

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2013

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Urszula Bzdawka

Beata Nowak

Andrzej Dudziak

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 350 egz.

S P I S T R E Ś C I

	str.
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ (Oprac. Andrzej Dudziak).....	5
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Wojciech Otto – Wokół problemów adaptacji filmowej	14
Marcin Radomski – Deportacje Polaków do ZSRR w latach 1940-1941. Fakty i literatura	23
Andrzej Dudziak – Dzieje samochodu	34
Bibliografie osobowe: Kornel Makuszyński.....	42
Margaret Thatcher	45
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Magorzata Derwich – Lutostawski – samotny wilk polskiej muzyki.....	49
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	60
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego	67
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	114
V. KRONIKA.....	117

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz, to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na III kwartał 2013 roku. Szerszy zestaw dat na III kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

L i p i e c

	1 VII		– Światowy Dzień Architektury
	1 VII		– Dzień Spółdzielczości uchwalony przez Sejm RP w 1995 roku
(235)	2 VII	1778	– Zm. Jan Jakub Rousseau, pisarz i filozof francuski (ur. 28 VI 1712)
(90)	2 VII	1923	– Ur. Wisława Szymborska, poetka, eseistka, krytyk literacki, tłumaczka, laureatka Nagrody Nobla 1996 (zm. 1 II 2012)
(130)	3 VII	1883	– Ur. Franz Kafka, pisarz austriacki (zm. 3 VI 1924)
(70)	4 VII	1943	– Zm. Władysław Sikorski, generał, naczelny wódz wojsk polskich na Zachodzie (ur. 20 V 1881)
	5 VII		– Dzień Słowiańskich Apostołów, Cyryla i Metodego
(5)	5 VII	2008	– Zm. Yukio Kudo, japoński poeta, eseista, tłumacz literatury polskiej m.in. Gombrowicza, Konwickiego, Miłosza, Schulza i Mickiewicza (ur. 20 III 1925)
	6 VII		– Dzień Radcy Prawnego ustanowiony przez Krajową Radę Radców Prawnych w październiku 2010 roku
	6 VII		– Międzynarodowy Dzień Spółdzielczości obchodzony od 1922 r. z inicjatywy Międzynarodowego Związku Spółdzielczego
(260)	6 VII	1753	– Ur. Jan Paweł Woronicz, poeta, kaznodzieja, współzałożyciel Towarzystwa Przyjaciół Nauk, arcybiskup, prymas Królestwa Polskiego (zm. 6 XII 1829)

- (120) 6 VII 1893 – Zm. Guy de Maupassant, pisarz francuski (ur. 5 VIII 1850)
- (190) 9 VII 1823 – Ur. Henryk Rodakowski, malarz portrecista (zm. 28 XII 1894)
- 11 VII – Światowy Dzień Ludności ogłoszony w 1987 r. przez ONZ jako dzień narodzin pięciomiliardowego mieszkańca Ziemi
- (235) 11 VII 1778 – Narodziny polskiej opery narodowej – prapremiera opery „Nędza uszczęśliwiona” z tekstem Franciszka Bohomolca, librettem Wojciecha Bogusławskiego
- (70) 11 VII 1943 – Mord dokonany przez nacjonalistów z OUN-UPA (Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów-Ukraińskiej Powstańczej Armii) na ludności polskiej na Wołyniu
- (75) 12 VII 1938 – Ur. Wincenty Różański, poeta wielkopolski, nagrodzony w 2002 roku Nagrodą Artystyczną Miasta Poznania, laureat ogólnopolskiej nagrody Pierścień Mędrców Betlejemskich w 2006 roku (zm. 3 I 2009)
- (5) 13 VII 2008 – Zm. Bronisław Geremek, polski polityk, z wykształcenia historyk-mediewista, minister spraw zagranicznych (ur. 6 III 1932)
- (95) 14 VII 1918 – Ur. Ingmar Bergman (właśc. Ernst Ingmar Bergman), szwedzki reżyser filmowy i teatralny, laureat wielu nagród (zm. 30 VII 2007)
- (45) 14 VII 1968 – Zm. Konstantin Paustowski, pisarz rosyjski (ur. 31 V 1892)
- (70) 15 VII 1943 – I Dywizja Piechoty im. Tadeusza Kościuszki złożyła przysięgę żołnierską w Sielcach nad Oką
- (5) 18 VII 2008 – Zm. Maciej Broński (właśc. Wojciech Skalmowski), eseista, krytyk literacki, orientalista, językoznawca, współpracownik paryskiej „Kultury” i „Tygodnika Powszechnego” (ur. 24 VI 1933)

- (120) 19 VII 1893 – Ur. Władimir Majakowski, poeta rosyjski (zm. 14 IV 1930)
- (125) 20 VII 1888 – Ur. Emil Zegadłowicz, poeta, powieściopisarz, dramaturg okresu międzywojennego (zm. 24 II 1941)
- (115) 20 VII 1898 – Ur. Leopold Infeld, fizyk, autor prac z teorii względności, współpracownik Alberta Einsteina (zm. 15 I 1968)
- (120) 21 VII 1893 – Ur. Hans Fallada (właśc. Rudolf Ditzen), pisarz niemiecki (zm. 5 II 1947)
- (410) 22 VII 1603 – Zm. Łukasz Górnicki, prozaik, historyk (ur. 1527 – dokładna data nieznaną)
- (135) 22 VII 1878 – Ur. Janusz Korczak (właśc. Henryk Goldszmit), pedagog i pisarz (zm. 6 VIII 1942)
- (55) 22 VII 1958 – Zm. Michał Zoszczenko, pisarz radziecki (ur. 10 VIII 1895)
- 24 VII – Święto Policji
- (80) 24 VII 1933 – Ur. Jerzy Harasymowicz, poeta (zm. 21 VIII 1999)
- (15) 28 VII 1998 – Zm. Zbigniew Herbert, poeta, eseista, dramaturg, autor słuchowisk (ur. 29 X 1924)
- (15) 28 VII 1998 – Zm. Adam Hollanek, pisarz i publicysta, autor utworów fantastycznonaukowych (ur. 4 X 1922)
- (195) 30 VII 1818 – Ur. Emily Jane Brontë, poetka i pisarka angielska (zm. 19 XII 1848)
- (160) 30 VII 1853 – Ur. Julian Fałat, malarz, pedagog (zm. 9 VII 1929)
- (150) 30 VII 1863 – Ur. Henry Ford, przemysłowiec amerykański, pionier motoryzacji (zm. 7 IV 1947)
- (60) 31 VII 1953 – Zm. Kornel Makuszyński, powieściopisarz, krytyk teatralny, poeta, felietonista i publicysta, autor książek dla dzieci i młodzieży (ur. 8 I 1884)

S i e r p i e ń

- (65) 1 VIII 1948 – Zm. Adam Wodziczko, botanik, profesor UP, związany z Wielkopolską (ur. 8 VIII 1887)
- 2 VIII – Dzień Pamięci o Zagładzie Romów w rocznicę likwidacji przez Niemców tzw. obozu rodzinnego dla Cyganów w Birkenau (w nocy z 2/3 sierpnia 1944 roku wymordowano prawie 3 tys. osób – dzieci, kobiet i mężczyzn)
- (240) 3 VIII 1773 – Zm. Stanisław Konarski (właśc. Hieronim Franciszek Konarski), pedagog, publicysta (ur. 30 IX 1700)
- (5) 3 VIII 2008 – Zm. Aleksandr Isajewicz Sołżenicyn, rosyjski pisarz i historyk, laureat Nagrody Nobla 1970, dysydent, więzień łagrów (ur. 11 XII 1918)
- (105) 5 VIII 1908 – Zm. Walery Wróblewski, działacz rewolucyjny (ur. 5 XII 1836)
- (85) 6 VIII 1928 – Ur. Andy Warhol (właśc. Andrew Andy Warhol), malarz i plastyk amerykański, przedstawiciel pop-artu (zm. 22 II 1987)
- (75) 7 VIII 1938 – Zm. Konstantin Stanisławski, radziecki reżyser, aktor, teoretyk teatru (ur. 17 I 1863)
- (85) 10 VIII 1928 – Ur. Jerzy Janicki, pisarz, dramaturg, scenarzysta i dziennikarz (zm. 15 IV 2007)
- (120) 11 VIII 1893 – Ur. Kamil Giżycki, prozaik, podróżnik, etnograf (zm. 19 IV 1968)
- (80) 11 VIII 1933 – Ur. Jerzy Grotowski, polski reżyser, teoretyk teatru, pedagog, reformator teatru XX w. (zm. 14 I 1999)
- (165) 12 VIII 1848 – Zm. George Stephenson, wynalazca lokomotywy (ur. 9 VI 1781)
- (150) 13 VIII 1863 – Zm. Eugène Delacroix, malarz francuski, przedstawiciel romantyzmu w sztuce europejskiej (ur. 26 IV 1798)

- (55) 14 VIII 1958 – Zm. Frederic Joliot-Curie, francuski fizyk, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie chemii w 1935 roku, którą otrzymał wraz z żoną Iréne Curie, córką Marii Skłodowskiej-Curie (ur. 19 III 1900)
- 15 VIII – Święto Wojska Polskiego w rocznicę zwycięstwa nad Rosją Sowiecką w 1920 roku
- (155) 15 VIII 1858 – Ur. Edith Nesbit, powieściopisarka i poetka angielska (zm. 22 IV 1924)
- (75) 15 VIII 1938 – Ur. Janusz Zajdel, pisarz, autor fantastyki naukowej (zm. 19 VII 1985)
- (35) 18 VIII 1978 – Zm. Konstantin Simonow, prozaik i poeta rosyjski (ur. 28 XI 1915)
- (70) 20 VIII 1943 – Zm. Tadeusz „Zośka” Zawadzki, harcmistrz, podporucznik AK, bohater książki Aleksandra Kamińskiego „Kamienie na szaniec” (ur. 24 I 1921)
- (155) 21 VIII 1858 – Ur. Wacław Sieroszewski, powieściopisarz i nowelista (zm. 20 IV 1945)
- (55) 22 VIII 1958 – Zm. Roger Martin du Gard, pisarz francuski, laureat Nagrody Nobla w 1937 r. (ur. 23 III 1881)
- 23 VIII – Europejski Dzień Pamięci Ofiar Stalinizmu i Nazizmu ogłoszony przez Parlament Europejski w 2008 roku
- (120) 23 VIII 1893 – Zm. Michał Elwiro Andriolli, polski rysownik, ilustrator i malarz (ur. 2 XI 1836)
- (105) 25 VIII 1908 – Zm. Alexandre Becquerel, fizyk francuski, laureat Nagrody Nobla w 1903 roku (ur. 15 XII 1852)
- (95) 25 VIII 1918 – Ur. Leonard Bernstein, kompozytor, pianista i dyrygent amerykański (zm. 14 X 1990)
- (115) 26 VIII 1898 – Ur. George Gershwin, pianista i kompozytor amerykański (zm. 11 VII 1937)

- 28 VIII – Święto Lotnictwa Polskiego obchodzone w rocznicę zwycięstwa Franciszka Żwirko i Stanisława Wigury w międzynarodowych zawodach Challenge 1932 w Berlinie
- (75) 30 VIII 1938 – Ur. Dorota Terakowska, pisarka, dziennikarka (zm. 4 I 2004)
- 31 VIII – Święto Wolności i Solidarności ustanowione przez Sejm RP
- (105) 31 VIII 1908 – Ur. William Saroyan, amerykański prozaik i dramaturg (zm. 18 V 1981)

W r z e s i e ń

- 1 IX – Międzynarodowy Dzień Pokoju w rocznicę wybuchu II wojny światowej
- (40) 2 IX 1973 – Zm. John Ronald Reuel Tolkien, pisarz angielski, autor powieści – baśni, literaturoznawca angielski (ur. 3 I 1892)
- (355) 3 IX 1658 – Zm. Oliver Cromwell, wódz i polityk angielski (ur. 25 IV 1599)
- (130) 3 IX 1883 – Zm. Iwan Turgieniew, pisarz rosyjski (ur. 9 XI 1818)
- (10) 5 IX 2003 – Zm. Kir Bułyczow (właśc. Igor Wsiewołodowicz Możejko), rosyjski historyk i pisarz fantastyki naukowej (ur. 18 X 1934)
- (25) 6 IX 1988 – Zm. Stefan Themerson, polski powieściopisarz, autor książek dla dzieci, eseista, fotografik i filmowiec (ur. 25 I 1910)
- (15) 6 IX 1998 – Zm. Akira Kurosawa, japoński reżyser, scenarzysta i producent filmowy (ur. 23 III 1910)
- (105) 8 IX 1908 – Ur. Franciszek Witaszek, lekarz, działacz ruchu oporu związany z Wielkopolską (zm. 8 I 1943)
- (70) 8 IX 1943 – Zm. Julius Fučík, pisarz czeski, krytyk literacki, dziennikarz i działacz polityczny (ur. 23 II 1903)

- (185) 9 IX 1828 – Ur. Lew Tołstoj, pisarz rosyjski (zm. 20 XI 1910)
- (175) 11 IX 1838 – Ur. Adam Asnyk, poeta, dramaturg (zm. 2 VIII 1897)
- 12 IX – Światowy Dzień Zdrowia Jamy Ustnej ustanowiony przez Światową Organizację Dentystyczną (FDI)
- (190) 12 IX 1823 – Ur. Kornel Ujejski, poeta, publicysta (zm. 19 IX 1897)
- (210) 13 IX 1803 – Ur. Maurycy Mochnacki, krytyk literacki, publicysta (zm. 20 XII 1834)
- 14 IX – Dzień Solidarności z Osobami Chorymi na Schizofrenię
- (35) 14 IX 1978 – Zm. Zenon Kosidowski, pisarz, w okresie międzywojennym związany z Poznaniem, współredaktor „Zdroju” (ur. 22 VI 1898)
- 15 IX – Dzień Środków Społecznego Przekazu obchodzony w Polsce w trzecią niedzielę września (dzień wybrany przez Episkopat Polski)
- 17 IX – Międzynarodowy Dzień Pokoju ustanowiony podczas XXVI sesji Zgromadzenia Ogólnego NZ w 1981 roku (obchodzony w trzeci wtorek września – dzień rozpoczęcia dorocznej sesji Zgromadzenia Ogólnego NZ)
- 17 IX – Dzień Sybiraka obchodzony w dniu agresji Związku Radzieckiego na Polskę w 1939 r.
- (150) 17 IX 1863 – Zm. Józef Korzeniowski, powieściopisarz, dramaturg (ur. 19 III 1797)
- (75) 17 IX 1938 – Zm. Bruno Jasieński (właśc. Wiktor Zysman), poeta, prozaik, dramaturg (ur. 17 VII 1901)
- (130) 18 IX 1883 – Ur. Ludomir Różycki, kompozytor (zm. 1 I 1953)
- (105) 19 IX 1908 – Ur. Mika Toimi Waltari, pisarz fiński (zm. 26 VIII 1979)
- (135) 20 IX 1878 – Ur. Upton Sinclair, pisarz amerykański (zm. 26 XI 1968)

- (90) 20 IX 1923 – Ur. Marian Koszewski, regionalista i historyk, związany z Kościanem, autor wielu publikacji, założyciel Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej (zm. 16 X 2006)
- 21 IX – Światowy Dzień Choroby Alzheimera obchodzony od 1994 roku
- 22 IX – Europejski Dzień bez Samochodu
- (105) 23 IX 1908 – Zm. Deotyma (właśc. Jadwiga Łuszczewska), poetka i powieściopisarka (ur. 1 VII 1834)
- (45) 23 IX 1968 – Zm. o. Pio (właśc. Francesco Forgione), zakonnik, włoski kapucyn, stygmatyk, kanonizowany w 2002 r. (ur. 25 V 1887)
- (40) 23 IX 1973 – Zm. Pablo Neruda, poeta chilijski, laureat Nagrody Nobla w 1971 roku (ur. 12 VII 1904)
- 26 IX – Światowy Dzień Morza obchodzony z inicjatywy Międzynarodowej Organizacji Morskiej w ostatni czwartek września
- (140) 28 IX 1873 – Ur. Waław Berent, pisarz, tłumacz (zm. 19 XI 1940)
- (125) 26 IX 1888 – Ur. Thomas Stearns Eliot, anglo-amerykański poeta i dramaturg, laureat Nagrody Nobla w 1948 r. (zm. 4 I 1965)
- (35) 26 IX 1978 – Zm. Jan Parandowski, prozaik, eseista, tłumacz (ur. 11 V 1895)
- 27 IX – Międzynarodowy Dzień Turystyki obchodzony od 1980 roku na wniosek Światowej Organizacji Turystyki
- 27 IX – Dzień Polskiego Państwa Podziemnego
- (210) 27 IX 1803 – Ur. Prosper Mérimée, francuski pisarz i dramaturg, historyk i archeolog (zm. 23 IX 1870)
- (155) 27 IX 1858 – Ur. Michał Kajka, poeta ludowy, działacz mazurski (zm. 22 IX 1940)

- (440) 28 IX 1573 – Ur. Caravaggio, włoski malarz okresu baroku (zm. 18 VII 1610)
- (10) 28 IX 2003 – Zm. Elia Kazan (właśc. Elia Kazandzoglus), amerykański pisarz, reżyser teatralny i filmowy, pochodzenia tureckiego (ur. 7 IX 1909)
- 29 IX – Światowy Dzień Serca obchodzony w Polsce w ostatnią niedzielę września pod hasłem „Miej serce dla serca”
- (190) 29 IX 1823 – Ur. Władysław Syrokomla (właśc. Ludwik Władysław Franciszek Kondratowicz herbu Syrokomla), poeta, tłumacz (zm. 15 IX 1862)
- (125) 29 IX 1888 – Ur. Janina Porazińska, autorka książek dla dzieci i młodzieży (zm. 2 XI 1971)
- (105) 30 IX 1908 – Zm. Karol Józef Teofil (starszy) Estreicher, bibliotekarz, bibliograf, historyk literatury i teatru, wieloletni dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej (ur. 22 XI 1827)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Wojciech Otto

WOKÓŁ PROBLEMÓW ADAPTACJI FILMOWEJ

Problemy filmowej adaptacji literatury należą do fundamentalnych i odwiecznych w refleksji nad statusem kina w kulturze. Sztuka słowa towarzyszyła kinu od chwili jego narodzin, dostarczając tematów, wątków, bohaterów i wzorców narracyjnych. Filmowcy korzystali również chętnie z bogatego zasobu literackich środków wyrazu, starając się przeszczepić je na grunt X muzy.

Kolejne etapy mierzenia się kina z literaturą uświadamiają, jak silne są związki obu tych sztuk – związki, które w ciągu kolejnych dziesięcioleci stają się coraz bardziej skomplikowane i fascynujące. Kino zawdzięcza literaturze bardzo wiele. To ona dostarczała mu i dostarcza fabuły, które krystalizują się na ekranie, to ona – jako jedna z najstarszych muz – uczyła je sztuki opowiadania. To ona wreszcie uświadomiła kinu, że jego istotą jest nie tylko możliwość realistycznego opisu, lecz także możliwość użycia artystycznych środków wyrazu: metafor, symboli, onirycznych wizji etc. Jednocześnie w historii literatury XX wieku można dostrzec odwrotny kierunek oddziaływań, ukazujący wpływ sztuki filmowej na sposób literackiego obrazowania, dynamikę czasoprzestrzeni i wizualizację słownego opisu.

W gąszczu wzajemnych relacji na styku: film i literatura, na plan pierwszy wysunęła się z pewnością filmowa adaptacja literatury. Dla teoretycznych rozważań kluczowym wydaje się pojęcie „przekładu”, które w pierwszym kontakcie nasuwa skojarzenia z translacją dzieł literackich na różne języki narodowe. Używając tego terminu, zapomina się jednak, że tworzywem filmu nie rządzą prawa natury językowej, a tylko wówczas moglibyśmy mówić o przekładzie, tak jak czynimy to w odniesieniu na przykład do polskiego tłumaczenia dramatów Szekspira. Nieco żartobliwie ilustrując problem przekładu jednego rodzaju dzieła sztuki na inny, można powiedzieć: „obrazu malarskiego nie da się zaśpiewać”, bowiem poszczególne rodzaje sztuk posługują się innymi środkami wyrazu i innym tworzywem. Literatura jest sztuką słowa pisanego, domeną filmu jest przede wszystkim obraz.

Na tej podstawie Maryla Hopfinger wyprowadziła teorię przekładu intersemiotycznego, składającego się z trzech poziomów relacji między tworem literackim a filmowym. Pierwszy to poziom budulcowy, na którym

przekład jest całkowicie niemożliwy z powodu różnic tworzywa, którym obie sztuki operują; na poziomie drugim – budulcowo-znaczeniowym – przekład ów jest możliwy jedynie częściowo: twórca filmowy jest w stanie przenieść treść zapisaną na kartach książki w formie werbalnego komunikatu, lecz czyni to za pomocą tworzywa, czyli syntezy obrazowo-dźwiękowej, charakterystycznego dla sztuki filmowej. Na przykład zdanie z książki: „w pokoju stoi stół”, zostanie przeniesione na ekran w formie wizualnego komunikatu, czyli kadru, na którym widz będzie mógł zaobserwować stół stojący w pokoju. Innym zagadnieniem jest naturalnie wygląd owego stołu i pokoju, który czytelnik będzie mógł sobie wyobrazić na wiele sposobów, ale najważniejszym pozostaje fakt, że treść słownego komunikatu została przełożona. Na poziomie trzecim – kulturowym – znaczenia – zdaniem Maryli Hopfinger – są całkowicie przekładalne. Chodzi w tym przypadku o relacje wyższego rzędu, odnoszące się do fabuły, problematyki i przesłania dzieła oraz jego artystycznej formy. Ze względu na fakt, że i film, i literatura należą do sztuk narracyjnych, czyli takich, które przedstawiają zdarzenia rozgrywające się w czasie, przeniesienie poszczególnych wątków fabularnych nie przysparza większych trudności. Nie jest też rzeczą niemożliwą oddanie w filmie problematyki danego dzieła literackiego. Za przykład może posłużyć bardzo znana scena filmowa z adaptacji „Nocy i dni” (1975) Jerzego Antczaka, w której marzenie Barbary o idealnej miłości przedstawione na kartach powieści Marii Dąbrowskiej, zostaje ukazane za pomocą obrazu przedstawiającego Józefa Toliboskiego rzucającego pod nogi bohaterki zerwane przed chwilą nenufary.

Znacznie bardziej skomplikowane zabiegi pojawiają się wówczas, gdy adaptator poszukuje w swym filmie odpowiedników stylu i poetyki literackiego pierwowzoru. Może pozostać im wierny lub wprowadzać do swej adaptacji elementy i cechy stylu nieobecne w utworze literackim, lecz w jego autorskiej interpretacji pierwowzoru ważne. Warto w tym miejscu przywołać dwie adaptacje „Lalki” Bolesława Prusa. Pierwsza z nich to serial telewizyjny Ryszarda Bera, wierny realizmowi, który dominuje w powieści, druga to wersja kinowa autorstwa Wojciecha Jerzego Hasa, który kilka sekwencji zrealizował w stylu ekspresjonistycznym, oddając klimat i realia warszawskiego Powiśla.

We współczesnej myśli filmowej teoria przekładu intersemiotycznego wypierana jest przez koncepcje ujmujące związki literatury i filmu w kontekście poetyki historycznej lub w ramach szerszych relacji obejmujących nie tylko porównywanie poszczególnych dzieł, lecz umiejscawianie ich we współczesnej kulturze literackiej i filmowej.

Modele i rodzaje adaptacji

O „niebezpiecznych” związkach obu sztuk pisano chętnie i często, próbując uchwycić istotę i rodzaje wzajemnych relacji. Na przestrzeni lat w refleksji nad adaptacją filmową okazało się, że nie można jej ujmować w ramach tylko jednego modelu zawierającego wszystkie sposoby postępowania z tekstem literackim. Trudno bowiem porównywać kilkunutowe filmiki z wczesnego okresu kina, bazujące na jednej scenie lub wybranym, atrakcyjnym wątku powieściowym, z rozbudowanymi pod względem różnorodnych asocjacji i aluzji adaptacjami Roberta Bressona, Stanleya Kubricka, Andrieja Tarkowskiego czy Wojciecha Jerzego Hasa. Problem wydaje się bardziej złożony. Z jednej strony możemy mówić o oryginalności i niepowtarzalności postaw adaptacyjnych, proponowanych przez poszczególnych twórców kina, z drugiej – nie sposób nie zauważyć pewnych cech wspólnych, ujawniających się w typowych i wielokrotnie stosowanych adaptacyjnych zabiegach.

W refleksji historycznej największe uznanie zdobyły sobie cztery propozycje charakteryzujące podstawowe możliwości filmowego traktowania literatury. Autorami pierwszej z nich są: Michael Klein i Gilian Parker, którzy zastosowali trójdzielny model adaptacyjny, wyodrębniając następujące możliwości:

- wierność opowiadaniu,
- zachowanie jedynie podstawowego szkieletu opowiadania, podczas gdy sam tekst zostaje zinterpretowany lub zdekonstruowany,
- potraktowanie oryginału jako surowej materii, okazji do stworzenia odrębnego dzieła.

Wariantem tej propozycji jest klasyfikacja zaproponowana przez Geoffreya Wagnera, mówiąca o trzech możliwych rodzajach adaptacji: transpozycji, komentarzu i analogii. W przypadku transpozycji mamy do czynienia z prostym przeniesieniem powieści na ekran, sytuacja komentarza ujawnia się tam, gdzie oryginał zostaje w pewien sposób i do pewnego stopnia zmieniony w rezultacie świadomego zamysłu adaptatora. Trzecim rozwiązaniem jest analogia, czyli dalekie odejście od tekstu literackiego celem stworzenia zupełnie innego dzieła sztuki.

Model trójdzielny zaproponował także Dudley Andrew, który wśród podstawowych sposobów podchodzenia do materiału literackiego wyróżnił: zapożyczenie, transformację i krzyżowanie. Zapożyczenie jest przypadkiem najprostszym i najczęściej spotykanym. Jego istotą jest nadanie filmowi prestiżu i znaczenia poprzez wykorzystywanie rozmaitych elementów pierwowzoru literackiego – idei, tematu, wątku, sposobów narracji, a nawet pojedynczej sceny – który funkcjonuje w tradycji jako arcydzieło lub przynajmniej utwór

kanoniczny o wysokich walorach artystycznych. W transformacji z kolei to, co literackie, podlega przemianie uwarunkowanej charakterem medium filmowego. Zadaniem twórcy jest w tym przypadku dochowanie wierności oryginałowi na płaszczyźnie fabularnej i narracyjnej bądź oddanie klimatu, wartości i stylu pierwowzoru literackiego, poszukując za każdym razem ekwiwalentów ekranowych dla literackich środków wyrazu. Mianem krzyżowania określa Andrew taki przypadek, w którym tekst oryginału zostaje zachowany tak dalece, jak to tylko możliwe. Metaforycznie ujmując problem, krzyżowanie jest spojrzaniem filmu na literaturę bądź jej odbiciem, a nie adaptacją sensu stricto. Oryginał żyje nadal swym własnym życiem w kinie.

Ostatnią propozycję stanowią konstatacje Briana Mc Farlane'a, który w procesie adaptacji wyznaczył dwie sytuacje: transferu i adaptacji właściwej. Punktem wyjścia jego rozważań jest stwierdzenie mówiące, że dla filmu i powieści centralnym punktem jest opowiadanie, które łatwo można przenieść z jednego medium do drugiego. W tym kontekście transferowi będzie podlegało to, co należy do opowiadania i nie jest związane tylko z jednym systemem semiologicznym, więc bez przeszkód może być wprost przeniesione do filmu. Natomiast przedmiotem adaptacji właściwej jest aparat ekspresji, czyli element wypowiedzania, który łączy się z jednym systemem semiologicznym i wymaga złożonych zabiegów adaptacyjnych.

Modele postępowania z tekstem literackim w sposób pośredni lub bezpośredni odnoszą się do problemu wierności widowiska filmowego w stosunku do pierwowzoru literackiego. Podobne zależności uwidaczniają się w definiowaniu rodzajów adaptacji filmowych. Jeden z najbardziej rozpowszechnionych podziałów w tej kwestii, zaproponowany przez francuskich teoretyków kina, wprowadza pięciostopniową gradację filmowych adaptacji literatury, poczynawszy od najbardziej wiernych przykładów po realizacje daleko odbiegające od oryginału.

Pierwszy z nich to ekranizacja. W najnowszym kinie występuje niezwykle rzadko ze względu na wysoki poziom mimetyczności ekranowych przedstawień wobec pierwowzoru literackiego. W praktyce tego typu realizacje można porównać do komiksów lub ilustracji książkowych, które charakteryzują się wtórnością ukierunkowaną na tautologizowanie słowa przez obraz filmowy.

Rodzaj drugi – zwany przekładem estetycznym – odnosi się do sytuacji, w której w dalszym ciągu zostaje zachowany wysoki poziom wierności wobec literackiego oryginału, ale fakt ten nie wyklucza zaistnienia pewnych mało znaczących różnic, polegających na przykład na dodaniu bądź eliminacji drugoplanowych wątków lub postaci. Główna idea, problematyka i przesłanie dzieła, a także przebieg fabularny pozostają bez zmian, a pojawiające się odchylenia od pierwowzoru literackiego są przede wszystkim rezultatem

kondensacji treści wynikającej z odmienności poszczególnych mediów. Ten rodzaj adaptacji świetnie ilustruje serial obyczajowy Jana Rybkowskiego zatytułowany „Rodzina Połanieckich” (1978), w którym reżyser z niezwykłą starannością oddał realia powieści Henryka Sienkiewicza.

Rodzaj trzeci określany jest mianem adaptacji swobodnej. To przypadek szczególny, zasadzający się na przekonaniu, że pokrewieństwo między filmem i literaturą może zaznaczać się nie tylko na płaszczyźnie pojedynczego dzieła sztuki, ale także w relacji obu twórców: literata i filmowca. Nie chodzi oczywiście o relację interpersonalną, ale pewnego rodzaju wspólnotę światopoglądową artystów, ujawniającą się głównie poprzez podobieństwa w pojmowaniu sztuki. W pierwszym skojarzeniu mamy zatem do czynienia z adaptacją utworu literackiego, w drugim – z powinowactwem wizji świata oraz roli artysty i sztuki w kulturze. Znakomitym przykładem takich relacji jest twórczość Brunona Schulza i Wojciecha Jerzego Hasa, który w roku 1973 zrealizował film pt. „Sanatorium pod Klepsydrą”, będący poetycką refleksją na temat przemijania i nieuchronności śmierci ukazaną w formie surrealistycznych obrazów prezentujących w sposób metaforyczny ludzką wyobraźnię i tajemnicę podświadomości.

Kolejny rodzaj, określany jako adaptacja twórcza, implikuje już w samej nazwie twórcze podejście do materiału literackiego. W kompetencjach adaptatora leżą w tym przypadku wszelkie zmiany, zarówno na płaszczyźnie fabularnej, jak i narracyjnej, mające na celu szeroko rozumianą autonomizację dzieła filmowego, w którym niezmienna pozostaje główna problematyka utworu przy jednoczesnej tendencji do istotnych przeobrażeń w jego strukturze i poruszanych w nim kontekstów kulturowych. Wzorcową egzemplifikacją tego rodzaju adaptacji może być film japońskiego reżysera Akiry Kurosawy zatytułowany „Tron we krwi” (1957). Jest to adaptacja szekspirowskiego „Makbeta” zrealizowana jednak nie w scenerii średniowiecznej Szkocji, lecz w realiach i kulturze Dalekiego Wschodu. Mimo tak istotnych zmian, podczas projekcji filmu, trudno oprzeć się wrażeniu, że obcuje się z dziełem na wskroś szekspirowskim, poczętym z jego „ducha” i oddającym istotę jego dramatu.

Najdalej od pierwowzoru literackiego plasuje się ostatni rodzaj adaptacji filmowej, zwany inspiracją motywem literackim. Owym motywem może być bądź wybrany wątek fabularny, bądź charakterystyczna postać, bądź inne elementy struktury dzieła literackiego, np. oś konfliktu czy konstrukcja fabularna. Z ostatnim typem inspiracji filmowej mamy do czynienia chociażby w polskiej komedii okresu międzywojennego pt. „Paweł i Gawel” (1938) Mieczysława Krawicza, opartej na znanej bajce Aleksandra Fredry.

Adaptacja jako świadectwo lektury tekstu

Przedstawiony powyżej podział nie bierze jednak pod uwagę bardzo ważnego faktu – a mianowicie historycznej zmienności sposobów adaptacji. Ujęcie to staje w pewnej opozycji wobec spojrzenia synchronicznego, zarysowanego wcześniej, wywodząc kolejne modele z rzeczywistości empirycznej, z praktyki twórczej, ukazując związki z tradycją kulturową, nawykami odbioru, ruchem konwencji i uwarunkowaniami pozaartystycznymi. Mając to na uwadze, można wyróżnić kilka podstawowych sytuacji, zdeterminowanych przez poziom rozwoju filmowych środków narracji.

Tak więc – wczesnej fazie rozwoju sztuki filmowej może odpowiadać taki model związków z literaturą, który najogólniej prezentuje się jako technika „żywych fotografii”, stanowiąca rodzaj ruchomych ilustracji do znanego dzieła.

Okres drugi – mniej więcej do końca epoki kina niemego – charakteryzuje szybki rozwój technik narracyjnych odpowiadających repertuarowi chwytów i środków prozy XIX-wiecznej. W tym czasie rozpowszechniają się także wzory opowiadania oparte na kreacji obrazów umożliwiającą prezentację przebiegu zdarzeń, swobodne operowanie czasem i przestrzenią oraz konstrukcję wątków równoległych i naprzemiennych.

Okres trzeci – otwierający epokę kina dźwiękowego – dzięki komplementarnemu udziałowi słowa w strukturze dzieła filmowego przynosi nowe możliwości adaptacyjne. W pierwszej fazie ograniczone zazwyczaj do dosłownego „kalkowania” form literackich, w kolejnych jako kopiowanie utartych wzorców gatunkowych spektaklu teatralnego, operetki czy dramatu muzycznego.

Okres czwarty ma swój początek w latach czterdziestych i może być dzielony na kolejne podetapy, zgodnie z rozwojem techniki i środków filmowego obrazowania. Niemniej jednak dla kilku ostatnich dziesięcioleci staje się widoczna tendencja do niuansowania relacji między sztuką literacką i filmową. Na przestrzeni lat wykształcił się swoisty układ partnerski obu mediów, w którym film stał się swego rodzaju konkurencją dla prozy XX-wiecznej, wdrażając podobne rozwiązania formalne, np. odejście od przestrzegania zasad logiki przyczynowo-skutkowej, wielopłaszczyznową konstrukcją opowiadania, różne postaci subiektywizacji toku narracyjnego, kontaminacje gatunków i rodzajów, posługiwanie się formami bardziej swobodnymi i otwartymi etc.

Tak rozumiane ujęcie problemu wskazuje z jednej strony na ogromny wpływ czynników zewnętrznych w kształtowaniu relacji między filmem i literaturą, ich historyczną zmienność i dynamikę rozwoju. Należy jednak pamiętać, że jest to jedynie obraz wskazujący na główny kierunek ewolucji zarysowany w dłuższej perspektywie czasowej, których dopełnieniem będzie analiza zjawisk usytuowanych w tym samym okresie, czyli w szeroko pojętej synchronii.

W takim modelu możemy bowiem odnaleźć zarówno kontynuowane modele starsze, jak i rozliczne propozycje wariantowe względem modelu wiodącego w danym czasie.

Analizując problem filmowych adaptacji literatury, nie sposób nie zauważyć, że wspomniana powyżej wariantowość i zmienność historyczna określonych modeli adaptacyjnych ma jeszcze jeden wymiar. Chodzi mianowicie o świadectwa odbioru dzieł literackich, czyli typu lektury dominującego w określonej zbiorowości, miejscu i czasie. Zachodzi w tym miejscu pewien dwustronny typ zależności: kinematografia adaptuje najchętniej to, co jest masowo czytane, lecz – z drugiej strony – adaptacje filmowe i telewizyjne sterują lekturami swojej widowni. W skrajnych przypadkach sukces filmu inspirowane powstanie powieści – można tu, paradoksalnie, mówić o adaptacji odwrotnej. Znanym przykładem z historii klasycznego dziś kina jest powieść Dona Warda (1949) powstała na podstawie filmu Alfreda Hitchcocka „Sznur” (1948) lub casus wybitnego dzieła Stanleya Kubricka pt. „2001: Odyseja kosmiczna” (1968). Film był luźno inspirowany opowiadaniem science fiction Arthura C. Clarka „Wartownik”. Po premierze „Odysei...” pisarz rozbudował swoje opowiadanie do pełnej powieści, w której umieścił nieobecne w pierwotnej wersji, lecz zawarte w scenariuszu, fragmenty akcji. Wśród przykładów takich zależności znajdują się również adaptacje komiksów, np. serie wydawnicze i filmowo-telewizyjne historii o Batmanie, oraz adaptacje serii książkowych inspirowanych „Gwiezdnymi wojnami” (1977) George’a Lucasa, które wraz z powieścią Alana D. Fostera, innymi opowiadaniem, komiksami i grami komputerowymi stały się częścią „okołofilmowego” systemu rozrywkowego znanego pod marką „Star Wars”.

O świadectwach lektury tekstu literackiego można również mówić w nieco węższej perspektywie, w odniesieniu do jednostkowych doświadczeń widza-czytelnika. Odbiorca adaptacji jest świadomy tego, że film zrealizowany według powieści będzie zapewne zawierał liczne zmiany i odstępstwa od oryginału, niemniej pamięć tego oryginału funkcjonuje stale jako rama odniesienia. I w tej ramie uruchomiony zostaje kolejny ważny mechanizm, który niezwykle rzadko działa przy oglądaniu filmów zrealizowanych według oryginalnych scenariuszy, a mianowicie – mechanizm dokonywania porównań między książką a filmem. Odbiorca dostrzega wprowadzone zmiany, zestawia warianty – literacki i filmowy – oraz buduje hipotezy dotyczące konsekwencji wprowadzanych zmian bądź ich braku. Nie tylko przywołuje pamięcią to, co wyeliminowano, lecz także dostrzega wstawki i uzupełnienia, których w oryginale nie było. Słowem – w trakcie porównywania powieści i filmu widz musi uporać się z materiałem nowym oraz materiałem, wprawdzie zaczerpniętym z oryginału literackiego, ale dalece przetworzonym. Należy jeszcze podkreślić, że ów odbiór oraz stosunek

widza do adaptacji jest zależny od jego oczekiwań i kompetencji – tak literackiej, jak i filmowej – od stopnia znajomości pierwowzoru, sposobu jego interpretacji oraz własnych upodobań i przyzwyczajzeń jako czytelnika, ale też jako widza.

Warto w tym miejscu przytoczyć dwa skrajnie odmienne przykłady: adaptację powieści Jerzego Andrzejewskiego „Popiół i diament” zrealizowaną przez Andrzeja Wajdę w roku 1958, oraz „Potop” (1974) Jerzego Hoffmana na podstawie powieści Henryka Sienkiewicza. Wajda dokonał wielu istotnych zmian w tkance fabularnej utworu (brak wątku sędziego Kosseckiego czy „chłopców zarażonych wojną”), skupiając uwagę widza na Maćku Chełmickim w wyborowej kreacji Zbyszka Cybulskiego. Reżyser w tak przekonujący i spójny sposób przedstawił swoją wizję dramatycznych dziejów pokolenia II wojny światowej, zwanego pokoleniem Kolumbów, że nigdy nie wywoływała ona sporów dotyczących jej wierności wobec oryginału. Fakt, iż „Popiół i diament” na tle dorobku światowego kina uznano za arcydzieło sztuki filmowej w twórczy sposób wykorzystujące środki filmowego wyrazu, spowodował, że dyskusja na temat relacji filmu z pierwowzorem literackim stała się po prostu niepotrzebna. Nieco inaczej wyglądał z pewnością proces odbioru ekranowych przygód Kmicica, przedstawionych przez Jerzego Hoffmana, które widzowi bardziej lub mniej świadomie przypominały powieść Henryka Sienkiewicza (oczywiście pod warunkiem, że ją kiedyś czytał). Adaptacja ta przywołuje bowiem w dużym stopniu pamięć struktury całego dzieła – jego fabułę, poszczególne wątki, a nade wszystko postaci bohaterów. Widz nie czeka w napięciu i niepewności na rozwiązanie losów Kmicica-Babnicza, bo wie, że będą one zmierzać ku szczęśliwemu finałowi. Nieuchronnie jednak będzie „wyławiał” podobieństwa i różnice wynikające z zestawienia własnych czytelniczych doświadczeń i filmowej inscenizacji głównych wątków, fragmentów fabuły i kreacji postaci. Na tej podstawie będzie mógł oczywiście wyrazić później swoje opinie, mówiąc o „dobrej” lub „złej” adaptacji, o jej „wierności” bądź „niewierności” wobec oryginału.

Jak pokazują powyższe zależności, filmowa adaptacja literatury za każdym razem jest swego rodzaju „twórczą zdradą”, by posłużyć się terminem Roberta Escarpita, w której aspekt wierności jawi się zdecydowanie na drugim planie. Dzięki filmowym aktom zdrady dzieło wkracza w nowe obiegi komunikacyjne, zdobywa nowych odbiorców, podejmuje z nimi kolejne dialogi i gry. I mimo że film jawi się jako sztuka autonomiczna i niezależna, swoją wartość w dużej mierze buduje na wielu możliwych źródłach inspiracji, z których najważniejszą jest z pewnością literatura.

BIBLIOGRAFIA

1. [ADAPTACJA filmowa], *kwartalnik Filmowy*, 1999, nr 26/27.
2. ANALIZY i interpretacje: film polski, red. Alicja Helman i Tadeusz Miczka, Katowice 1984.
3. BUJNICKI Tadeusz, Helman Alicja, „Potop” Henryka Sienkiewicza: powieść i film, Warszawa 1988.
4. FATYGA Anna, *Literatura i ekran, czyli spotkania z filmem na lekcjach języka polskiego*, Kraków 2010.
5. FILM polski wobec innych sztuk, red. Alicja Helman i Alina Madej, Katowice 1979.
6. GRODŹ Iwona, *Rękopis znaleziony w Saragossie*, Poznań 2005.
7. HELMAN Alicja, *Twórcza zdrada: filmowe adaptacje literatury*, Poznań 1998.
8. HENDRYKOWSKI Marek, „Kanał”, Poznań 2007.
9. HENDRYKOWSKI Marek, „Popiół i diament”, Poznań 2008.
10. HENDRYKOWSKI Marek, *Słowo w filmie. Historia-teoria-interpretacja*, Warszawa 1982.
11. JACKIEWICZ Aleksander, *Film jako powieść XX wieku*, Warszawa 1968.
12. JACKIEWICZ Aleksander, *Niebezpieczne związki literatury i filmu*, Warszawa 1971.
13. KINO bez tajemnic, red. Ewelina Nurczyńska-Fidelska, Konrad Klejsa, Tomasz Kłys, Piotr Sitarski, Warszawa 2009.
14. KOŁOS Sylwia, *Nowe kino szekspirowskie*, Kraków 2006.
15. MARZEC Anna, *Ze słowa na obraz. Lektury szkolne na ekranie*, Kraków 1996.
16. NURCZYŃSKA-FIDELSKA Ewelina, *Polska klasyka literacka według Andrzeja Wajdy*, Katowice 1998.
17. OD CERVANTESA do Pereza-Reverte’a: adaptacje literatury hiszpańskiej i iberoamerykańskiej, red. Alicja Helman i Kamila Żyto, Warszawa 2011.
18. OD JANE Austen do Iana McEwana: adaptacje literatury brytyjskiej, red. Alicja Helman i Bartosz Kazana, Warszawa 2011.
19. OTTO Wojciech, *Literatura i film w kulturze polskiej dwudziestolecia międzywojennego*, Poznań 2007.
20. POLONIŚCI o filmie, red. Marek Hendrykowski, Poznań 1997.
21. WOKÓŁ problemów adaptacji filmowej, red. Ewelina Nurczyńska-Fidelska i Zbigniew Batko, Łódź 1997.
22. ZWIERZCHOWSKI Piotr, *Adaptacja i problem autorstwa w kinie socrealistycznym*, *kwartalnik Filmowy*, 2005, nr 49/50, s. 78-103

Marcin Radomski

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

DEPORTACJE POLAKÓW DO ZSRR W LATACH 1940–1941 FAKTY I LITERATURA

Agresja militarna Niemiec na Polskę we wrześniu 1939 roku i wybuch II wojny światowej zapoczątkowały czas najwyższej próby dla ludności „młodego” państwa, które zaledwie 20 lat wcześniej odzyskało niepodległość. Na nieszczęście dla toczących krwawe boje armii polskich 17 września tego samego roku kraj został zaatakowany od wschodu przez oddziały Armii Czerwonej. Po klęsce kampanii wrześniowej i podzieleniu terytorium Polski obydwa okupanci – zarówno ZSRR, jak i Niemcy – przeszli do realizacji zaplanowanej i konsekwentnie prowadzonej polityki represji wobec obywateli podbitego narodu.

Po zajęciu tzw. Kresów Wschodnich we wrześniu 1939 roku najeźdźcy podjęli działania w celu przeprowadzenia sowietyzacji, czyli wprowadzenia kryteriów funkcjonujących w Związku Radzieckim. Rozpoczęto od przekształcenia struktur administracji, szkolnictwa, dalej zmiany obywatelstwa, tzw. paszportyzacji oraz upaństwowienia własności prywatnej i kolektywizację wsi. Dokonywano także licznych aresztowań polskiej inteligencji: nauczycieli, księży katolickich i kadry urzędniczej. Kolportowano komunistyczne hasła wraz z wyzwolenческими sloganami kierowanymi do „braci” Białorusinów i Ukraińców.

Kolejnym etapem na drodze eliminacji jakichkolwiek przejawów dawnych porządków i niszczenia kultury polskiej były realizowane na ogromną skalę wysiedlenia Polaków (uchwała Rady Komisarzy Ludowych ZSRR nr 1001-558 ss z 5.12.1939 r.). Finalizowano je w czterech etapach: pierwszy zimą 1940 roku, dwa kolejne w kwietniu i czerwcu tego samego roku oraz na przełomie maja i czerwca 1941 roku. Na podstawie sporządzonych wcześniej spisów ludności kierowano oddelegowane oddziały NKWD do wykonania akcji deportacyjnych. Schemat usuwania wrogiego elementu, który mógł zagrozić planom władzy radzieckiej był zawsze taki sam. Wysiedleń dokonywano nad ranem, dając krótki czas na spakowanie niezbędnych rzeczy. Następnie zdezorientowanych ludzi kierowano do specjalnych składów pociągów, dla których końcowym przystankiem była daleka Syberia i Kazachstan stanowiący ówczesnie integralną część ZSRR. Wykonanie zadań przewidzianych przez aparat terroru doprowadziło do wywózki – według różnych źródeł – od 330 tys. do około miliona osób. Nieludzkie warunki podczas transportu, brak opieki medycznej i przydziałów podstawowych racji żywnościowych powodowały znaczną śmiertelność wśród zesań-

ców. Niestety był to dopiero początek udręki, gdyż szybko okazało się w jak ekstremalnych warunkach przyszło aklimatyzować się katorżnikom na tej surowej dla człowieka ziemi. Osadzeni w miejscach odosobnienia oraz łagrach każdego dnia walczyli o przetrwanie – zachowanie życia, godności i tożsamości narodowej.

Machinę deportacji w głąb stalinowskiego imperium przerwało niemieckie uderzenie na swoich niedawnych sojuszników w czerwcu 1941 roku. W wyniku postępującej ofensywy Józef Stalin został zmuszony do zmiany polityki wobec Polaków. 30 lipca 1941 roku zawarto układ podpisany przez gen. Władysława Sikorskiego i ambasadora ZSRR – Iwana Majskiego. Na mocy dokumentu wznowiono stosunki dyplomatyczne między rządem polskim w Londynie a Rosją sowiecką. Określono wspólny cel walki przeciwko III Rzeszy w ramach koalicji antyhitlerowskiej, co umożliwiło uzyskanie zgody na utworzenie armii polskiej. Najważniejsze treści dla obywateli polskich przebywających przymusowo na terytorium radzieckim zawierał protokół dodatkowy, który dawał wolność między innymi zesłanym Kresowiakom.

Liczba ofiar zbrodni sowieckiej eksterminacji ludności polskiej do 1941 roku jest bardzo trudna do precyzyjnego ustalenia. Pomógłby w tym nieograniczony dostęp do moskiewskich archiwów. Dotychczas szacuje się, że w wyniku świadomej polityki represji wobec wysiedlonych zginęło ich kilkaset tysięcy. Oczywiście wliczając tych, którzy trafiali do stalinowskich „kurortów” poza omawianymi czterema akcjami deportacyjnymi. Dla części zesłańców syberia da zakończyła się powrotem w rodzinne strony. Ich wspomnienia stanowią prawdziwe świadectwo determinacji, odwagi i męstwa, a przede wszystkim niosą przestrożę dla przyszłych pokoleń, ostrzegając przed metodami totalitaryzmu. Na dalekiej Syberii świadczą o tym także setki tysięcy polskich mogił.

W lutym 2013 roku minęła 73 rocznica pierwszej z czterech masowych deportacji obywateli polskich, którzy przed wybuchem wojny zamieszkowali wschodnie tereny II Rzeczypospolitej. W 2004 roku zapoczątkowano tradycję obchodów Światowego Dnia Sybiraka przypadającą na 17 września – dzień inwazji ZSRR na Polskę. Poniższe zestawienie bibliograficzne w wyborze zbiera publikacje traktujące o syberyjskiej gehennie tej ludności. Tym samym pokazano z jednej strony opracowania naukowe i popularyzatorskie tematu a z drugiej całą gamę wspomnień ludzi, którzy jako żywe świadectwo historii przeszli „Golgotę Wschodu”. W zebranych materiale (pozycje zwarte od 1990 roku) dokonano podziału na cztery części: opracowania ogólne, materiały konferencyjne, dalej materiały źródłowe oraz biografie, pamiętniki i wspomnienia (również zbeletryzowane – od 1983 roku).

I. Opracowania ogólne

1. CZAS nadziei : obywatele Rzeczypospolitej Polskiej w ZSRR i opieka nad nimi placówek polskich w latach 1940-1943 / Daniel Boćkowski. – Warszawa : „Neriton” : Wydaw. IH PAN [Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk], 1999. – 497 s.
2. DEPORTACJA nauczycieli do ZSRR [Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich] 1939-1941 / Bolesław Grześ. – Warszawa : Związek Nauczycielstwa Polskiego Zarząd Główny : „Głos Nauczycielski” : Wyższa Szkoła Pedagogiczna przy ZNP : Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, 1995. – 158 s.
Bibliogr. s. 158-[159].
3. DEPORTACJE ludności polskiej w ZSRR [Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich] / Witold Kusiński. – Warszawa : UW. CBR, 1991. – 58 s. – (Studia i Materiały CBR / Uniwersytet Warszawski. Centrum Badań Radzieckich ; z. 9)
Bibliogr. s. 55-58
4. DEPORTACJE na kresach : [1939-41] / Piotr Żaroń. – Warszawa : Wydaw. Min. Obrony Narodowej, 1990. – 125 s.– (Żółty Tygrys ; 14)
5. DEPORTACJE obywateli polskich do ZSRS w latach 1940-1941 / [red. Waldemar F. Wilczewski] ; Oddział Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku. – Białystok : IPN – KŚZpNP, 2010. – 48 s. : il. + 1 dysk optyczny (CD-ROM).
6. DEPORTACJE w XX wieku / Andrzej Leszek Szcześniak. – Radom : Polskie Wydaw. Encyklopedyczne, 2002. – 59 s. : il.
Bibliogr.
7. DROGA krzyżowa Polaków : motyw zsyłek na Sybir i do łagrów sowieckich w literaturze polskiej / Piotr Żbikowski. – Rzeszów : Wydaw. Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1996. – 31 s.
Bibliogr. s. 29-[32].
8. KAPLICA Zesłańców Sybiru im. św. Rafała w Bazylice Mniejszej – kościele garnizonowym pw. św. Elżbiety we Wrocławiu poświęcona w dniu 13 kwietnia 2008 r. przez j.e. ks. Mariana arcybiskupa Gołębiewskiego w rocznicę II masowej deportacji Polaków z kresów wschodniej Polski na „niehumanitarną ziemię” – Sybir i w 80-tą rocznicę utworzenia Związku Sybiraków / [kol. red. Jan Fenc, Włodzimierz Kowalczyk, Czesław Steiner ; pod przewodn. Zofii Helwing]. – Wrocław : Związek Sybiraków. Oddział, 2008. – 28 s. : il. kolor.

9. LALECZKI z papieru : opowieść o dzieciach polskich zesłanych do Kazachstanu / Barbara Piotrowska-Dubik ; oprac. Ewa Skarżyńska. – San domierz : Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia, [2008]. – 151 s. : il.
10. MASOWE deportacje ludności w Związku Radzieckim / Stanisław Ciesielski. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2004. – 508 s. : il. kolor.
Bibliogr. s. 485-500.
11. MASOWE deportacje radzieckie w okresie II [drugiej] wojny światowej / Stanisław Ciesielski, Grzegorz Hryciuk, Aleksander Srebrakowski ; Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii. – Wyd. 2 zm. i rozsz. – Wrocław : IHUW : WTMH, 1994. – 228 s. – (Prace Historyczne ; 12)
Bibliogr. s. 222-228.
12. POLACY w Kazachstanie 1940-1946 : zesłańcy lat wojny / Stanisław Ciesielski. – Wyd. 2 – Wrocław : „W Kolorach Tęczy”, 1997. – 314 s.
Bibliogr. s. 309-312.
13. PRZEŻYĆ, aby wrócić! : polscy zesłańcy lat 1940-1941 w ZSRR i ich losy do roku 1946 / Ewa Kowalska. – Warszawa : „Neriton” : Instytut Historii PAN [Polskiej Akademii Nauk], 1998. – 282 s. : mapy
Bibliogr. s. 228-245.
14. PSYCHICZNE następstwa deportacji w głąb ZSRR w czasie drugiej wojny światowej : przyczyny, moderatory, uwarunkowania / Ewa Jackowska. – Szczecin : Wydaw. Naukowe US, 2004. – 397 s. – (Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński ; t. 502)
Bibliogr. s. 335-355.
15. SKRADZONE dzieciństwo : polskie dzieci na tułaczym szlaku 1939-1950 / Łucjan Z. Królikowski. – Kraków : Wydawnictwo OO. Franciszkanów „Bratni Zew”, 2008. – 348 s. : il.
16. SYBIRACY : wspólnota, pamięć, narracja : studium antropologiczne / Aleksandra Rzepkowska ; Polskie Towarzystwo Ludoznawcze. – Łódź : Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, 2009. – 227 s. – (Łódzkie Studia Etnograficzne ; t. 48)
Bibliogr. 205–225.
17. W OBRONIE zaginionych syberyjskich krzyży : zeznania leSORUBA – świadka z procesu, jakiego nie było i nie będzie : studium nad liczebnością zesłańców z okupowanych przez ZSRR Kresów w latach 1940-1941 / Stanisław Rymaszewski. – Gdańsk : Wydawnictwo „Marpress”, 2008. – 214 s. : il.
Bibliogr. s. 211-213.

18. WYCHOWANIE Polaków na zesłaniu w ZSRR / Małgorzata Stopikowska ; Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologii. – Lublin : Redakcja Wydawnictw KUL, 2001. – 286 s.
Bibliogr.
19. WYKARCZOWANI z za Buga / Stanisław Rymaszewski. – Wyd. 3. popr. i poszerz. – Gdańsk : Wydawnictwo „Marpress”, 2004. – 407 s. : 1 il.
Bibliogr. 396–398
20. ZESŁANI na Sybir : [praca zespołowa / Jadwiga Wanda Ostrowska i in.]. – Gorzów Wlkp. [Wielkopolski] : Związek Sybiraków. Oddział Wojewódzki, 1999. – 204 s. : il., mapa
Bibliogr.
21. ŻYWI we wspomnieniach : doświadczenia śmierci w relacjach polskich zesłańców w ZSRR (w latach 1940-1946) / Katarzyna Kość ; Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk. – Wrocław : Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, 2008. – 274 s. – (Prace Etnologiczne / Polskie Towarzystwo Ludoznawcze ; t. 19)
Bibliogr. s. 249-269.

II. Materiały konferencyjne

1. DEPORTACJE Polaków z Kresów Wschodnich na Sybir / red. nauk. Czesława Kucharska, Zbigniew Popławski ; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica w Pile. – Piła : Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica, 2006. – 185 s. : il.
Bibliogr. s. 181-185 i przy niektórych ref.
2. EXODUS : deportacje i migracje : (wątek wschodni) : stan i perspektywy badań / pod red. Marcina Zwolskiego ; Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. – Warszawa ; Białystok : IPN – KŚZpNP, 2008. – 164 s. – (Konferencje IPN ; t. 36)
3. POLSKIE dzieci na tułaczyczych szlakach 1939-1950 / pod red. Janusza Wróbla i Joanny Żelazko ; Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. – Warszawa : IPN – KŚZpNP, 2008. – 340 s. : il.
4. SYBERIA w historii i kulturze narodu polskiego / [pod red. nauk. Antoniego Kuczyńskiego] ; Uniwersytet Wrocławski. Ośrodek Badań Wschodnich i Katedra Etnologii, Wyższe Seminarium Duchowne Księży Salwatoriaków, Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”. – Wrocław : „Silesia”, 1998. – 567 s. – (Z Prac Ośrodka Badań Wschodnich Uniwersytetu Wrocławskiego)
5. SYBIRACY : martyrologia Polaków na Wschodzie / [pod red. Adama Wirskiego] ; Bałtycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Koszalinie, Zwią-

zek Sybiraków. Oddział w Koszalinie. – Koszalin : Wydaw. Uczelniane BWSH : „Miscellanea”, 2000. – 253 s. : il., mapy

Bibliogr.

III. Materiały źródłowe

1. DEPORTACJE obywateli polskich z Zachodniej Ukrainy i Zachodniej Białorusi w 1940 roku / [wybór i oprac. nauk. Wasilij Christoforow i in.] ; Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej, Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. – Warszawa : IPN ; Moskwa : Zarząd Rejestracji i Zasobów Archiwalnych FSBFR, 2003. – 752 s.
2. DEPORTACJE obywateli polskich z Zachodniej Ukrainy i Zachodniej Białorusi w 1940 roku / [wybór i oprac. nauk. Wasilij Christoforow i in.] ; Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej, Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. – Warszawa : IPN ; Moskwa : Zarząd Rejestracji i Zasobów Archiwalnych FSBFR, 2003. – 752 s.
3. DEPORTACJE Polaków z północno-wschodnich ziem II Rzeczypospolitej 1940-1941 / [red. nauk. Bernadetta Gronek, Grzegorz Jakubowski]. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej : „Rytm”, 2001. – 252 s. – („Zachodnia Białoruś” 17 IX 1939 – 22 VI 1941 ; t. 2)
4. DEPORTOWANI w obwodzie archangielskim. Cz. 2, Alfabetyczne wykazy 8559 obywateli polskich wywiezionych w 1940 roku z obwodu baranowickiego i wilejskiego / [Ewa Rybarska oprac. danych, red. i in. ; Anna Dzieńkiewicz współpr. ; w kwerendach archiwalnych i w oprac. danych wykorzystanych w biogramach uczestniczyli Olga Kiełariewa i in.] ; Centrum Informacji Urzędu Spraw Wewnętrznych (CI USW) Obwodu Archangielskiego, Archangielsk, Ośrodek Badań, Informacji i Upowszechniania (NIPC) „Memorial”, Moskwa, Ośrodek „Karta”, Warszawa. – Warszawa : „Karta”, 2004. – 781 s. : mapy ; Indeks represjonowanych t. 14 Bibliogr. s. 85-89.
5. DEPORTOWANI w obwodzie archangielskim. Cz. 3, Alfabetyczny wykaz 10344 obywateli polskich wywiezionych w 1940 roku z obwodu lwowskiego / [Eliza Dzwonkiewicz oprac. danych, red. i in. ; Agnieszka Gleb, Ewa Rybarska współpr. ; w kwerendach archiwalnych i oprac. danych wykorzystanych w biogramach uczestniczyli Olga Kiełariewa i in.] ; Centrum Informacji Urzędu Spraw Wewnętrznych (CI USW) Obwodu Archangielskiego, Archangielsk, Ośrodek Badań, Informacji i Upowszechniania (NIPC) „Memorial”, Moskwa, Ośrodek „Karta”, Warszawa. – Warszawa : „Karta”, 2004. – 781 s. : mapy ; Indeks represjonowanych t. 14 Bibliogr. s. 85-89.

niania (NIPC) „Memoriał”, Moskwa, Ośrodek „Karta”, Warszawa. – Warszawa : „Karta”, 2004. – 870 s. : mapy ; Indeks represjonowanych t. 14 Bibliogr. s. 83-86.

6. LISTY sybiraków : (1939-1955) / [wybrała i oprac.] Janina Wołczuk. – Wrocław : Wydaw. Uniwersytetu Wrocławskiego, 1994. – 249 s. – (Acta Universitatis Wratislaviensis nr 1592)
7. LISTY z Syberii / oprac. Waldemar Krzyżewski. – Przasnysz : Wydaw. Techniczne Grzegorz Safinowski, 1997. – 94 s.
8. LISTY z Syberii : (lata 1951-1957) / Zofia Stanek. – Kraków : „Platan”, 1991. – 221 s. : mapa
9. MATERIAŁY źródłowe do dziejów sybirackich ze zbiorów Komisji Historycznej Związku Sybiraków Oddział w Krakowie / [zespół red. Aleksandra Szemioth i in.]. – Kraków : ZS. O : Wydaw. Zakonu Pijarów, 1995. – 168 s.
10. OKUPACJA sowiecka (1939-1941) w świetle tajnych dokumentów : obywatele polscy na kresach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej pod okupacją sowiecką w latach 1939-1941 / wybór źródeł pod red. Tomasza Strzembosza. – Warszawa : [Tomasz Strzembosz] : Instytut Studiów Politycznych PAN [Polskiej Akademii Nauk], 1996. – 258 s. – (Biblioteka Ziemi Wschodnich)
11. SYBIR i Syberia w dziejach narodu polskiego / Anna Kubajak. – Krzeszowice : Wydawnictwo Kubajak, 2008. – 120 s. : il.
12. WSPOMNIENIA Sybiraków : zbiór tekstów źródłowych / pod red. Jerzego Kobrynia. – Bystrzyca Kłodzka : Koło Związku Sybiraków, 2008. – 733 s. : il.
13. WSPOMNIENIA Sybiraków : zbiór tekstów źródłowych. Cz. 2 / pod red. Jerzego Kobrynia i Janusza Kobrynia. – Bystrzyca Kłodzka : Koło Związku Sybiraków, 2010. – 591 s. : il.
14. Z DZIEJÓW Polaków w Kazachstanie : 1936-1956 : zbiór dokumentów z Archiwum Prezydenta Republiki Kazachstanu / [tł. Zbigniew Landowski ; materiały zebr. J.M. Gribanowa (nadzór), A.S. Zułkaszewa, M.U. Maskiejew]. – Warszawa : Oficyna Olszynka, 2006. – 301 s.

IV. Biografie, wspomnienia, wywiady

1. A GDY zabrakło Mamy... : z Kresów przez tajgę i stepy Kazachstanu do Łęborka 1940-1946 : dzieje nie tylko jednej rodziny do roku 2007 / Zofia Bładowska z Błasków. – Łębork : Miejska Biblioteka Publiczna im. Jarośława Iwaszkiewicza, 2008. – 335 s. : il.
Bibliogr. s. 333-335.

2. „A NIE przywykniesz – zdechniesz” / Juliusz Hollenberg. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1993. – 265 s.
3. DO TAJGI na zatracenie : wspomnienia deportowanego Wołyniaka / Józef Anioł. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza : Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, 2000. – 311 s. : il.
4. DOSYĆ nam Sybiru, dosyć Kazachstanu / Wanda Niezgodą-Górska. – Wrocław : Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, 1994. – 358, s., mapa – (Biblioteka Zesłańca)
5. DOŚWIADCZENIE Kazachstanu / Stanisław Kurlandzki, Lilla Danilecka. – Warszawa : Sekretariat Misyjny Księży Marianów, 2002. – 266, s., : il. – (Listy Mariańskich Misjonarzy ; 8)
Bibliogr.
6. DWA pociągi / Stefania Siemińska-Rokita. – Olsztyn : „Remix” : nakł. autorki, 1994. – 222 s.
7. DWA światy : od nas dla was – z bliska i z daleka / Joanna Krasińska-Głazewska. – Łomianki : Wydawnictwo LTW, 2007. – 218 s., : il.
8. DZIECIŃSTWO sybiraka / Tadeusz Sidoruk. – Białystok : Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego, 2001. – 220 s. : il.
9. GDZIE się kończą szerokie tory i nadzieja... / Zbigniew Tomaszewski. – Wyd. 2. rozsz. – Warszawa : Stowarzyszenie Rodzin Osadników Wojskowych i Cywilnych Kresów Wschodnich, 2011. – 152 s. : il.
Bibliogr. s. 104.
10. GŁÓD / Irena Kantorska-Schick. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2009. – 86 s. : il.
11. KAZACHSTAŃSKIE tulipany : wspomnienia zesłańca / Tadeusz Albert Kułakowski. – Wyd. 2. poszerz. – Warszawa : Stowarzyszenie Rodzin Osadników Wojskowych i Cywilnych Kresów Wschodnich, 2010. – 196 s. : il.
12. KRESOWE dziewczęta deportowane na Sybir 1940-1941 : wspomnienia / zebrał i oprac. Henryk Dąbkowski. – Warszawa : Grono Miłośników Kresów Wschodnich : Henryk Dąbkowski, 2000. – 302 s., : il., mapy
Bibliogr.
13. KRZYŻ Południa / Jerzy Krzysztoń. – Warszawa : „Czytelnik”, 1983. – 259 s.
14. KWIATY na stepie : pamiętnik z zesłania / Barbara Piotrowska-Dubik. – Wyd. 3 popr. i uzup. – Warszawa : Wydawnictwo im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego „Soli Deo”, 2007. – 376 s., : il.
15. LISTY nie wysłane / Anna Branicka-Wolska. – Warszawa : „Tenten”, 1993. – 359 s.

16. LIŚCIE na wietrze / Felicja Konarska. – Warszawa ; Pruszków : Wydawnictwo Vipart, 2005. – 232 s. : il.
17. MROŻNY smak głodu / Stefania Sokołowska Satanowska. – Łomża : Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej, 1999. – 134 s. : il.
18. „MYŚMY tutaj szli z ...” / Helena Nikiel. – Białystok : [Związek Sybiraków. Oddział Wojewódzki], 2002. – 143 s. : il., mapa
19. „NA BOCZNICY czekały na nas bydłęce wagony...” : wspomnienia sybiraków / oprac. Grażyna Jenczelewska-Stolarczyk. – Wrocław : Oddział Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2007. – 100 s. : il.
20. NIE zostawiajcie mnie tu... : obrazy z życia deportowanych do Kazachstanu / Leon Karłowicz. – Wyd. 2. – Biały Dunajec ; Ostróg : Ośrodek „Wołanie z Wołyń”, 2000. – 102 s. : il. – (Biblioteka „Wołania z Wołyń” ; t. 17)
21. NIELUDZKA ziemia w oczach dziecka / Andrzej Cisek. – Kraków : Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2000. – 119 s., : il.
22. ODLEGŁY kraj czyli Syberia oczami zesańca inaczej widziana : wspomnienia Sybiraka / Czesław Suchcicki. – Nowy Sącz : Wydawnictwo i Drukarnia Nova Sandec, 2009. – 176 s. : il.
23. PAMIĘTAM : wspomnienia dziecka wywiezionego w 1940 roku do Kazachstanu / Izabela Januszkiewicz. – Świebodzin : Wydaw. Muzeum Regionalnego, 2004. – 180 s.
24. PAMIĘTAM : wspomnienia z Kazachstanu 1941-1946 / Kazimierz Wojewoda. – Łomża : Regionalny Ośrodek Kultury w Zbójnej. Biuro, 2000. – 226 s. : il.
25. PAMIĘTNIK matki 1940-1942 / Maria Krzysztoporska. – Poznań : „Media Rodzina of Poznań”, 1994. – 127 s.
26. PAMIĘTNIK sybiraka i tułacza / Łucjan Z. Królikowski. – Kraków : Wydawnictwo OO. Franciszkanów „Bratni Zew”, 2008. – 313 s. : il.
27. PRZEZNACZENI na zagładę : wspomnienia polonijnych Sybiraków / oprac. i przygot. do dr. Marian Suda. – Chicago : Związek Sybiraków w USA ; Kraków : Wydawnictwo Radamsa, 2004. – 302 s. : il.
28. PTAKI Sybiru : wspomnienia / wybór i oprac. Barbara Penc. – Kielce : Oficyna Wydawnicza „Ston 2”, 2005. – 163 s. : il.
29. SMAK kazachstańskiego piętunu / Ryszard Piotrowski. – Warszawa : „Bellona”, 1990. – 203 s.
30. SMUGA życia / Helena Podkopacz. – Kraków : nakł. autorki : Wydawnictwo ArsNova – Zjednoczeni Wydawcy, 1994. – 173 s.

31. SYBERIA – moje dzieciństwo / Jan Onoszko. – Lublin : Norbertinum – Wydawnictwo – Drukarnia – Księgarnia, 2008. – 132 s. : il. – (Z Nieludzkiej Ziemi ; t. 8)
32. SYBERIA wryta w pamięć dziecka / Zbigniew Fedus ; post. Bronisław Pasierb. – Wrocław : Polskie Towarzystwo Ludoznawcze ; Warszawa : Urząd d/s Kombatantów i Osób Represjonowanych, 1997. – 337 s.
Bibliogr. s. 329-[338].
33. SYBERIA zachowana w pamięci / Genowefa Maria Olsińska. – Szczecin : Fundacja „Nasza Przyszłość”. Oddział, 2009. – 144 s. : il.
34. SYBERYJSKI szlak / Henryk Kuczyński – Suwałki : Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej, 2007. – 257 s. : il.
35. SYBERYJSKI szlak / Szczepan Wiesław Nalepiński. – Wyd. 2. – Lublin : „Norbertinum”, 2004. – 143 s. – (Z Nieludzkiej Ziemi ; t. 3)
36. SYBIR : wspomnienia zesłańca z lat 1939-1943 / Eugeniusz Paszkowski. – Gdynia ; [Pruszcz Gdański : Wydawnictwo Agni], 2005. – 102 s. : il.
37. TRUDNE etapy drogi do wolności / Janina Mędrak. – Dębica ; Rzeszów : Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, 2009. – 148 s. : il.
Bibliogr. s. 148.
38. TRYPTYK kazachstański : wspomnienia z zesłania – Marian Papiński, rodzina Małachowskich, Lesława Domańska / wybór i oprac. Wiktoria Śliwowska, Małgorzata Giżejewska, Janusz Ankudowicz ; Archiwum Wschodnie. Instytut Studiów Politycznych PAN [Polskiej Akademii Nauk]. – Warszawa ; Toruń : Wydaw. Adam Marszałek, 1992. – 294 s.
39. TYLKO księżyc był ten sam : autobiograficzna opowieść o zsyłce do Kazachstanu w latach 1940-1946 / Barbara Rewieńska-Kościuk. – Warszawa : „Kram”, 2003. – 445 s. : il.
40. „...WAS na to zdień przywiezli, sztoż wy podochli : Kazachstan 1940-1946 / Grażyna Jonkajtys-Luba (Maria Januskiewicz). – Wyd. 3. popr. i uzup. – Lublin : Norbertinum Wydawnictwo – Drukarnia – Księgarnia, 2012. – 312 s. : il., mapa – (Z Nieludzkiej Ziemi ; t. 1)
41. „W CZTERDZIESTYM nas matko na Sibir zesłali...” : Polska a Rosja 1939-1942 / wybór i oprac. Irena Grudzińska-Gross, Jan T. Gross. – Kraków : Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2008. – 568 s. : il.
42. WIATR Kuszmurunu : opowieść autobiograficzna / Przemysław Bystrzycki. Warszawa : „Książka i Wiedza”, 1989. – 299 s.
43. WIELBŁĄD na stepie / Jerzy Krzysztoń. – Wyd. 3. – Wrocław : „Siedmioróg”, 1993. – 160 s.
44. WRÓCIŁEM z Sybiru / Zbigniew Steller. – Zamość : Urząd Miejski. Wydział Kultury Sportu i Turystyki, 2001. – 128 s. : il.

45. WSPOMNIENIA moje syberyjskie / Maria Dąbrowska. – Szczecin : Wydawnictwo Hogben, 2012. – 138 s. : il.
46. WSPOMNIENIA Sybiraków. [T. 8], „My was nauczim kak rodinu lubit” / [przygot. Janusz Przewłocki] ; Związek Sybiraków. Zarząd Główny. Komisja Historyczna. – Warszawa : „Ares” : Fundacja Pomocy Sybirakom, 1994. – 243 s.
47. WSPOMNIENIA Sybiraków. [T.] 4, „Popał Stalinu w ruki, nie żdi pomiłowania” / [przygot. Janusz Przewłocki] ; Związek Sybiraków. Zarząd Główny. Komisja Historyczna. – Warszawa : PoMost, 1991. – 255 s.
48. WSPOMNIENIA Sybiraków. [T.] 5, „Pamiętają psy atamany, pamiętają polskie pany krasnojarskie nasze szable” / [przygot. Janusz Przewłocki] ; Związek Sybiraków. Zarząd Główny. Komisja Historyczna. – Warszawa : PoMost, 1991. – 291 s. : il.
49. WSPOMNIENIA Sybiraków. [T.] 6, „Kak nie sidieł w tjur'mie, tak nie grażdanin Sowietского Sojuza” / [przygot. Janusz Przewłocki] ; Związek Sybiraków. Zarząd Główny. Komisja Historyczna. – Warszawa : PoMost, 1992. – 363 s.
50. WSPOMNIENIA Sybiraków. 1, „Polsza budiet kagda woron zbielejet” / [przygot. Janusz Przewłocki] ; Związek Sybiraków. Zarząd Główny. Komisja Historyczna. – Warszawa : „Pomost”, 1990. – 159 s.
51. WSPOMNIENIA Sybiraków. 2, „Kto nie był tot budiet, kto był tot nie zabudiet” / [oprac. Janusz Przewłocki] ; Związek Sybiraków. Zarząd Główny. Komisja Historyczna ; [przygot. Janusz Przewłocki]. – Warszawa : „Pomost”, 1990. – 166 s.
52. WSPOMNIENIA Sybiraków. 3, „Maskwa sliozam nie wierit” / [oprac. Janusz Przewłocki] ; Związek Sybiraków. Zarząd Główny. Komisja Historyczna. – Warszawa : „Pomost”, 1990. – 182 s.
53. Z DALEKIEGO Sybiru / [red. Jacek Dymitrowski]. – Dębica : Muzeum Regionalne, 2009. – 431 s. : il. – (Biblioteka Dębickich Gryfów ; 2)
54. ZABRANE dzieciństwo : Sybir – nie tylko dla dorosłych i Polaków / Bronisław Tołścik. – Tomaszów Lubelski : Bronisław Tołścik, 2008. – 120 s. : il.
55. ZNAD Niemna przez Sybir do II [Drugiego] Korpusu / Tadeusz Bodnar. – Wrocław : „Nortom”, 1997. – 380 s. : il., mapa

Andrzej Dudziak
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

DZIEJE SAMOCHODU

Historia samochodu rozpoczyna się w połowie XV wieku. Wtedy to powstał pomysł pojazdu z własnym napędem, którego realizacja nastręczała duże trudności. Dopiero flamandzkiemu misjonarzowi o nazwisku Verbiest udało się zbudować wózek napędzany turbinką parową. Znacznie później, bo około 1765 roku, kapitan artylerii francuskiej, N.J. Cugnot skonstruował, pierwszy, a w 1769 roku drugi pojazd samobieżny o napędzie parowym. Przeznaczeniem tych trójkołowców było holowanie dział artyleryjskich. Zabierały one cztery osoby, poruszały się z prędkością 3,6 km/godz. a zapas pary wystarczał na 20 minut.

Pierwszy pojazd dla pasażerów zbudował w 1823 roku G. Gurney (Wielka Brytania). Choć był to hałaśliwy środek transportu, wydzielał nieprzyjemną woń a zastosowany kocioł parowy groził wybuchem, w kraju konstruktora używano go do połowy XIX wieku. W 1820 roku Szwajcar I. de Rivaz zbudował pojazd o napędzie spalinowym, a amerykański kowal T. Davenport zaprezentował w 1835 roku samochód napędzany silnikiem elektrycznym pobierający energię z baterii. Pojazd, który miał wszystkie zespoły konstrukcyjne samochodu był dziełem Niemca S. Marcusa. Powstał w 1875 roku w Wiedniu na bazie zwykłego wozu o drewnianych kołach ze stalowymi obręczami, na którym umieszczono silnik spalinowy. Wielkim wydarzeniem było opracowanie przez Gottlieba Daimlera w 1883 roku silnika szybkoobrotowego.

Pionierami przemysłu samochodowego w Europie byli Gottlieb Daimler i Carl F. Benz w Niemczech. Produkowali oni samochody pod własnymi markami. Później połączyli swoje zakłady w koncern Daimler-Benz, by wspólnie wytwarzać różne modele pojazdów znane do dnia dzisiejszego pod nazwą Mercedes.

W USA pierwszymi producentami samochodów byli R.E. Olds oraz A. i J. Packardowie. W 1889 roku za oceanem działało ponad 50 zakładów, a w 1908 było ich 241. Pierwszą fabrykę założył Henry Ford w 1903 roku. Modernizacja i zmiany technologii na seryjną wprowadzone w Ford Motor Company umożliwiły rozpoczęcie w 1913 roku produkcji masowej, co spowodowało znaczne obniżenie kosztów. Dzięki temu model Ford T stał się samochodem dostępnym dla ludzi o przeciętnych dochodach. Trudno przecenić znaczenie tego pojazdu dla przeobrażeń społecznych, które dokonały się w Ameryce.

W okresie międzywojennym na świecie najczęściej produkowano samochody duże, z mocnymi silnikami o dużej pojemności, większość z nich była

droga i luksusowa. Taka produkcja dominowała nadal w USA po II wojnie światowej. W Europie używano samochodów mniejszych, bardziej ekonomicznych, ale też mniej wygodnych.

Pierwsze samochody w Polsce zaczęły pojawiać się po 1921 roku, kiedy powstały Centralne Warsztaty Samochodowe (CWS) i uruchomiono produkcję modeli CWS1 i CWS2 opracowanych przez T. Tańskiego. Później pojawiły się samochody Ralf Stetysz konstrukcji S. Tyszkiewicza i taksówki As A. Liebermana oraz cyklecary Iradam A. Głuchowskiego. Po wojnie produkowano w Polsce Warszawę na licencji radzieckiej, Fiata 125p oraz Poloneza. Pojazdem, który zmotoryzował Polaków był Fiat 126p wytwarzany w latach 1973-2000 w oparciu o włoską licencję.

W ciągu wielu lat produkcji samochodów ulegał znacznym przeobrażeniom. Początkowa „kareta czy bryczka bez koni” zmieniała się w trójkołowiec, kabriolet z naciągającym dachem lub obszerną limuzynę, by współcześnie nabrać opływowych kształtów. Aktualnie produkowane samochody wyposażone są w wyrafinowane systemy bezpieczeństwa biernego (strefy kontrolowanego zgniotu, kabina pasażerska z klatką bezpieczeństwa i poduszkami czy kurtynami powietrznymi) i czynnego (systemy hamulcowe, kontroli trakcji, antypoślizgowy). Komfort jazdy podnosi coraz lepsze zawieszenie, niekiedy hydropneumatyczne a samopoczucie poprawia klimatyzacja. Drogę do celu podróży ułatwia czy wręcz pokazuje system nawigacji. Samochody posiadają bogate wyposażenie elektroniczne. Do powszechnego użytku wchodzi samochody hybrydowe (z napędem spalinowym i elektrycznym), pojawia się coraz więcej samochodów o napędzie elektrycznym. Trwają prace nad pojazdami kierowanymi automatycznie, czyli bez udziału kierowcy.

Dla zaspokojenia różnorodnych potrzeb odbiorców produkuje się samochody o różnej wielkości i przeznaczeniu, w rozmaitych odmianach. Spotyka się sedany, hatchbacki, kombi, limuzyny, samochody sportowe, tzw. SUV-y, samochody terenowe, minivany i vany.

Z okazji 150 rocznicy urodzin Henry’ego Forda, założyciela spółki Ford Motor Company, pioniera masowej motoryzacji, przypominamy dzieje samochodu. Zebrane publikacje to wybór pozycji zwartych (od 1979 roku) oraz artykułów (od 2004) roku dotyczących przede wszystkim pojazdu osobowego. Prezentowane zestawienie podzielono na trzy części. Pierwsza z nich gromadzi przekrojowe opracowania encyklopedyczne. Część druga zawiera opracowania o historii samochodu na świecie i w Polsce. W kolejnym dziale znajdziemy materiały na temat ewolucji samochodu, jego typach, rodzajach czy markach.

I. Od historii po współczesność – opracowania encyklopedyczne

1. INFORMATOR motoryzacyjny / [W[illi] Bazlen i in.]. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 1982. – 579 s. : il.
2. ENCYKLOPEDIA klasycznych samochodów / [red. David Lillywhite; aut. Craig Cheetham i in.]. – Ożarów Mazowiecki : Wydawnictwo Olesiejuk, 2009. – 544 s. : il.
3. ENCYKLOPEDIA samochodów sportowych : modele zabytkowe / Rob de la Rive Box. – Warszawa : Dom Wydawniczy Bellona, 2006. – 287 s. : il. kolor.
4. ENCYKLOPEDIA samochodów terenowych / Jiří Fiala. – Warszawa : Dom Wydawniczy Bellona, 2006. – 304 s. : il.
5. SAMOCHODY / Maciej Bernhardt [i in.]. – Warszawa : Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, 1977. – 279 s. : il. – (Ilustrowana Encyklopedia dla Wszystkich)
Bibliogr.
6. SAMOCHODY / [Richard Dredge]. – Poznań : Wydawnictwo Vesper, 2011. – 445 s. : il. kolor. – (Ilustrowana Encyklopedia)
7. SAMOCHODY : encyklopedia / Marco Ruiz. – Warszawa : „Muza”, 1999. – 240 s. : il.
8. SAMOCHODY : ilustrowany leksykon / Richard Nicholls. – Warszawa : „Świat Książki”, 2003. – 318 s. : il. kolor.
9. SAMOCHODY od A do Z : praca zbiorowa / [aut. Stanisław Arczyński i in.]; pod red. Witolda Leśniaka. – Wyd. 4 zm. i rozsz. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 1978. – 1207 s. : il., mapy, wykr.
10. SAMOCHODY z napędem 4 × 4 / Józef Szewczyk. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza „Alma Press”, 2007. – 125 s. : il. kolor. – (Encyklopedia Motoryzacji)
11. ŚWIAT wspaniałych samochodów : encyklopedia / red. Kevin Brazenda-le. – Warszawa : „Muza”, 2000. – 640 s. : il. kolor.

II. Historia samochodu

– Świat

1. DZIEJE samochodu / Adolf Kuba, Jaroslav Hausman. – Katowice : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1989. – 182 s.
2. DZIEJE samochodu / Witold Rychter. – Wyd. 4. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 1987. – 522 s. : il.
Bibliogr. s. 522.
3. HISTORIA starych samochodów / Aleksander Marian Rostocki. – [Wyd. 2]. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 1988. – 384 s. : il.

Bibliogr. s. 381-384.

4. IACOCCA – autobiografia / Lee Iacocca; przy współpr. Williama Novaka. – Warszawa : „Książka i Wiedza”, 1990. – 396 s. : il.
5. KOCHAJMY stare gruchoty / Aleksander Marian Rostocki ; il. Bohdan Wróblewski. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 1977. – 160 s. : il.
6. KOLEKCJA starych samochodów / Aleksander Marian Rostocki ; il. Bohdan Wróblewski. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 1991. – 106 s. : rys.
7. LEGENDARNE samochody : samochody, które tworzyły historię motoryzacji od jej narodzin po XXI wiek / [tekst Larry Edsall]. – Warszawa : Muza, 2007. – 287 s. : il.
8. MOJE życie i dzieło / Henry Ford we współpr. z Samuelem Crowtherem. – Osielsko : Instytut Praktycznej Edukacji, 2006. – 336 s. : il.
9. MOTORYZACJA na przełomie epok / Cezary Szczepaniak. – Warszawa ; Łódź : Wydaw. Naukowe PWN, 2000. – 213 s. : il.

Bibliogr. przy rozdz.

10. OLDTIMERY / [Reinhard Lintelmann]. – Ożarów Mazowiecki : Wydawnictwo Olesiejuk, 2009. – 288 s. : il. kolor. – (Leksykon)
11. POCZET twórców motoryzacji / Aleksander Marian Rostocki ; il. Bohdan Wróblewski. – Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1980. – 290 s. : il.
12. SAMOCHODY osobowe : dzieje rozwoju / Andrzej Zieliński. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 2009. – 357 s. : il.

Bibliogr. s. 346-347

13. SAMOCHODY : [poznaj historię samochodu – od pierwszych powozów bez koni po nowoczesne superbolidy] / napisał Richard Sutton ; [weryfikował i tł. z ang. Tomasz Sobiecki]. – [Wyd. 4]. – Warszawa : „Arkady”, 1995. – 63 s. : il. – (Patrzę, Podziwiam, Poznaję)
14. SAMOCHODY zabytkowe : najwspanialsze samochody z czasów przedwojennych / Craig Cheetham. – Ożarów Mazowiecki : Firma Księgarska Jacek i Krzysztof Olesiejuk – Inwestycje, 2007. – 192 s. : il. kolor.
15. STARE samochody / tekst Juraj Porázik, Ján Oravec. – [Wyd. 2]. – Warszawa : „Sport i Turystyka”, 1984. – 224 s. : il.

Bibliogr. s. 224.

16. [STO dwadzieścia pięć] 125 lat samochodu : najciekawsze modele, fascynujące dzieje / [aut. Ewa Czechowska i in.]. – Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, [2011]. – 202 s. : il.
17. [TRZYSTA trzydzieści trzy] 333 automobile / [red. Krzysztof Jezierski]. – Ożarów Mazowiecki : Wydawnictwo Olesiejuk, 2008. – 160 s. : il. kolor. – (Fascynująca Technika)

18. WIELKA trójka i inni : 120 lat amerykańskiego samochodu / Robert Przybylski. – Warszawa : Auto Press, 2012. – 128 s. : il. kolor.
19. WSZYSTKO o samochodach : [od karet parowych do pojazdów elektrycznych] / tekst Gordon Cruickshank, il. Alan Austin]. – Warszawa : „BGW”, 1994. – 64 s. : il. kolor. – (Świat Wczoraj i Dziś)

– **Polska**

1. ALBUM samochodów FSO / Jerzy Dembiński. – Warszawa : Klub Pracowników i Przyjaciół FSO [Fabryki Samochodów Osobowych], 2004. – 112 s. : fot.
2. AUTOMOBILIZM w Warszawie do roku 1939 / Aleksander Rostocki, Jan Tarczyński ; Towarzystwo Miłośników Historii w Warszawie. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1988. – 395 s. : il. – (Biblioteka Wiedzy o Warszawie)
3. AUTO-MOTO PRL : władcy dróg i poboczy / Adam Zakrzewski. – Warszawa : Demart, 2012. – 253 s. : il. kolor. – (Ilustrowana Encyklopedia PRL) Bibliogr. s. [255].
4. DZIEJE polskiej motoryzacji / Stanisław Szelichowski. – Warszawa : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2012. – 345 s. : il. Bibliogr. s. 324.
5. FSO : Fabryka Samochodów Osobowych : 1951-1986 / [tekst Zdzisław Konieczniak]. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, [1986]. – 71 s. : fot.
6. HISTORIA konstrukcji samochodów FSO / Mirosław Górski. – Wyd. 2. – Warszawa : Oddział Warszawski SIMP. Klub Pracowników i Przyjaciół FSO, 2009. – 98 s. : il.
7. IZBA Pamiątek Dawnej Motoryzacji – załączek Muzeum Motoryzacji w Poznaniu / zorganizowana przez Klub Samochodów Zabytkowych AW [Automobilklubu Wielkopolskiego] w Poznaniu przy współudz. Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Poznań : KSZ AW, [1983]. – 28 s. : fot.
8. MIKRUS : auto, któremu nie pozwolono dorosnąć / Anna Garbacz. – Wyd. 2. – Stalowa Wola : Muzeum Regionalne, 2011. – 36 s. : il.
9. MIKRUS MR-300 : 3 lata produkcji, 50 lat historii / Mieczysław Płocica, Bartosz Winiarski. – Kraków : Wydawnictwo PIWI, 2011. – 469 s. : il.
10. MOTORYZACJA w Polsce / [tekst Stanisław Szelichowski]. – Warszawa : Carta Blanca. Grupa Wydawnicza PWN, 2012. – 352 s. : il. – (Nowy Wymiar)
11. OPOWIEŚĆ o FSO : historia tej warszawskiej fabryki / [red. prowadzący i koncepcja całości Zbigniew Boniecki ; przy współpr. Roberta Gajew-

- skiego]. – Wyd. 2. popr. i uzup. / korekta i uzup. Edward Pietrzak. – Warszawa : Oddział Warszawski SIMP. Klub Pracowników i Przyjaciół FSO, 2010. – 172 s. : il.
12. PIERWSZY polski automobil / Andrzej Bogunia-Paczyński. – Kraków : nakł. Krakowskiego Domu Kultury : „Miniatura”, 1988. – 41 [15] s. : il.
 13. POCZĄTKI polskiej motoryzacji : samochody CWS / Jan Tarczyński; rys. Witold Jeleń. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 1991. – 106 s. : il.
 14. POLSKIE konstrukcje i licencje motoryzacyjne w latach 1922-1980 / Aleksander Rummel. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 1985. – 183 s. : fot.
 15. PRZEDWOJENNE samochody i motocykle : najpiękniejsze fotografie / Tomasz Szczerbicki. – Warszawa : Wydawnictwo RM, 2012. – 127 s. : il. kolor.
 16. SAMOCHODY osobowe Polski Fiat 508 i 518 / Jan Tarczyński, Tomasz Szczerbicki. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 2003. – 80 s. : il.
 17. SAMOCHODY PRLu : samochody osobowe, autobusy, samochody ciężarowe, samochody dostawcze, ciągniki, kombajny / Włodzimierz Bukowski. – Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2010. – 120 s. : il.
Bibliogr. s. 119.
 18. SAMOCHODY w PRL : rzecz o motoryzacji i nie tylko... / Tomasz Szczerbicki. – Poznań : Vesper, 2010. – 458 s. : il.
 19. [STO dwadzieścia pięć] 125 lat samochodu : najciekawsze modele, fascynujące dzieje / [aut. Ewa Czechowska i in.]. – Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, [2011]. – 202 s. : il.
 20. WSPOMNIENIA o ludziach i wydarzeniach w FSO na Żeraniu 1951-1991 / Tadeusz Kazimierz Rękawek. – Warszawa : Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Mechaników Polskich. Oddział, 2009. – 279 s.
 21. WŚRÓD zmian i przemian / Aleksander Rummel. – Warszawa : Wydaw. Min. Obrony Narodowej, 1986. – 268 s. : il.

III. Ewolucja samochodu – typy, rodzaje, marki

– Opracowania ogólne

1. CIĘŻARÓWKI / [aut. Hans G. Isenberg]. – Ożarów Mazowiecki : Wydawnictwo Olesiejuk, 2009. – 288 s. : il. kolor. – (Leksykon)
2. FIAT / Andrzej Władyka. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1977. – 66 [46] s. : il. – (Wszystko o ...)

3. HOT rody i samochody tuningowane / Craig Cheetham. – Ożarów Mazowiecki : Wydawnictwo Olesiejuk, 2009. –192 s. : il. kolor.
4. LEGENDARNE niemieckie samochody / [aut. Peter Ruch]. – Ożarów Mazowiecki [!]: Wydawnictwo Olesiejuk, 2010. – 229 s. : il. kolor.
5. LEGENDARNE samochody : klasyka stylu i projektowania / Michel Zumbrunn ; tekst Robert Cumberland. – [Ożarów Mazowiecki] : Wydawnictwo Olesiejuk, 2008. – 296 s. : il. kolor.
6. LEGENDARNE włoskie samochody : klasyka stylu i designu / Michel Zumbrunn ; tekst Richard Heseltine. – Ożarów Mazowiecki : Firma Księgarska Jacek Olesiejuk, 2010. – 288 s. : il. (gł. kolor.)
7. NAJSŁYNNIEJSZE marki samochodów / Zdzisław Podbielski. – Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2012. – 198 s. : il.
Bibliogr. s. 198.
8. OPOWIEŚCI Silver Lady = Rolls Royce / Mike Fox, Steve Smith. – Poznań : „Black Horse”, 1991. – 142 s. : il.
9. POJAZDY japońskie / Zdzisław Podbielski. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 1991. – 283 s. : il. – (Poznajemy Samochody Osobowe Świata)
Bibliogr. s. 282-284.
10. SAMOCHODY. – Wierzchy Parzeńskie : P.H.W. Fenix, [2011]. – 48 s. : il. kolor.
11. SAMOCHODY / [tekst Enzo Rizzo]. – Bielsko-Biała : Wydawnictwo Pascal, 2007. – 735 s. : il. kolor.
12. SAMOCHODY / [tekst Enzo Rizzo]. – Ożarów Mazowiecki : Wydawnictwo Olesiejuk, 2011. – 503 s. : il. kolor.
13. SAMOCHODY marzeń / [aut. K.C. Kelley]. – Wierzchy Parzeńskie : P.H.W. Feniks, [2011]. – 48 s. : il. kolor. – (Twarzą w Twarz)
14. SAMOCHODY marzeń / Ken Vose. – Warszawa : Science Press, 1992. – 191 s. : il. kolor.
15. SAMOCHODY marzeń : (1001 fotografii). – Ożarów Mazowiecki : Firma Księgarska Jacek i Krzysztof Olesiejuk – Inwestycje, 2007. – 463 s. : il. kolor.
16. SAMOCHODY marzeń. – Warszawa : Bellona, 2011. – 108 s. : il. kolor.
17. SAMOCHODY : najnowsze modele : prezentacja najlepszych nowych samochodów koncepcyjnych i produkcyjnych świata / Stephen Newbury i Tony Lewin. – Ożarów Maz. : Wydawnictwo Olesiejuk, 2010. – 288 s. : il.
18. SAMOCHODY świata. – Wierzchy Parzeńskie : P.H.W. Fenix, [2011]. – 96 s. : il. kolor.
19. SZYBKIE samochody / Philip Raby. – Ożarów Mazowiecki : Wydawnictwo Olesiejuk, 2011. – 125 s. : il. kolor.

20. ŚWIAT samochodów Richarda Hammonda / [aut. Richard Hammond]. – Warszawa : Hachette Polska, [2011]. – 96 s. : il. kolor.

– **Samochody sportowe**

1. HISTORIA Formuły 1 : kierowcy, samochody, stajnie wyścigowe, kolejność przyjazdów, klasyfikacja i statystyki wozów wyścigowych mistrzostw świata / Guido Staderini. – Warszawa : „Muza”, 2002. – 143 s. : il.
2. [PIĘĆSET] 500 samochodów sportowych / [aut. Reinhard Lintelmann]. – Ożarów Mazowiecki : Wydawnictwo Olesiejuk, 2011. – 255 s. : il.
3. SAMOCHODY sportowe : wyczynowe maszyny / Craig Cheetham. – Ożarów Mazowiecki : Wydawnictwo Olesiejuk, 2008. – 192 s. : il. kolor.
4. SAMOCHODY wyścigowe / tekst Juraj Porázik, il. Ján Oravec. – Warszawa : „Sport i Turystyka”, 1987. – 221 s. : rys.
Bibliogr. s. [222].
5. SPORTOWE samochody / Chris Horton i J.G. Newbery. – Kraków : Wydaw. Ryszard Kluszczyński, 1995. – 256 s. : il.
6. [TRZYSTA trzydzieści trzy] 333 samochody sportowe / [aut. Reinhard Lintelmann. – Ożarów Mazowiecki : Wydawnictwo Olesiejuk, 2008. – 160 s. : il. kolor. – (Fascynująca Technika)
7. [TYSIĄC] 1000 sportowych samochodów / [aut. Reinhard Lintelmann. – Ożarów Mazowiecki : Firma Księgarska Jacek i Krzysztof Olesiejuk – Inwestycje, 2007. – 335 s. : il. kolor.

– **Samochody terenowe**

1. [CZTERY razy cztery] 4 × 4 : samochody z napędem na 4 koła / John Carroll. – Warszawa : „Panda”, 1997. – 80 s. : il.
2. ŁAZIKI : historia i przegląd samochodów terenowych / Zdzisław Podbielski. – Warszawa : „Auto”, 1994. – 93 s. : il.
Bibliogr. s. 92-93.
3. SAMOCHODY terenowe / Craig Cheetham. – Ożarów Mazowiecki : Wydawnictwo Olesiejuk, [2009]. – 192 s. : il. kolor.

– **Samochody elektryczne**

1. SAMOCHODY elektryczne / Bogumił Fic. – Krosno : Wydawnictwo i Handel Książkami „KaBe”, 2012. – 93 s. : il.
Bibliogr. s. 93.
2. SAMOCHODY z napędem elektrycznym / Eugeniusz Popławski. – Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 1994. – 167 s. : il.
Bibliogr. s. 165-[168].

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Kornel Makuszyński (60 rocznica śmierci)

Kornel Makuszyński – ur. 8.01.1884 r. – zm. 31.07.1953 r. – pisarz, poeta, publicysta, krytyk teatralny, autor książek dla dzieci i młodzieży. Urodził się w Stryju na Podolu (dzisiejsza Ukraina). Studiował polonistykę i romanistykę we Lwowie, później romanistykę (1908-1910) w Paryżu na Sorbonie. Podczas studiów był stałym recenzentem teatralnym „Słowa Polskiego” (1905-1914), a od 1914 roku kierownikiem literackim lwowskiego teatru. Po przeniesieniu do Kijowa tę samą funkcję sprawował w tamtejszym Teatrze Polskim (1915-1916), przewodził też Związkowi Literatów i Dziennikarzy Polskich. W Warszawie, dokąd przeniósł się w 1918 roku, współpracował z pismami „Rzeczpospolita”, „Warszawianka”, „Kurier Warszawski”, w których zamieszczał recenzje literackie i teatralne. W 1937 roku został członkiem Polskiej Akademii Literatury (PAL). Lata II wojny światowej spędził w Warszawie. Po powstaniu warszawskim zamieszkał w Zakopanem, gdzie przebywał do końca życia.

Debiutował zbiorem wierszy „Połów gwiazd” (1908). Za poemat „Pieśń o Ojczyźnie” otrzymał nagrodę państwową (1926). Pisał także powieści. Popularność zyskał jako klasyk humoreski i dowcipnego felietonu oraz autor utworów, o olbrzymich walorach wychowawczych, adresowanych do dzieci i młodzieży. Bohaterowie jego książek to sympatyczne postacie, pełne energii, wierzące w ludzką dobroć okazujące współczucie pokrzywdzonym. Znajomość młodzieńczej psychiki, umiejętność konstruowania atrakcyjnej fabuły z elementami sensacji przyniosły uznanie nie tylko najmłodszych czytelników. Prace pisarza charakteryzuje oryginalny styl, przepiękny humorem, liryzmem i gawędziarskim polotem.

Był odznaczony Złotym Wawrzynem PAL. Został honorowym obywatelem Zakopanego (1926), w którym w 1966 roku powstało muzeum poświęcone Makuszyńskiemu. Jego utwory tłumaczone były na liczne języki: angielski, francuski, rosyjski, czeski, hebrajski, litewski, ormiański, słowacki, węgierski. Kilka dzieł przeniesiono na ekran filmowy.

Napisał m.in.: „Szewc Kopytko i kaczor Kwak” (1912); „Awantury arabskie” (1913); powieść „Perły i wieprze” (1915); poemat „Pieśń o Ojczyźnie” (1924); wspomnienia „Bezgrzeszne lata” (1925); „O dwóch takich, co ukradli księżyc” (1928); „Przyjaciół wesołego diabła” (1930); „Panna z mokrą głową” (1933); „Przygody Koziołka Matołka” (cz. 1-4, 1933-1934); „Za króla Piasta Polska wyrasta” (1934); „Awantury i wybryki małej małpki Fiki Miki” (cz. 1-2, 1935-1936);

„Awantura o Basię” (1937); „Szatan z siódmej klasy” (1937); „Nowe bajki tego roku” (1937, tam m.in. „O wawelskim smoku); „Wanda leży w naszej ziemi” (1938); liryczny przewodnik po mieście „Uśmiech Lwowa” (1938); „Szaleństwa panny Ewy” (1957 – wydano pośmiertnie).

a. Pozycje zwarte

1. KORNEL Makuszyński / Jolanta Kowalczykówna. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1989. – 42 s. : il. – (Portrety Literackie Pisarzy dla Dzieci i Młodzieży)
Bibliogr. s. 41-[43].
2. KORNEL Makuszyński : pisarz serca i uśmiechu : (1884-1953) / [oprac. Maria Łuczak]. – Toruń : WBPiKM, 1989. – 15 s. – (Materiały Metodyczne / Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Książnica Miejska im. Mikołaja Kopernika w Toruniu)
Bibliogr. prac K. Makuszyńskiego s. 7-[16].
3. MUZEUM im[ienia] Kornela Makuszyńskiego – Oddział Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem / [red. Jerzy Darowski i Józef Kamiński]. – [Wyd. 3 zm.]. – Zakopane : Muzeum Tatrzańskie im. Dr Tytusa Chałubińskiego, [1988]. – [12] s. : il.
4. PROZA Kornela Makuszyńskiego dla młodego odbiorcy : zarys problematyki / Dorota Piasecka. – Warszawa ; Wrocław : Państw. Wydaw. Naukowe, 1984. – 114 s.
5. [STULECIE] 100-lecie urodzin Kornela Makuszyńskiego : materiały z sesji naukowej, Zakopane, 11-12 maja 1984 / [kom. red. Tadeusz Szczepanek i in.]. – Zakopane : MT, 1984. – 132. : il. – (Wydawnictwa Muzeum Tatrzańskiego im. dra T. Chałubińskiego w Zakopanem ; vol. 10)
6. TWÓRCZOŚĆ baśniowa Kornela Makuszyńskiego / Ewa Biernat. – Kraków : „Impuls”, 2001. – 145 s.
Bibliogr.
Zawiera także: Przygody Koziołka Matołka / Kornel Makuszyński.
7. W FOTELU recenzenta i na paradyzie : o krytyce teatralnej Kornela Makuszyńskiego / Mirosława Kozłowska. – Gorzów Wielkopolski : Wojewódzki Ośrodek Metodyczny, 2001. – 148 s.
8. W KRĘGU wartości prozy Kornela Makuszyńskiego / Kinga Janicka. – Kielce ; [Szydłowiec] : Kinga Janicka, 2012. – 266 s.
Bibliogr. s. 249-259.
9. Z BADAŃ nad warsztatem literackim Kornela Makuszyńskiego jako autora powieści dla młodzieży / Jolanta Kowalczykówna ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego w Kielcach. Filia w Piotrkowie

Trybunalskim. Instytut Filologii Polskiej. – Piotrków Trybunalski : Wydaw. Filii Kieleckiej WSP, 1997. – 311 s.

Bibliogr. podmiot. s. 290-292, przedmiot. 293-308.

10. ZBLIŻENIA : Maria Konopnicka, Kornel Makuszyński, Henryk Sienkiewicz : teksty absolwentów Akademii Podlaskiej / w oprac. Anieli Książek-Szczepanikowej ; Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach. Instytut Filologii Polskiej i Lingwistyki Stosowanej. – Siedlce : Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego, 2011. – 218 s. : il.

Bibliogr. s. 212-218.

b. Artykuły

1. „ABY dla wszystkich mi starczyło serca” : myśląc Ojczyzna / J. Polonus // *Źródło*. – 2011, nr 30, s. 18
2. KORNEL Makuszyński jako recenzent teatralny „Słowa Polskiego” (1905-1909) / Olga Ciwkacz // *Literaturoznawstwo*. – 2008, nr 1, s. 77-92
3. KORNEL Makuszyński mniej znany : lwowskie akcenty w twórczości i życiu pisarza / Katarzyna Chrobak // *Guliwer*. – 2011, nr 2, s. 22-29
4. KORNEL Makuszyński – przyjaciel wesołego dziecka / Piotr Mazur // *Nowa Myśl Polska*. – 2002, nr 33/34, s. 9
5. KORNEL Makuszyński : ślady pamięci / Bogdan Piotr Kozłowski // *Akant*. – 2006, nr 8, s. 40-41
6. KOZIOŁKA Matołka bój ze stalinizmem / Krystyna Heska-Kwaśniewicz // *Tyg. Powsz.* – 2003, nr 33, s. 13
7. MÓJ pierwszy wiersz / Kornel Makuszyński // *Poezja i Dziecko*. – 2003, nr 2, s. 8-15
8. PATOS i zwykle dobro : o Kornelu Makuszyńskim (1884-1953) w 50. rocznicę śmierci / Joanna Olech // *Tyg. Powsz.* – 2003, nr 31, s. 20
9. „PRZYJACIEL wesołego diabła” – przyjaciel wesołego dziecka / Piotr R. Mazur // *Cywilizacja*. – 2004, nr 10, s. 253-255
10. SŁOWNIK poetów dla dzieci : Czesław Janczarski, Tadeusz Kubiak, Kornel Makuszyński / Jędrzej Konieczka // *Poezja i Dziecko*. – 2003, nr 2, s. 44-56
11. UCZŁOWIECZANIE-tego-co-nie-ludzkie w książeczkach o małpce Fiki-Miki i Murzynku Goga-Goga / Miłosz Sosnowski // *Teksty Drugie*. – 2005, nr 1/2, s. 246-258
12. ZWARIOWANE Zakopane w tatrzańskich felietonach Kornela Makuszyńskiego / Katarzyna Słany // *Guliwer*. – 2010, nr 2, s. 5-12

Margaret Thatcher
(1925–2013)

Margaret Thatcher – ur. 13.10.1925 r. – zm. 8.04.2013 r. – polityk, premier Wielkiej Brytanii 1979-1990. Urodziła się w Grantham w rodzinie Alfreda Roberta, właściciela sklepu wielobranżowego, zarazem pastora kościoła metodystów, aktywnego uczestnika lokalnego życia politycznego, radnego. Kształciła się na Uniwersytecie w Oxfordzie. Uzyskała bakalarjat* nauk humanistycznych (1946), bakalarjat nauk ścisłych (1949) i magisterium (1950). W czasie nauki przewodniczyła studentom konserwatystom. Później pracowała jako chemik. Po zawarciu małżeństwa z Denisem Thatcherem ukończyła studia prawnicze, specjalizowała się w prawie podatkowym. W 1959 roku została wybrana do brytyjskiego parlamentu. Sprawowała również funkcję sekretarza stanu ds. szkolnictwa i nauki (1970-1974), szefa Partii Konserwatywnej (1975-1990). Na czele brytyjskiego rządu stanęła w 1979 roku, wygrywając ze swoją partią wybory na fali krytyki chaosu wywołanego przez akcje strajkowe związków zawodowych. Mimo wysokiego bezrobocia zyskiwała poparcie wyborców, mogła więc sprawować rządy przez trzy kadencje.

W swej polityce opowiadała się za większą niezależnością jednostki od państwa, ograniczeniem ingerencji państwa w gospodarkę i prywatyzacją, ograniczeniem wydatków publicznych i druku pieniądza (monetaryzm). Doprowadziła do spokojnego utworzenia państwa Zimbabwe (1980), wygrała z Argentyną wojnę o Wyspy Falklandzkie (1982). Wspierała Ronalda Reagana, prezydenta USA, w starciu z komunizmem, podzielała jego poglądy gospodarcze. Udzielała poparcia polskiemu związkowi „Solidarność”, by osłabić totalitarny Związek Radziecki, choć ograniczyła rolę związków zawodowych w swoim kraju. Potwierdzała silną obecność Wielkiej Brytanii w NATO oraz niezależne dysponowanie bronią nuklearną jako środkiem odstraszenia. Była zdecydowanym zwolennikiem interwencji państw NATO po wkroczeniu wojsk irackich do Kuwejtu (wojna 1990-1991). Należała do „eurosceptyków”, sprzeciwiała się utworzeniu europejskiej federacji czy unii monetarnej.

Prowadzenie takiej polityki doprowadziło do odbudowy gospodarki oraz przywrócenia Wielkiej Brytanii prestiżu na arenie międzynarodowej. Dzięki wygłaszanym poglądom i sposobowi sprawowania władzy nazywano ją Żelazną Damą a jej politykę „thatcheryzmem”. Budziła skrajne uczucia, od uwielbienia po nienawiść. Przeszła do historii jako pierwsza w Europie kobieta na stanowisku premiera i najdłużej urzędujący premier brytyjski od 1827 roku.

* Bakalarjat – dyplom podstawowy szkoły wyższej.

Napisała wspomnienia: „Lata na Downing Street : wspomnienia z okresu pełnienia funkcji premiera rządu Zjednoczonego Królestwa” (1996 – wyd. polskie); „Moje lata na Downing Street” (2012 – wyd. polskie).

a. Pozycje zwarte

1. LATA na Downing Street : wspomnienia z okresu pełnienia funkcji premiera rządu Zjednoczonego Królestwa / Margaret Thatcher. – Gdańsk : Wydaw. Gdańskie, 1996. – 782 s. : il. (w tym kolor.)
2. MARGARET Thatcher / Kenneth Harris. – Łódź : Wydaw. Łódzkie, 1992. – 289 s. : fot., portr.
Bibliogr. s. 283-284.
3. MOJE lata na Downing Street / Margaret Thatcher. – Warszawa : Dream Music, 2012. – 896 s. : il. (w tym kolor.)
4. PREZYDENT, papież, premier : oni zmienili świat / John O'Sullivan – Warszawa : AMF Plus Group, 2007. – 368 s. : il.
5. STRAJK górników brytyjskich w latach 1984-1985 / Piotr Jachowicz. – Warszawa : SGH. Oficyna Wydawnicza, 2002. – 187 s. : il., mapy. – (Monografie i Opracowania / Szkoła Główna Handlowa ; 507)
Bibliogr.
6. THATCHERYZM jako doktryna społeczno-polityczna / Tomasz Sylwiusz Ceran. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2008. – 162 s. : il. kolor.
Bibliogr. s. 152-162.
7. WIELKA Brytania pod rządami konserwatystów w latach 1979-1984 / pod red. Andrzeja Zięby ; [aut. Zygmunt Janiec i in.]. – Warszawa : IBWPK, 1985. – 245 s. – (Zeszyty Problemowe / Instytut Badania Współczesnych Problemów Kapitalizmu ; 1)
8. WPŁYW thatcheryzmu na zmiany gospodarcze w Polsce w latach 1989-1997 : materiały z konferencji naukowej / pod red. Stanisława Miecznikowskiego ; Gdańskie Towarzystwo Naukowe. – Gdańsk : GTN, 1997. – 69 s. : wykr.
Bibliogr. przy mater.
9. „ŻELAZNA dama” z Downing Street / Marek J. Zalewski. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1985. – 272 s.

b. Artykuły

1. ALFABET epoki Żelaznej Damy / Piotr Semka // U w a ż a m R z e . – 2012, nr 7, s. 16-19
2. CZEGO nas uczy / Jacek Karnowski, Marek Magierowski // U w a ż a m R z e . – 2012, nr 7, s. 20-21

3. DAMA, która przechytrzyła Moskwę / Jędrzej Bielecki // Rzeczpospolita. – 2013, nr 83, s. A9
4. DAMA na czas trwogi / Andrew Roberts // Rzeczpospolita (W3). – 2008, nr 93, s. A20-A21
5. DAMA nie tylko żelazna : Margaret Thatcher i jej epoka / Dariusz Rosiak // Tyg. Powsz. – 2013, nr 16, s. 26-27
6. DAMA z ogniem / Jacek Kwieciński // Gaz. Polska. – 2013, nr 16, s. 22-25
Przedruk z „Gazety Polskiej” nr 31 z 1 sierpnia 1996 r.
7. DAMA z torebką / Teresa Stylińska // Rzeczpospolita (W3). – 2013, nr 87, s. P10-P11
8. DZIŚ potrzebni są abolicjoniści / Jakub Wozinski // Najwyższy Czas!. – 2013, nr 17, s. XL-XLI
9. GORZKIE lekarstwo pani Thatcher / Adam Dąbrowski. – Korespondencja z Londynu // Przegląd. – 2013, nr 16, s. 24-26
10. GWIAZDY muszą upaść / Jan Kazimierz Kruk // Tyg. Solidarność. – 2013, nr 16, s. 27-28
11. ... I ANGLIĘ w kraj utracjuszy / Wojciech Orliński // Gaz Wybor. – 2012, nr 35, s. 23
12. IRON Lady : w 80. rocznicę urodzin / Andrzej Orkowski // Najwyższy Czas!. – 2005, nr 43), s. XXXVI-XXXVII
13. JAK Thatcher zmieniła świat... / Witold Gadomski // Gaz Wybor. – 2012, nr 35, s. 22
14. KRÓLOWA narodu sklepikarzy / Marek Magierowski // Rzeczpospolita (W3). – 2012, nr 35, s. P18-P19
15. KRUCJATA wolności / Tomasz Teluk // Nasz Dziennik (Wyd. 3). – 2011, nr 29, s. 14
16. LEKCJA Thatcher do odrobienia : czy Tusk będzie chciał zostać żelaznym premierem? / Stefan Sękowski // Najwyższy Czas!. – 2008, nr 1, s. XVI-XVIII
17. MAGGIE z żelaza / John Campbell // Forum. – 2012, nr 6, s. 38-43
18. MAŁGOŚKA odnowicielka / Bartłomiej Niedziński // Dziennik Gaz. Prawna. – 2013, nr 72, s. A10
19. MIT Maggie : żelazna dama / Germaine Greer // Forum. – 2009, nr 18, s. 18-23
20. NAJWIĘKSZA po Churchillu / Marek Rybarczyk // Newsweek Polska. – 2013, nr 16, s. 58-61
21. OCZY Kaliguli, usta Marilyn Monroe / Jacek Pawlicki // Gaz Wybor. – 2012, nr 29, dod. Wysokie Obcasy nr 5, s. 28-32
22. PANI z żelaza / Marcin Wolski // Sieci. – 2013, nr 15, s. 44-46

23. PAPIEŻ i prezydent kontra sekretarz / John O'Sullivan ; rozm. przepr. Piotr Włoczyk // *U w a ż a m R z e .* – 2012, nr 50, s. 56-59
Rozmowa o książce „Prezydent, papież, premier. oni zmienili świat”.
24. POWRÓT Żelaznej Damy / Maciej Nowicki // *Newsweek Polska .* – 2012, nr 2, s. 66-69
25. POŻEGNANIE Żelaznej Damy / Paweł Łepkowski // *U w a ż a m R z e .* – 2013, nr 15, s. 62-64
26. STAN zażenowania : 9.11.1989 – prawdziwy koniec wojny / Michael Binyon // *F o r u m .* – 2009, nr 43, s. 35
27. SUKA, wiedźma, ikona / Marta Bratkowska // *W p r o s t .* – 2013, nr 16, s. 61-62
28. ŚMIERĆ Żelaznej Damy / Olgierd Domino // *N a j w y ż s z y C z a s ! .* – 2013, nr 17, s. XXXVI-XXXVII
29. ŚWIAT po Żelaznej Damie / Anne Applebaum, Radosław Sikorski ; rozm. przepr. Jacek Pawlicki // *Newsweek Polska .* – 2013, nr 16, s. 62-65
30. TAŃCE i łyż / Adam Szostkiewicz // *P o l i t y k a .* – 2013, nr 16, s. 50-52
31. THATCHER – mądrość i odwaga / Leszek Balcerowicz // *R z e c z p o s p o l i t a (W3).* – 2013, nr 85, s. A10
Fragm. laudacji wygłoszonej na cześć laureatów nagród Friedricha Augusta von Hayeka w 2003 r.
32. THATCHER o stanie wojennym / Jacek Stawiski // *P o l s k a (Metrop. Warsz.)*. – 2012, nr 105, s. 6
33. W ŻELAZNYM świecie pani Thatcher / John Campbell ; rozm. przepr. Katarzyna Wężyk // *G a z W y b o r .* – 2013, nr 87, s. 20
34. ŻELAZNA dama nie przytuli dresiarza / Richard Vinen ; rozm. przepr. Aleksandra Kaniewska // *Dziennik Gaz. Prawna .* – 2012, nr 29, dod. Magazyn, s. m3-m4
35. ŻELAZNA Dama nie żyje / Maciej Czarnecki // *G a z W y b o r .* – 2013, nr 83, s. 9
36. ŻELAZNA dama odbija Falklandy / Robert Stefanicki // *G a z W y b o r .* – 2013, nr 88, dod. Ale Historia nr 15, s. 10-11
Inwazja Argentyny na Falklandy-Malwiny w marcu 1982 r.
37. ŻELAZNA i ostrożna / Jacek Tebinka // *P o l i t y k a .* – 2012, nr 6, s. 60-62
38. ŻELAZNA Małgorzata / Witold Gadomski // *G a z W y b o r .* – 2012, nr 36, dod. Ale Historia, s. 14

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Małgorzata Derwich

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

LUTOSŁAWSKI – SAMOTNY WILK POLSKIEJ MUZYKI

Scenariusz lekcji bibliotecznej

25 stycznia 2013 minęła setna rocznica urodzin Witolda Lutosławskiego, polskiego kompozytora, dyrygenta i pianisty. Ze względu na swe dokonania, uznawany jest za najwybitniejszego muzyka polskiego, obok Fryderyka Chopina i Karola Szymanowskiego. Szczególnie wysoko ceniona jest jego twórczość symfoniczna. Lutosławski stworzył własny, od razu rozpoznawalny styl, a to najwyższe osiągnięcie dla twórcy.

Sam o sobie mówił, że jest „samotnym wilkiem”, gdyż był twórcą na tyle oryginalnym, że nie daje się przyporządkować żadnemu z dominujących w XX wieku kierunków stylistycznych, ani przypisać do żadnej grupy czy kręgu.

Przy okazji obchodzonego właśnie Roku Witolda Lutosławskiego warto przypomnieć tę wybitną postać i niezwykle interesującego człowieka.

W lekcji bibliotecznej jemu poświęconej kładziemy szczególny nacisk na stronę dźwiękową. Ilustrowana jest ona licznymi fragmentami muzycznymi, prezentowanymi z pomocą współczesnych nośników. Ważną rolę odgrywa też słowo – przekazane raczej w krótkich kwestiach „narratora” i „głosów”. Mniejsze znaczenie ma tutaj strona wizualna.

Taka forma przekazu nakierowana jest na przekazanie maksymalnie wielu informacji, które młodzież może później wykorzystać przy tworzeniu form komunikatów im bliskich, czyli np. stworzenia profilu Lutosławskiego na Facebooku, hasła do Wikipedii lub nawet lapidarnych memów¹.

Lekcja może być prezentowana w częściach, dla poszczególnych grup dzieci (raczej starszych) i młodzieży lub w całości.

Cele:

- przybliżenie postaci i twórczości wybitnego polskiego kompozytora w Roku Lutosławskiego,

¹ Mem – jednostka informacji, idea, przekazywana z pomocą charakterystycznych słów (cytatów) ilustrowanych graficznie (obrazek, zdjęcie)

- pokazanie Witolda Lutosławskiego jako człowieka z krwi i kości, a nie pomnikowej postaci, tworzącej trudno zrozumiałą muzykę; w tym celu – wykorzystanie ciekawostek z jego życia i przemilczanych aspektów (patriotyczna genealogia, udział w II wojnie światowej, twórczość dla dzieci, współpraca z radiem, tworzenie utworów tanecznych i innych użytkowych pod pseudonimem),
- położenie nacisku na korzystanie ze współczesnych źródeł informacji w pozyskiwaniu wiedzy (Internet; www.lutoslawski.org.pl),
- próba przełożenia tej wiedzy na współczesne środki komunikacji.

Metody:

- lekcja biblioteczna, uzupełniona o:
- gry, zabawy (np. na podstawie zdobytej wiedzy, utwórz hasło o Lutosławskim do Wikipedii; albo: stwórz profil Witolda Lutosławskiego na Facebooku; tworzenie memów; zagadki; quest² – śladami Lutosławskiego po Warszawie).

Środki dydaktyczne:

Komputery:

- prezentacja w Power Point,
- ilustracja muzyczna (CD, mp3, YouTube),
- ilustracja wideo (CD, DVD).

Smartfony, iPad – aplikacja „Spacerownik do Warszawy” śladami Lutosławskiego.

Część I – Dzieciństwo i „Piosenki dzieciinne”

Narrator:

Witold Lutosławski, wybitny polski kompozytor i dyrygent, urodził się 25 stycznia 1913 roku w Warszawie, w rodzinie ziemiańskiej herbu Jelita, której własnością była posiadłość w Drozdowie koło Łomży. Był synem Józefa Lutosławskiego, inżyniera rolnictwa po studiach w Zurychu i Marii Olszewskiej, absolwentki studiów medycznych, ukończonych również w Zurychu.

Głos I (męski, alter ego Lutosławskiego):

Zainteresowanie Witolda muzyką miało swe korzenie w dzieciństwie, w tradycji rodzinnego muzykowania. W drozdowskim dworze muzyka roz-

² Quest – z ang. zadanie, poszukiwanie, dążenie; przewodnik po danej okolicy w formie zadań, zagadek, często wierszowany i ilustrowany.

brzmiewała na co dzień. Pomimo, iż Lutosławscy mieli różne wykształcenie: rolnicze, filozoficzne bądź ścisłe, każdy (dziadek, liczni stryjowie i ich żony) grał przynajmniej na jednym instrumencie lub śpiewał.

Ojciec Witolda, Józef Lutosławski, zdradzał wybitne zdolności muzyczne – szczególnie jako pianista. W salonie kominkowym dworu w Drozdowie mały Witold lubił siedzieć pod fortepianem i słuchać muzykującego ojca. Wkrótce sam próbował grać (choć ledwie sięgał klawiatury instrumentu) na fortepianie, marki Bechstein.

Głos II (żeński):

Mama lekarka, przez bliskich zwana Myszką, również dobrze grała na fortepianie. W Drozdowie, w tak zwanym górnym dworze były dwa fortepiany, zaś w dolnym – jeden, na którym grała i – później wspólnie z Witoldem – muzykowała żona stryja Stanisława, również Maria, z Jabłońskich, Lutosławska.

„O Panu Tralalińskim” (muzyka: Witold Lutosławski, słowa: Julian Tuwim) – YouTube (www.mp3on.pl/mp3/UjvHowq1nc/w-lutoslawski-o-panu-tralaliskim)

Narrator:

Niestety, dzieciństwo małego Witka nie było tak sielskie, jak mogłoby się wydawać. Wszak rok po jego urodzeniu, w 1914 roku, wybuchła I wojna światowa. Rodzina Lutosławskich uciekała przed Niemcami, ewakuując się do Rosji. W Moskwie – z matką i starszymi braćmi, Jerzym i Henrykiem – spędził kilka pierwszych lat życia.

W wieku pięciu lat Witold Lutosławski... stracił ojca i wujka. Bracia Józef i Marian Lutosławscy zostali – bez procesu – rozstrzelani, za działalność polityczną, kontrrewolucyjną...

„Spóźniony słowik” (muzyka: Witold Lutosławski, słowa: Julian Tuwim) – Muzykoteka Szkolna (www.muzykotecaszkolna.pl), Narodowy Instytut Audiowizualny (www.nina.gov.pl).
„Płacze pani słowikowa w gniazdku na akacji”...

Narrator:

Po wojnie matka osiadła z synami w Warszawie. W rodzinnej posiadłości, w Drozdowie, mieszkali krótko w latach 20. XX wieku, a także spędzali tam wakacje. Witold był otoczony najczulszą opieką matki – zapewne z racji najtrudniejszych warunków, w jakich przyszło mu spędzić dzieciństwo oraz z powodu faktu, że był jej najmłodszym dzieckiem.

Głos II:

Myszka Lutosławska próbowała sobie radzić jako samotna matka: leczyła, ale także pisała (dobrze władała piórem) oraz tłumaczyła (biegle znała kilka ję-

zyków). W swoim życiorysie miała także epizod jako radna stołecznego miasta Warszawy. Natomiast wśród najbliższego otoczenia znana była jako... bajarka.

Wspierała najmłodszego syna w rozwijaniu jego muzycznego talentu.

W 1922 roku, dziewięcioletni wówczas Witek stworzył pierwszą kompozycję – „Preludium” na fortepian.

(fotografia – animowana: „Dziewięcioletni Witold Lutosławski w domu rodzinnym w Drozdowie”) prezentowana na fragmencie np. „Spóźniony słowik”, koniecznie z przygrywką fortepianową

Narrator.

Witold Lutosławski uczył się również gry na skrzypcach oraz kontynuował naukę gry na fortepianie. Uczęszczał do Gimnazjum im. Stefana Batorego w Warszawie. Mając 15 lat rozpoczął naukę kompozycji. Trzy lata później, w 1931 roku zdał maturę, po czym rozpoczął studia... matematyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Przerwał je po roku, ze względu na nadmiar zajęć w Konserwatorium Warszawskim. Studia w klasie kompozycji i fortepianu ukończył w 1937 roku.

Głos I:

Witold Lutosławski zwykł był mówić: „Talent – to dobro powierzone, za które odpowiada się przed innymi”. Twierdził też, że zadaniem artysty jest dążenie do doskonałości w swojej dziedzinie.

Narrator.

Sam Lutosławski realizował tę maksymę przez komponowanie muzyki poważnej. I przeszedł do historii polskiej muzyki jako najwybitniejszy symfonik, czyli twórca utworów napisanych na orkiestrę symfoniczną, najważniejszych w jego bogatym dorobku.

Jednak, by zrozumieć tę „wysoką” muzykę, warto poznać tak zwaną twórczość użytkową Lutosławskiego. A poznawanie rozpocząć od... „Piosenek dzieciennych”, przeznaczonych przez kompozytora „do wykonywania dla dzieci i przez dzieci”. Chodzi między innymi o utwory do nauki gry na fortepianie („Melodie ludowe” i „Bukoliki”) oraz piosenki dla dzieci, których napisał ponad 40. Są to proste, krótkie utwory, jak i scenki muzyczne – między innymi „Spóźniony słowik” i „O panu Tralalińskim” do słów Juliana Tuwima, których wysłuchaliśmy. Wychowało się na nich kilka pokoleń odbiorców.

Głos I:

Do tego „dziecięcego tortu” dodajmy jeszcze jeden rodzynek:

„Idzie Grześ” (W. Lutosławski)

„Kotek” – Muzykoteka Szkolna (www.muzykotekaszkolna.pl)

Głos I:

Witold Lutosławski (pod koniec życia) tak je ocenił: „Komponowałem drobne utwory, które czemuś służyły. Robiłem to dla przyjemności (...). Chciałem pisać dla szkół, dla dzieci (...) ta muzyka nie rozwijała mojej osobowości, ale była po prostu służbą, odpowiedzią na społeczne zapotrzebowanie”.

Głos II:

Pomimo zamierzonej przystępności, piosenki Lutosławskiego dla dzieci cechuje wysoki poziom artystyczny. Znamcy pisali: „Lutosławski swoimi piosenkami dał serię utworów, które (...) nadały wysoki ton dziedzinie traktowanej czysto funkcjonalnie”. A wykonawczynie „Pana Tralalińskiego”, śpiewaczka Jadwiga Rappé, oceniała: „»Tralaliński«, czyli wysokie »as« w pianissimo, na samej górze mojej skali. Nie ukrywam, to nie było łatwe zadanie”.

Ponownie fragment „O panu Tralalińskim”.

Narrator:

Jedna z „Piosenek dziecinnych” może być nawet ilustracją metody komponowania, charakterystycznej między innymi dla Witolda Lutosławskiego – aleatoryzmu. Na przykład „Ptasie plotki”, czyli „taka »bójka wśród podwórka«”.

„Ptasie plotki” – przynajmniej dwa różne wykonania lub opisanie „Luto-zabawy” – „Aleatoryzm” na przykładzie „Ptasie plotki” znajduje się w scenariuszu „Koncert 1” w opracowaniu Tomasza Pokrzywińskiego

(http://www.lutoslawski.org.pl/files/pdf/lutofonia_koncert01_scenariusz.pdf)

Głos II:

Aleatoryzm to wprowadzenie elementu przypadku, zarówno w pracy kompozytorskiej, jak i wykonawczej. Nie należy go jednak mylić z improwizacją (np. jazzową). Lutosławski wprowadził tak zwany „aleatoryzm kontrolowany” (zastosowany po raz pierwszy w „Grach weneckich”), który polega na tym, że muzycy wykonują dźwięki o wysokościach dokładnie zapisanych w nutach, tyle, że w swobodnym tempie; innymi słowy – różnice zachodzące między wykonaniami nie zmieniają muzyki.

fragment Części głównej „Kwartetu smyczkowego” Lutosławskiego (przykład z muzyki poważnej)

Narrator:

Po małej dawce aleatoryzmu kontrolowanego dla dorosłych, powróćmy znów do utworów o tematyce dziecięcej. Powstałe kilka lat przed śmiercią artysty „Chantefleurs et chantefables” (czyt. *szątfleer e szątfable*), czyli „Śpiewokwiaty i śpiewobajki” do poezji francuskiego surrealisty Roberta Desnos (pod-

czas wojny więzień Auschwitz, zakończył życie w niemieckim nazistowskim obozie zagłady w czeskim Terezynie). Teksty zostały wybrane przez kompozytora, który nie tylko sam świetnie znał język francuski, ale jego muzyka określana była mianem francuskiej, ze względu na jej „liczne kontrasty kolorystyczne oraz zwiewne i szybkie przebiegi”, tak charakterystyczne dla francuskiej tradycji.

Głos I:

Wiersze o kwiatach, ptakach, owadach i zwierzętach Desnos przeznaczone są dla dzieci. Natomiast kompozytor Lutosławski tak określił swoje dzieło: „Nie mogę tego samego powiedzieć o napisanej przeze mnie muzyce, jakkolwiek ich »dziecięcy« charakter ma w niej swoje odbicie”.

W „Śpiewokwiatach...” epizody liryczne przeplatają się z ilustracyjnymi, humorystycznie malującymi zwierzęta (żółwia, aligatora). Wystarczy posłuchać „La Sauterelle” (czyt. *so:tre!*) – „Konika polnego”.

2. „La Sauterelle” – 1'38”

Narrator:

Witold Lutosławski miał szczególną słabość do dziecięcej muzyki. Dlatego tę część lekcji zakończmy utworem ze „Śpiewokwiatów...”

1. „Le Belle de Nuit (czyt. *le-bel-de-ni!*) – „Chantefleurs et chantefables” (muz. Witold Lutosławski, sł. Robert Desnos)

Część II – Lutosławski podczas okupacji

Narrator:

Na początku II wojny światowej Witold Lutosławski walczył jako żołnierz przeciwko Niemcom – był radiotelegrafistą. Po ucieczce z niewoli wrócił do Warszawy.

Głos I:

W czasie okupacji starał się zapewnić warunki egzystencji matce i sobie, grywając w warszawskich kawiarniach, najdłużej w duecie z Andrzejem Panufnikiem. Grali w kawiarniach SiM (skrót od „Sztuka i Moda”; niewiele brakowało, a obu wywieziono by podczas łapanek), „Lira”, „Aria” i „U aktorek”.

W. Kilar – temat z filmu „Pianista”

Narrator:

Nie przez przypadek usłyszeliśmy przed chwilą temat Wojciecha Kilara do filmu „Pianista”, którym reżyser Roman Polański złożył hołd Władysławowi Szpilmanowi.

Lutosławski uczestniczył bowiem w tajnych koncertach w domach prywatnych. W ten sposób, z Eugenią Umińską, zbierali fundusze na pomoc dla ukrywających się artystów, m.in. dla Władysława Szpilmana.

Z Andrzejem Panufnikiem Lutosławski przygotował około 200 transkrypcji utworów znanych kompozytorów, m.in. opracowanie 24 kaprysu Nicolò Paganiniego, zatytułowane „Wariacje na temat Paganiniego”. Prawie wszystkie kompozycje sprzed i z okresu II wojny – zagięły.

„Wariacje na temat Paganiniego” (polecane: [YouTube: Argerich&Freire, honekawasujemon](#))

Głos II:

Podczas okupacji, w kawiarni „Aria”, poznał też Danutę Bogusławską – siostrę Stanisława Dygata, utalentowanego pisarza, zaprzyjaźnionego z obydwoma pianistami-kompozytorami. Ta znajomość dała początek zmianie, która decydująco wpłynęła na całe dalsze życie Witolda.

[Rena Rolska „Nie oczekuję dziś nikogo” \(muz. Derwid-Lutosławski\) – YouTube asfuura, Dominik Piworowicz](#)

[lub Olgierd Buczek „Warszawski dorożkarz” \(YouTube, \[www.studiomts.pl\]\(http://www.studiomts.pl\)\)](#)

Część III – Lutosławski i radio

Narrator:

Muzykę piosenki, która wprowadziła nas w nostalgiczny nastrój kawiarenek z ubiegłego wieku, w wykonaniu popularnej (popularnego) niegdyś piosenkarki (piosenkarza), napisał niejaki Derwid. O nim za chwilę.

Głos II:

Wprowadziła też sentymentalny wątek, adekwatny do związku Witolda z Danutą. Został on przypieczętowany małżeństwem w październiku 1946 roku. Oprócz ukochanej żony i najlepszej przyjaciółki do końca życia, Lutosławski zyskał też... syna, a właściwie pasierba, czyli siedmioletniego Marcina z pierwszego związku Danuty Dygat, primo voto Bogusławskiej.

Narrator:

Bezpośrednio po wojnie Lutosławski podjął pracę w Polskim Radiu, a także włączył się w odbudowę życia muzycznego. Od 1945 roku działał w Związku Kompozytorów Polskich, z czego wycofał się w 1948 roku, nie akceptując coraz większych wpływów stalinowskich.

W latach 50. zarabiał na życie komponując muzykę teatralną i radiową oraz piosenki – walce, fokstroty, tanga...

„Jak zdobywać serduszka” (1958) – wyk. Jerzy Michotek, muz. Derwid (www.studiomts.pl)

Głos II:

Tangiem „Jak zdobywać serduszka” w wykonaniu Jerzego Michotka, powracamy do tajemniczego Derwida. Otóż, pierwsze dwie piosenki pod tym pseudonimem, wykonane przez niezwykle popularną Sławę Przybylską, ukazały się na tak zwanej „czwórce”, czyli płycie analogowej z czterema utworami. Były to: walc „Cyrk jedzie” i tango „Daleka podróż”. W tym samym, 1957 roku, powstały jeszcze dwa fokstroty („Czarownica” i „Zielony berecik”) oraz tango „Milczące serce”, wielki przebój z repertuaru wspomnianego już Jerzego Michotka.

Fragment „Cyrk jedzie” lub „Daleka podróż” (www.studiomts.pl)

Głos I:

Powstają kolejne przeboje – do 1963 aż 36 utworów, które podbijają radiowy eter i estrady festiwalowe. Tajemniczy Derwid święci triumfy! Tyle, że nawet wykonawcy nie wiedzieli, kto się kryje pod tym pseudonimem...

Narrator:

No, ktoś jednak wiedział! Niejaki ZAIKS, czyli Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych. Do Zarządu Głównego Stowarzyszenia Autorów w 1957 roku wpłynęło podanie z prośbą o zatwierdzenie nowego pseudonimu „Derwid” (poprzedni „Bardos” należał nie tylko do jednego z bohaterów opery „Krakowiaczy i górale”, ale był nazwiskiem autentycznego węgierskiego kompozytora Lajosa Bardosa). Napisał je... Witold Lutosławski!

Głos I:

W ten sposób zarabiał na życie, gdyż tantiemy z wykonań utworów „prawdziwego” Lutosławskiego – „Małej suity” czy „Koncertu na orkiestrę”, nie starczyły na utrzymanie rodziny – zalił się kompozytor. Skrupulatnie podliczył zyski i straty, żeby dojść do wniosku, że komponowanie piosenek tanecznych opłaca się znacznie bardziej niż nawet układanie muzyki do słuchowisk radiowych i przedstawień teatralnych.

Głos II:

A pisał te piosenki dosłownie na kolanie! Nawet nie próbował ich aranżować, tylko od razu posyłał do radia oraz do Polskiego Wydawnictwa Muzycznego, które publikowało je w popularnym dwutygodniku „Śpiewamy i tańczymy”.

Fragment „Tabu” – wyk. Halina Kunicka

Narrator:

Trudno wytłumaczyć, dlaczego Witold Lutosławski przyjął właśnie pseudonim Derwid. Imię króla-wieszczka z pięcioaktowej tragedii Juliusza Słowackiego Lilla Weneda „w żaden sposób nie pasuje do muzyki tanecznej” – twierdzą znawcy. Profesor Adrian Thomas, wybitny znawca muzyki polskiej z Cardiff University School of Music, zwraca uwagę, że w latach 50. XX wieku Lutosławski pracował nad muzyką do adaptacji radiowej „Lilli Wenedy”.

[Ilustracja – obraz Jacka Malczewskiego „Derwid”](#)

Głos II:

Bomba z ujawnieniem, kto się kryje za Derwidem, miała wybuchnąć dopiero w 1976 roku, a więc niemal po 20. latach pracy w ukryciu. Właśnie wtedy Bogusław Maciejewski, w wydanej w Londynie książce „Twelve Polish Composers”, ujawnił sekret.

Głos I:

Lutosławski wpadł w furię! Do końca życia nie zgadzał się na popularyzację tych piosenek „w jakiegokolwiek formie”.

Po tak kategorycznym proteście, dopiero po śmierci autora udostępniono tę część jego twórczości. Między innymi powstał projekt „El-Derwid. Plamy na słońcu”. Jego autorami są: Agata Zubel, Andrzej Bauer i Cezary Duchnowski.

[„Plamy na słońcu”\(1961\) – wyk. Ludmiła Jakubczak \(www.studiomts.pl\)](#)

Część IV – Dlaczego Lutosławski wielkim kompozytorem był?

Narrator:

Jednak zapamiętajmy Witolda Lutosławskiego przede wszystkim jako najwybitniejszego symfonika w dziejach polskiej muzyki, gdyż skomponował najwięcej utworów orkiestrowych i są one najważniejsze w jego dorobku.

Głos I:

Witold Lutosławski stworzył cztery Symfonie, przełomowe w jego twórczości „Gry weneckie” (przypomnijmy: technika aleatoryzmu kontrolowanego, powszechnie kojarzona z jego nazwiskiem), a w latach 80. XX wieku skomponował trzy utwory, które nazwał „Łańcuchami”; określenie to nawiązuje do kolejnej stosowanej przez Lutosławskiego techniki kompozytorskiej, w której frazy nie następują po kolei, ale nakładają się na siebie.

Głos II:

Witold Lutosławski pisał też utwory na instrument solo i orkiestrę, kameralne oraz wokalne, często dedykowane konkretnym wykonawcom. Na przykład „Partitę” czy „Łańcuch II”, czyli „dialog na skrzypce i orkiestrę”, skomponował dla Anne-Sophie Mutter. Znakomita skrzypaczka wysoko ceniła także Lutosławskiego-dyrygenta, często razem występowali.

Głos I:

Skomponował także Koncert wiolonczelowy dla Mścisława Rostropowicza, wybitnego rosyjskiego wiolonczelisty (i męża równie wybitnej artystki, śpiewaczki, Galiny Wiszniewskiej), a Koncert fortapianowy, nawiązujący do romantycznej wirtuozerii, a zwłaszcza do Chopina, dla znakomitego polskiego pianisty, Krystiana Zimmermana.

Narrator:

Czy wiecie, że... Witold Lutosławski skomponował też „Pięć pieśni do słów Kazimierzy Iłłakowiczówny”, poetki związanej z Poznaniem? W pieśniach z lat 1957-58 pod tytułami „Morze”, „Wiatr”, „Zima”, „Rycerze” i „Dzwony cerkiewne” po raz pierwszy zastosował system harmoniczny, oparty na akordach 12-tonowych, który w następnych latach stał się dla niego charakterystyczny.

Cytat z jednej z pieśni: „Morze”, „Wiatr”, „Zima”, „Rycerze” lub „Dzwony cerkiewne” (www.lutoslawski.org.pl, zakładki Twórczość – Nagrania)

Narrator:

A czy wiecie, co ma wspólnego Casanova z Lutosławskim? Nie chodzi jednak o słynnego uwodziciela Giacomo Casanovę, ale o Sofię Casanovę-Lutosławską, żonę Wincentego Lutosławskiego, najstarszego ze stryjów Witolda, znanego filozofa. Sofia była hiszpańską poetką i to ona poznała Lutosławskiego-kompozytora z poetką Iłłakowiczówną... (Sofia Casanova spędziła ostatnie lata życia w Poznaniu i tutaj też została pochowana).

Głos I:

Długo by jeszcze można mówić o Witoldzie Lutosławskim!

Głos II:

Można by wybrać się na zwiedzanie Warszawy śladami Lutosławskiego i jego bliskich...

Narrator:

Ale to już koniec naszej „wycieczki”!

Zamiast słów, niech lepiej zabrzmni muzyka Witolda Lutosławskiego.

Fragment jednego z [www. utworów](http://www.utworow.pl), do wyboru (www.lutoslawski.org.pl)

Bibliografia:

1. ALFABET Lutosławskiego – Kultura // Tyg. Powsz. – Onet.pl
2. DOKTOR Lutosławski i Pan Derwid – Kultura – Tyg. Powsz. – Onet.pl
3. DERWID – skrywany portret Witolda Lutosławskiego
http://www.kamerton.republika.pl/derwid_klimek.html
4. DROZDOWSKIE korzenie Witolda Lutosławskiego
<http://www.muzeum-drozdowo.pl/index.php?view=article&catid=2...>
5. LUTOS czy Lutosławski? / Tygodnik Powszechny – Onet.pl
6. LUTOSŁAWSCY przed Witoldem / Grzegorz Michalski // Tyg. Powsz. – 2013, nr 4, dod. Świąty Witolda Lutosławskiego, s. 8-9
http://tygodnik.onet.pl/33,0,79584,lutoslawscy_przed_witoldem,artykul.html
7. PAN z panteonu / Dorota Szwarzman // Polityka. – 2013, nr 1, s. 79-81
8. PRZYPADKI Sofii Casanovy / Violetta Szostak. – (Twarze) // Gaz. Wybor. – 2011, nr 5, dod. Wysokie Obcasy nr 1, s. 8-15
9. ROK Lutosławskiego 2013 – alfabet kompozytora;
http://cjg.gazeta.pl/CJG_Warszawa/1,104434,13283724,Rok_Lutos...
10. ROZMOWY z Witoldem Lutosławskim / Tadeusz Kaczyński. – Kraków : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1972. – 171 s.
11. SAMOTNY wilk / Krzysztof Meyer // Tyg. Powsz. – 2013, nr 4, dod. Świąty Witolda Lutosławskiego, s. 10
<http://tygodnik.onet.pl/33,0,79583,1,artykul.html>
<http://tygodnik.onet.pl/33,0,79583,2,artykul.html>
12. WIKIPEDIA – Witold Lutosławski
http://pl.wikipedia.org/wiki/Witold_Lutoslawski
13. WITOLD Lutosławski – Spóźniony słowik; O Panu Tralalińskim;
<http://www.pwm.com.pl>
14. WITOLD Lutosławski – przewodnik po Warszawie
<http://lutoslawski.warszawa.pl>
15. WYSOKIE „as” / Jadwiga Rappe // Tyg. Powsz. – Onet.pl

Linki:

<http://www.lutoslawski.org.pl>

http://www.studiomts.pl/NewFiles/Opisy_plyt/Derwid.html

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

BĄCZYK Jarosław, NIESTRAWSKI Mariusz

Generał Tadeusz Kutrzeba (1886-1947) : zarys biografii / red. Aleksandra Kubisiak; współpraca Piotr Kędziora, Robert Brylewski; oprac. graf. Michał Breściński. – Poznań: Wielkopolskie Muzeum Walk Niepodległościowych, 2012. – 143 s. : fot., il., portr.

Dowódca Armii „Poznań” w 1939 roku.

BECKER Włodzimierz, IDKOWIAK Franciszek

Wojska inżynieryjno-saperskie na terenie Wielkopolski 1918-1939. – Leszno; Poznań: Wydaw. Instytutu im. Gen. Stefana „Grota” Roweckiego, 2011. – 103 s., [32] s. tabl. : fot., il., portr. – (Biblioteka „Grota”; nr 42)

Historia jednostki oraz biogramy dowódców i żołnierzy.

CUDA Polski : miejsca, które musisz zobaczyć / Tadeusz Glinka [i in.]; red. Bogusław Czerwiński [i in.]; oprac. graf. Anna Cięciel-Łukaszewska. – Poznań: Publicat S.A., 2013. – 560 s. : fot., il., mapy. – (Tomasz Zubilewicz Poleca)

Przewodnik turystyczny. Dot. m.in. Wielkopolski.

CZARNKÓW i okolice na dawnej pocztcówce : [album] / teksty Karolina Rążewska-Golik, Grażyna Cybulska-Sitek; tłum. Krzysztof Majewski. – Czarnków: Wydaw. Nadnoteckie Echa, 2012. – 204 s. : fot.

Wybór pocztówek z widokami Czarnkowa i okolic od końca XIX wieku do II wojny światowej.

CZARNY Halina

Krzyże, kapliczki i figury przydrożne w gminie Nowe Miasto nad Wartą / fot. Krzysztof Cichoń, Eugeniusz Czarny. – Nowe Miasto nad Wartą: Biblioteka Publiczna Gminy Nowe Miasto nad Wartą, 2013. – 68 s. : fot.

Historia i stan obecny obiektów w układzie według miejscowości.

DANECKI Ryszard

Galeria znanych plastyków Wielkopolski / karykatury Stanisław Mrowiński. – Międzychód: Drukarnia Międzychód, [2012]. – 136 s. : fot., il., portr.

Sylwetki artystów plastyków w karykaturze Stanisława Mrowińskiego i wspomnieniach dziennikarza prasy poznańskiej, Ryszarda Daneckiego.

DROGA św. Jakuba w powiecie gnieźnieńskim : [informator] / tekst Piotr Góralczyk; oprac. graf. Jarosław Gryguć. – Gniezno: Starostwo Powiatowe w Gnieźnie. Wydział Promocji i Rozwoju, [b.r.]. – 25 s. : fot., il. – (Tu Powstała Polska.PI)

M.in. walory krajoznawcze miejscowości położonych na trasie szlaku pątniczego. Dot. m.in. zabytków sakralnych.

DUDA Zygmunt

Uścięcice : zarys dziejów wsi nad Mogilnicą / red. nauk. Bogumił Wojcieszak. – Opalenica: Wydaw. Opalograf – Bogumił Wojcieszak, 2013. – 139 s. : fot., il., portr.

Monografia miejscowości.

GAWRECKI Lechośław

Z Gaju Wielkiego do wielkiej kariery czyli rzecz o życiu i działalności Wacława Strykowskiego / red. Anna Kaczmarek. – Poznań: Wydaw. eMPI2 Maria-na Pietraszewskiego, 2012. – 58 s. : fot., il., portr.

Pedagog, profesor Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

GMINA i miasto Raszków : [informator] / fot. Jacek Bartczak [i in.]. – Raszków: Urząd Gminy i Miasta Raszków, [2012]. – 51 s. : fot.

GROBY i sylwetki ziemian z powiatu jarocińskiego : non omnis moriar / red. Wojciech Dąbrowski [i in.]. – Dobrzyca: Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy Zespół Pałacowo-Parkowy, 2013. – 152 s. : fot., il., portr.

Sylwetki i działalność rodów i ziemian z powiatu jarocińskiego. Dot. m.in. kaplic, nagrobków i epitafiów ziemiańskich.

HAMIELEC Janusz

Sarnowa : wybrane zagadnienia z dziejów miejscowości. – Rawicz; Leszno: Drukarnia Haf, 2012. – 104 s. : fot., il., mapy, portr.

Historia miejscowości – od 1973 roku osiedle w Rawiczu. Szkice.

JĘDRAŚ Stanisław

Gmina Osieczna / fot. Aldona Nyczak, Sławomir Skrobała, Artur Kmiecowski. – Wyd. 2 uzup. i poszerz. – Osieczna: Urząd Miasta i Gminy, 2012. – 592 s. : fot., il., portr.

Monografia gminy.

JUREK Tomasz, ZABORNIAK Stanisław

Lekkoatletyka w Wielkopolsce w latach 1884-1939. – Poznań: Wielkopolski Związek Lekkiej Atletyki przy współpracy z Domem Wydaw. Rebis, 2012. – 159 s., [44] s. tabl. : fot., il., portr.

KALISKI przemysł włókienniczy : katalog wystawy [w Archiwum Państwowym w Kaliszu] / red. Grażyna Schlender; oprac. graf. Lidia Łyszczak. – Kalisz: Archiwum Państwowe w Kaliszu, 2013. – 90 s. : fot., il.

Historia przemysłu włókienniczego w Kaliszu w materiałach archiwalnych.

KATALOG wystawy stałej Muzeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego / oprac. tekstu Witold Banach; scenariusz wystawy Barbara Jarosz. – [Ostrów Wielkopolski: Muzeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego, b.r.]. – [8] s. : fot., il.

„Ostrów do roku 1939 – wypisy z dziejów miasta” – wystawa stała.

KOKOWSKI Andrzej

Złotów : opowieść o małym miasteczku / oprac. red. Teresa Dunin; oprac. graf. Monika Trypuz. – Lublin: Wydaw. Uniwersytetu Marii Skłodowskiej-Curie, 2012. – 261 s. : fot., il.

Archeolog, profesor Uniwersytetu Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie. Wspomnienia dot. dzieciństwa i młodości w Złotowie w połowie XX wieku.

KOLEGIATA Leszczyńska pw. Świętego Mikołaja : [album] / fot. Andrzej Zygmantowski, Ryszard Siwek; tekst historyczny Małgorzata Gniazdowska; tłum. Ewa i Jean-Pierre Roussel, Irena Rajewska. – Leszno: Parafia św. Mikołaja, Drukarnia Haf, [2012]. – 176 s. : fot., il.

Architektura i wystrój wnętrza kościoła na fotografii.

KOSTRZYN i okolice : przenikanie : [album] / fot. Henryk Błachnio; [wiersze i opisy] Halina Dziszyńska-Błachnio; wstęp Krzysztof Kasprzak. – Poznań: Związek Polskich Artystów Fotografików. Okręg Wielkopolski; Swarzędz: Studio „Foto-Video” Henryk Błachnio, [2013]. – 135 s. : fot.

Kostrzyn i okolice na fotografii.

KOŚCIÓŁ, który zbudowali aniołowie : zarys dziejów kościoła Wniebowzięcia NMP w Gieczu / red. nauk. Elżbieta Indycka, Andrzej M. Wyrwa; Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. – Dziekanowice – Lednica: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, 2012. – 151 s. : fot., il., pl. – (Biblioteka Studiów Lednickich; Seria A; t. 5)

Historia, architektura i wyposażenie zabytkowego kościoła św. Mikołaja w Gieczu. M.in. zabytki archeologiczne.

KRÓL Barbara

Ród Krajków z Pępowa. – Pępowo: [Barbara Król], 2012. – 86 s., [15] s. tabl. : fot., il.

Historia rodu Krajków od XVIII wieku.

KUCHARSKI Gerard

Dzieje gminy Krzykosy. – Krzykosy: Gmina Krzykosy, 2012. – 335 s. : fot., il., mapy, portr.

Historia i dzień dzisiejszy miejscowości gminy Krzykosy.

LUTY Roman

100 lat KS Warta Poznań : najważniejsze wydarzenia, osiągnięcia i ciekawostki. – Poznań: Sorus, 2012. – 79 s. : il.

Dot. m.in. działaczy i zawodników.

MIT stepowienia Wielkopolski w świetle wieloletnich badań obiegu wody / aut. Piotr Ilnicki [i in.]; red. Maria Moczko. – Poznań: Wydaw. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, 2012. – 397 s. : pl., tab., wykr.

Wyniki badań zmian obiegu wody w Wielkopolsce od połowy XIX wieku do 2010 roku.

MITY i legendy [powiatu gnieźnieńskiego] : [informator] / pod red. J. Wrześcińskiego; rys. i oprac. graf. Jarosław Gryguć. – Gniezno: Starostwo Powiatowe w Gnieźnie. Wydział Promocji i Rozwoju, [b.r.]. – 25 s. : fot., il. – (Tu Powstała Polska.PI)

MNIEJSZOŚCI narodowe w Wielkopolsce i ich dziedzictwo. T. 1, Żydzi / red. nauk. Piotr Kwiatkiewicz. – Poznań: Wydaw. Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, 2012. – 235 s. : il.

Rola Żydów w historii Wielkopolski.

MUSIELAK Michał

Heliodor Świącicki (1854-1923). – Poznań: Wydaw. Naukowe UAM, 2013. – 275 s. : il. – (Biografie Rektorów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Lekarz. pierwszy rektor Uniwersytetu Poznańskiego.

NADOLNY Adam

Architektura Poznania o charakterze uzupełniającym po roku 1945 : realizacji w kontekście historycznych form urbanistycznych na przykładzie dzielnicy Wilda, Łazarz i Jeżyce / red. Renata Lubawy. – Poznań: Wydaw. Politechniki Poznańskiej, 2012. – 205 s. : fot., mapy, pl.

Architektura i budownictwa mieszkaniowe w Poznaniu o charakterze uzupełniającym.

O KONINIE piórkami i tuszem : [album] / Mirosława Dimitrow. – Konin: Mirosława Dimitrow, 2013. – 54 s. : rys.

Konin w rysunkach Mirosławy Dimitrow. Na 4 s. okładki sylwetka autorki.

OBYWATELSKA Strategia Konin 2020 : projekt / oprac. merytoryczne zespół w składzie Wojciech Kłosowski [i in.]; red. Jacek Wiśniewski. – Konin: Firma Księgarska Mawi, 2012. – 80 s. : il.

Strategia rozwoju napisana w ramach projektu prowadzonego przez Stowarzyszenie Akcja Konin.

PERŁY architektury [powiatu gnieźnieńskiego] : [informator] / tekst Jacek Wrzesiński, Antoni Kaliski; oprac. graf. Jarosław Gryguć. – Gniezno: Starostwo Powiatowe w Gnieźnie. Wydział Promocji i Rozwoju, [2012]. – 25 s. : fot. – (Tu Powstała Polska.Pl)

Informator turystyczno-krajoznawczy.

PODRÓŻ w stylu retro Gnieźnieńską Koleją Wąskotorową : [informator] / tekst Krzysztof Modrzejewski; oprac. graf. Jarosław Gryguć. – Gniezno: Starostwo Powiatowe w Gnieźnie. Wydział Promocji i Rozwoju, [b.r.]. – 13 s. : fot., il. – (Tu Powstała Polska.Pl)

Historia i atrakcje turystyczne na trasie kolei.

POWIAT ostrowski w dawnej ikonografii ze zbiorów Muzeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego : [album] / oprac. Witold Banach. – Ostrow Wielkopolski: Muzeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego, 2012. – 163 s., [1] k. tabl. luzem, [2] k. tabl. złoż. luzem : fot., il., mapy

Pocztówki, fotografie, dokumenty, grafiki, obrazy, stare mapy i przedmioty codziennego użytku.

RAWICKIE archiwalia / pod red. Tadeusza Pawłowskiego, Henryka Pawłowskiego, Jacka Jarczewskiego. – Wyd. 2 uzup. – Rawicz; Leszno: Drukarnia Haf s.c., 2013. – 80 s. : fot., il., portr.

Dokumenty dot. Rawicza ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu.

ROCZNIK Statystyczny Województwa Wielkopolskiego / red. Tomasz Kli-
manek. – 2012. – Poznań: Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2012. – 403 s. : tab.
Informacje statystyczne za rok 2011. Tekst także w jęz. angielskim.

SESJA naukowa „Bioróżnorodność terenów pokopalnianych rejonu ko-
nińskiego” : referaty i komunikaty / Muzeum Okręgowe w Koninie, Stowarzy-
szenie „Kopalnia Przyszłości”. – [Konin: Muzeum Okręgowe w Koninie, 2012]. –
160 s. : fot., mapy, wykr.

Zagospodarowanie terenów pokopalnianych. Dot. głównie lasów, flory
i fauny.

SPRINGER Krzysztof

Kolej doliny Warty : historia linii kolejowej Oborniki – Obrzycko – Wronki. –
Oborniki; Parkowo: Wydaw. KMB-Druk, 2012. – 111 s. : fot., il.

Historia nieistniejącej linii kolejowej. M.in. wspomnienia i wiersze.

[STULECIE] 100-lecie Klubu Sportowego „Polonia 1912” Leszno / tekst
Dawid Krystek; pod kier. Jerzego Gaja. – Leszno: Drukarnia HAF, 2012. – 168 s. :
fot., il.

Kontynuacja publikacji Jerzego Gaja „Dzieje MKKS »Polonia – 1912«
(1912-2002)”. Zawiera materiały dot. klubu w latach 2003-2012.

SZYMCZAK Damian

„Słodki” i „Kwaśny” : bracia Jan i Józef Górecky / Prezydent Miasta Lesz-
na, Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne. – Leszno: LTK, 2012. – 92 s. : il.

Jan (1879-1938) i Józef (1875-1944) Górecky – przedsiębiorcy branży spo-
żywczej, działacze gospodarczy i społeczni w Lesznie w okresie międzywojennym.

ŚLIWIŃSKI Eugeniusz

Dał nam przykład Bonaparte... : południowo-zachodnia Wielkopolska
w okresie Księstwa Warszawskiego / Muzeum Okręgowe w Lesznie, Archiwum
Państwowe w Lesznie. – Leszno: MO, AP, 2012. – 73 s. : fot., il., portr.

Publikacja towarzysząca wystawie w Muzeum Okręgowym w Lesznie.

ŚWIĘTY Stanisław na osiedlu Bolesława Śmiatego [w Poznaniu] : XX-lecie
parafii / red. Tadeusz Kieliszewski; współpraca Waldemar Kasprzak; grafiki Re-
gina Drgas; fot. Krzysztof Majchrzak. – Poznań: „Bonami”, 2012. – 44 s. : fot., il.

Historia i życie religijne parafii.

TABAKA Anna, BŁACHOWICZ Maciej
Pałac Chrystowskich w Tłokini Kościelnej : [album]. – Tłokinia Kościelna:
Wydaw. APM Event, 2013. – 207 s. : fot., il.
Historia rodu i restauracji obiektu.

TOMALA Janusz
Murowana architektura romańska i gotycka w Wielkopolsce. T. 3, Architektura mieszczańska. – Kalisz: Edytor – Sławomir Woźniak, 2012. – 252 s. : fot., il.
Budowle mieszkalne, gospodarcze i urzędowe od II połowy XIII do końca XVI wieku.

[TYSIĄC trzysta sześćdziesiąt dwa – dwa tysiące dwanaście] 1362–2012 :
650 lat miasta Koła : [informator] / Urząd Miejski w Kole. – Koło: Drukarnia
i Studio Graficzne Printal Jakub Mazur, 2013. – 26 s. : fot., il.
Relacja z obchodów jubileuszu. Kalendarium.
UJŚCIE : pół wieku na starych fotografiach 1900-1950 : [album] / red.
i tekst Edmund Wolski. – [Piła]: Wydaw. Media, 2012. – 72 s. : fot.

WOJEWÓDZTWO wielkopolskie : podregiony, powiaty, gminy : 2012 / red.
Tomasz Klimanek. – Poznań: Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2012. – 470 s. : tab.
Informacja statystyczna w układzie terytorialnym.

„WPISANI w Ostrów Wielkopolski – wybitne postacie w dziejach miasta” :
wystawa plenerowa – Rynek październik – grudzień 2012 / oprac. biogramów
Józef Pietrzak; współpraca red. Danuta Kasprzak; fot. Piotr Łopatka [i in.]; Mu-
zeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego, Fundacja Współpracy Polsko-
-Niemieckiej. – Ostrów Wielkopolski, 2012. – 46 s. : fot., il., portr.

Biogramy osób związanych z Ostrowem Wlkp. od XVIII do XX wieku. Pu-
blikacja towarzysząca wystawie.

Z PAMIĘCIĄ o nich : sylwetki bibliotekarzy [okręgu leszczyńskiego] / red.
i uzup. Janina Małgorzata Halec. – Leszno: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Pol-
skich. Oddział w Lesznie, Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grocho-
wiaka w Lesznie, 2013. – 112 s. : portr.

Noty biograficzne nieżyjących bibliotekarzy.

ZATRZYMAĆ... czasu przemijanie : wspomnienia o Liceum Ogólnokształ-
cącym im. Przemysława II w Rogoźnie Wlkp. / zebrała i oprac. Zofia Lück. –
[Rogoźno]: Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Liceum Ogólnokształcą-
cego im. Przemysława II w Rogoźnie, [b.r.]. – 224 s. : fot., portr.

Wspomnienia absolwentów i sylwetki nauczycieli.

ZIEMIA leszczyńska styczeń 1945 : opracowanie historyczno-wojskowe / Jerzy Bogdanowicz; red. Barbara Tomczyk. – Leszno: Archiwum Państwowe w Lesznie, 2013. – 147 s : fot., portr.

Przebieg działań bojowych, lista strat oraz fragmenty wspomnień.

ZWIERZĘTA wracają. – [Konin: Muzeum Okręgowe w Koninie, Stowarzyszenie „Kopalnia Przyszłości”, 2012]. – 27 s. : fot.

Przyroda na terenach pokopalnianych Konińskiego Zagłębia Węgla Brunatnego. Informator towarzyszący wystawie w Muzeum Okręgowym w Koninie.

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(marzec–maj 2013)

Jak co roku o tej porze inspirację do działalności bibliotek stanowiły: Wielkanoc, nadejście wiosny, Dzień Kobiet, Dzień Matki oraz Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich. Wiele placówek organizowało bloki imprez z okazji Tygodnia Bibliotek, połączone z akcją „Cała Polska czyta dzieciom”. Odbywały się również spotkania Dyskusyjnych Klubów Książki i Dyskusyjnych Klubów Filmowych.

Liczne formy popularyzatorskie poświęcone były obchodom Roku Powstania Styczniowego, Juliana Tuwima i Jana Czochońskiego.

Marzec

Baranów (pow. Kępno)

- II Edycja Gminnego Konkursu Wielkanocnego pn. „Zajączek Wielkanocny”
– wystawa pokonkursowa połączona z wręczeniem nagród dla laureatów (Mroczeń)
- Wystawa twórczości Anny Kowalskiej z okazji 110 rocznicy urodzin (Słupia)

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Konkurs plastyczny z cyklu „Popularyzacja wiedzy o tradycjach świątecznych – Zajączek wielkanocny”

- Wystawa pokonkursowa „Zajączek wielkanocny”
- „Ludzie – Zwierzęta – Architektura” – wystawa fotograficzna Kacpra Ptaszkowskiego, ucznia gimnazjum (Galeria na Wejściu)
- „Galeria rzeźb” – wystawa prac bojanowskiego rzeźbiarza Mariana Andersza

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Zajęcia Akademii Młodego Czytelnika w przedszkolu
- Spotkanie kółka fotograficznego dla dzieci przedszkolnych w ramach „Akademii Młodego Czytelnika”
- Zajęcia z elementami biblioterapii dla dorosłych z okazji Dnia Kobiet
- Warsztaty robienia pisanek dla dorosłych
- „Ilustracje do wierszy Juliana Tuwima” – podsumowanie gminnego konkursu plastycznego
- Wystawa książek „Kobieta w literaturze”
- Wystawa zdjęć „Twórczość amatorów fotografii”

Bralin (pow. Kępno)

- Spotkanie z Urszulą Kozłowską, autorką książek dla dzieci

Brzeziny (pow. Kalisz)

- „Nic nie warto jest życie niestety, kiedy mężczyzna nie kocha kobiety...” – spotkanie z poezją Krzysztofa Nowaka, mieszkańca gminy Brzeziny
- Wystawa małej formy graficznej i ekslibrisu pt. „Sztuka jest kobietą” (ze zbiorów Muzeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego)
- „Świąteczne spotkanie z tradycją” z udziałem uczniów szkoły podstawowej oraz członków Zespołu Pieśni „Brzezinianki”, wspólne malowanie jaj wielkanocnych
- Podsumowanie Gminnego Konkursu Plastycznego na Kartkę Wielkanocną i Najpiękniejszy Stroik Wielkanocny. Wystawa prac w kościele parafialnym w Brzezinach

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- „Link do przyszłości” – Młodzi. Internet. Kariera. Spotkanie młodzieży gimnazjalnej z Aleksandrą Dyktą, metodykiem w firmie e-learningowej

Czempiń (pow. Kościan)

- Utworzenie grupy teatralnej dla dorosłych
- Warsztaty plastyczne dla pań 50+ (także w kwietniu)

Czermin (pow. Pleszew)

- Gminne eliminacje Powiatowego Konkursu Pięknego Czytania pt. „Czytanie jest sztuką”

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- Wielkanocne ozdoby – zajęcia dla dzieci w wieku szkolnym

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- „Pierwszy dzień wiosny” – zajęcia multimedialne, konkurs plastyczny „Wiosna”
- „Czytanie jest sztuką” – gminne eliminacje Powiatowego Konkursu Pięknego Czytania
- Dzień Uśmiechu w bibliotece – głośne czytanie „komediowych” fragmentów książek, dowcipów i anegdot

Gniezno

- Tu czytamy Tolkiena – impreza zorganizowana z okazji Światowego Dnia Czytania Tolkiena
- Ludzie i ich pasje – spotkanie z Marianem Fludrem

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „Tydzień z Internetem 2013” – Poradnia Zdrowia – zajęcia komputerowe dla seniorów
- „Nie samym chlebem człowiek żyje” – spotkania autorskie z poetką Marzeną Przekwas-Sięmiątkowską
- „Zdrowy styl życia” – prelekcja Gizeli Szarpak
- Gminne eliminacje Powiatowego Konkursu Pięknego Czytania pt. „Czytanie jest sztuką „
- „Julian Tuwim dzieciom” – konkurs recytatorski dla kl. I-III
- „W krainie wierszy Juliana Tuwima” – cykl spotkań z przedszkolakami z Gołuchowa

Gostyń

- Galeria Jednego Obrazu (również w kwietniu i maju)
- Konkurs recytatorski „Jesteśmy razem – mój przyjaciel i ja”
- Konkurs ankietowy „Czytaj wiersze” i wystawa (również w kwietniu)
- Finał konkursu recytatorskiego „Jesteśmy razem – mój przyjaciel i ja”
- Wystawa Haliny Radoły – „Migawki z krainy fiordów” połączona z prezentacją „Migawki z Norwegii” dla podopiecznych i kadry Środowiskowego Domu Samopomocy
- Prezentacja multimedialna o gostyńskiej bibliotece dla młodzieży Zespołu Szkół Rolniczych w Grabonogu
- Spotkanie z Beatą Dolińską dla Gostyńskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku „pt. „Sierra Leone: konflikt, pokój, teraźniejszość”
- „Wielkopolska w bibliotece, Internecie i powiecie – konferencja dla bibliotekarzy powiatu, członków GUTW, Towarzystwa Przyjaciół Gostyńskiej Bi-

bioteki Publicznej prowadzona przez Marcina Radomskiego z WBPICAK w Poznaniu i Pawła Mordala

- Spotkanie z Panem Kuleczką – Piotrem Witoniem w Przedszkolu „Bajka”

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Droga książki do czytelnika” – prezentacja multimedialna dla przedszkolaków (Filia w Dubinie)
- Konkurs recytatorski dla przedszkolaków „Wiersze znane i nieznane chętnie są recytowane”
- Wysłuchanie bajki „Nasi leśni przyjaciele”, dyskusja o przeczytanej historii oraz rysowanie przez dzieci ilustracji do książki (Filia w Szkaradowie)
- Spotkanie w związku z świętami wielkanocnymi – wysłuchanie książki „Wielkanocne zwyczaje” przez dzieci połączone z dyskusją oraz zajęciami z papieroplastyki (Filia w Szkaradowie)
- Warsztaty plastyczne pod hasłem: „Niezwykła pisanka” (Filia w Dubinie)
- Spotkanie pod hasłem: „Wielkanocne ozdabianie i zwyczajów omawianie” połączone z pracami plastycznymi

Kalisz

- „150. rocznica Powstania Styczniowego” – prezentacja wystawy okolicznościowej oraz prelekcja prowadzona przez Monikę Sobczak-Waliś (również w kwietniu)
- „Kolorowa ortografia” – zajęcia z dziećmi ze szkoły podstawowej (Filia nr 1 Oddział dziecięcy)
- „Zwyczaje i tradycje związane ze świętami wielkanocnymi” – pogadanki dla przedszkolaków (Filia nr 2)
- „Zwyczaje wielkanocne” – pogadanka dla dzieci ze świetlicy szkolnej (Filia nr 5 Oddział dziecięcy)
- „Indie w moim obiektywie” – spotkanie z Anną Kowalską dla uczniów gimnazjum (Filia nr 9)
- „Budowa książki” – zajęcia z przysposobienia czytelniczego dla dzieci przedszkolnych (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
- „Polscy poeci dzieciom” – konkurs recytatorski dla przedszkolaków (Filia nr 1 Oddział dziecięcy)
- Wystawy:
 - ~ „Wiosenne święta” – wystawa plastyczna przygotowana w Szkole Przysposabiającej do Pracy Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego (Filia nr 1)
 - ~ „Marzec” – dziecięce prace plastyczne (Filia nr 1 Oddział dziecięcy)
 - ~ „50. rocznica śmierci Poli Gojawczyńskiej” (Filia nr 2)
 - ~ „70. rocznica śmierci Heleny Mniszkówny” (Filia nr 3)

- ~ „Ozdoby świąteczne” – dziecięce prace plastyczne (Filia nr 7)
- ~ „Rok 2013 rokiem Juliana Tuwima” – wystawa publikacji (Filia nr 7)
- ~ „Zapraszamy do czytania literatury iberoamerykańskiej” (Filia nr 9)
- ~ „Wiosna wierszem się zaczyna” – z okazji Światowego Dnia Poezji (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)

Kępno

- Wystawa malarstwa Stowarzyszenia Plastyków Amatorów Powiatu Kępińskiego pt.: „Otaczają nas niezwykle pejzaże” – podsumowanie ubiegłorocznych plenerów malarskich
- Wielkanocna wystawa Warsztatów Terapii Zajęciowej ze Słupi
- Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych – projekcja spektaklu Teatru Telewizji „Inka 1946” dla młodzieży z kępińskich szkół
- Spotkania młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych w Kępnie w ramach projektu „Link do przyszłości. Młodzi. Internet. Kariera” realizowanego przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego:
 - ~ z Pawłem Harajdą – nowe technologie
 - ~ z Iwoną Kanafą – nauczanie języków obcych
- Spotkanie członków Kępińskiego Koła Polskiego Związku Filatelistów

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Dzień Kobiet i Mężczyzn – organizacja spotkania dla członków stowarzyszenia osób niepełnosprawnych „Słoneczny Promyk”
- Spotkanie wielkanocne dla osób niepełnosprawnych, członków „Słonecznego Promyka”

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Rok Tuwimowski” – wystawa

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- Wystawy:
 - ~ „Ziemia Kościańska daleka i bliska (w fotografii, grafice i malarstwie)” z cyklu: Prezentujemy zbiory MBP
 - ~ „Jego ilustracje znają wszyscy – Jan Marcin Szancer” – wystawa z okazji 40. rocznicy śmierci ilustratora
- „Rycerze Wiosny” – pogadanka
- Wieczór poezji i spotkanie autorskie Eugeniusza Kuśnierka, poety z Bonikowa
- Czwartki z przedszkolakami – „...wiosna, cieplejszy wieje wiatr”
- „Szukamy Wiosny” – spotkanie z przedszkolakami

- Wykład Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej: Władysław Prais „Rola lasów w zachowaniu równowagi ekologicznej na Ziemi Kościańskiej”
- „Tradycje wielkanocne” – spotkanie z przedszkolakami
- „Zajączek z niespodzianką” – Klub przyjaciół Trąbka Bombka
- „Pan doktor i jego dzieci” – pogadanka
- „Planety, gwiazdy, wszechświat” – pogadanka
- Edukacja czytelnicza: Czasopismo, jako źródło aktualnej wiedzy
- Poranek literacki nt. „Palma na zdrowie” – symbolika świąt wielkanocnych – dla uczniów kl. „0”

Biblioteka Publiczna Gminy

- Wielkanocne klimaty w Bibliotece – lekcje biblioteczne z uczniami klas I-III, podczas których dzieci wykonały wielkanocne koszyczki wykorzystując papierowe talerze
- „Pisanki, pisanki, jajka malowane...” – konkurs na najpiękniejszą pisankę wielkanocną dla dzieci w wieku 7-10 lat
- Wizyta w Bibliotece przedszkolaków z grupy „Krasnale”. Dzieci wysłuchały bajki „O zającu i marchewce” oraz malowały jajka (Filia w Racocie)
- Konkurs na najładniejszą pisankę (Filia w Racocie)
- Wycieczka do Biblioteki przedszkolaków z grupy „Biedronek” i czytanie bajki „Kubuś Puchatek i drzewa”. Rozmowa o pożytkach z przyrody oraz rysowanie kurczaków (Filia Biblioteczna w Racocie)
- Wycieczka do Biblioteki przedszkolaków z grupy „Motylków”. Grupa malowała wiosenne kwiatki, słuchając jednocześnie opowieści o zwierzętach związanych ze świętami wielkanocnymi (Filia w Racocie)
- Konfrontacje z haftem – spotkania Kółka Hafciarskiego w Bibliotece (Filia w Starym Luboszu; także w kwietniu i maju)
- Wielkanocne koszyczki w bibliotece – zajęcia plastyczne z uczniami kl. I-III ze Szkoły Podstawowej w Starym Luboszu (Filia w Starym Luboszu)
- Zajęcia plastyczne dla dzieci z zerówki – przedszkolaki wykonywały z papierowych talerzyków koszyczki z zajączkiem (filie w Turwi i Widziszewie)
- Dekorowanie styropianowych jajek cekinami (Filia w Turwi)
- Zwyczaje wielkanocne – dyskusja z sześciolatkami (Filia w Turwi)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Wielkanocne świętowanie” – spotkanie z 4-5 latkami z Przedszkola „Parkowe skrzaty”

Krobia (pow. Gostyń)

- „Wielkanocny zajączek” – konkurs plastyczny dla dzieci przedszkolnych i wystawa pokonkursowa

Krotoszyn

- „Dzień Kobiet” – „Podwieczorek z kobitką” zorganizowany ze Stowarzyszeniem „Razem”:
 - ~ występ zespołu Stanisława Szelaǳowskiego „Chodźmy razem” z zespołu Szkół w Orpiszewie,
 - ~ wiersze, piosenki, konkursy o kobietach,
 - ~ recital Anny Lewandowskiej,
 - ~ występ zespołu „Sto-krotki”,
 - ~ otwarcie wystawy fotograficznej „Kobiety w obiektywie Arlety Zmyślonej”
- „Link do przyszłości” – spotkanie z młodym profesjonalistą Wojciechem Syrockim, dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych
- Oddział dla dzieci i młodzieży:
 - ~ Tradycje i obrzędy wielkanocne regionu Wielkopolski – Zespół Szkół Specjalnych
 - ~ Tydzień z Internetem – „Rozmowa – Bezcenna”.
 - ~ Ogłoszenie konkursu plastycznego „Najładniejsza kartka wielkanocna”
 - ~ Klub Mam-spotkanie wielkanocno-wiosenne
 - ~ Spotkanie z Jadwigą Plutą, logopedą z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej
 - ~ Goście w Bibliotece – „Wiem, jak powstaje książka”
 - ~ Wystawa kartek wielkanocnych p.h. „Najładniejsza kartka wielkanocna”
- „Bliżej teatru” – konkurs dla uczniów szkół podstawowych (Filia nr 1 Krotoszyn)
- „Kobieta XXI wieku” – konkurs dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów (Filia nr 1 Krotoszyn)
- „Najpiękniejsza kartka wielkanocna” – konkurs oraz wystawa prac pokonkursowych (Filia nr 1 Krotoszyn)
- „Zwiastuny wiosny” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego w Oddziale Przedszkolnym (Filia nr 2 Kobierno)
- „Szczujemy tradycje wielkanocne” – spotkanie o regionalnych tradycjach (Filia nr 3 Orpiszew)
- Konkurs na palmę wielkanocną (Filia nr 3 Orpiszew)
- Tydzień z Internetem 2013. Zajęcia komputerowe w zespołach, według scenariusza „W 80 minut dookoła świata”. Uczestnicy otrzymali dyplomy „Internetowy podróżnik” (Filia nr 3 Orpiszew)
- „Naprawdę jaka jestem nie wie nikt” – konkurs (Filia nr 5 Chwaliszew)
- „Ciemna strona Internetu”, spotkanie w ramach akcji „Bezpieczny Internet” (Filia nr 5 Chwaliszew)
- „Dni kultury żydowskiej”. Biblioteka zamieniła się w drukarnię Loebela Monascha, żydowskiego drukarza (Filia nr 6 Benice)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Kobiet! Puchu marny” – wieczór poezji (Filia w Pawłowicach)
- „Kobieta zmienną jest” – spotkanie Klubu Miłośników Książki (Filia w Garzynie)
- „Komputer i Internet 50+” – warsztaty komputerowe
- Spotkanie autorskie z Wojciechem Widłakiem dla uczniów klas II
- „Książka z autografem”, „Obrzędy i zwyczaje wielkanocne” – wystawy

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Nie tylko dla Ewy” – wystawa obrazów Macieja Piotrowskiego, czwarta i ostatnia z cyklu „Kwiaty polskich ogrodów” („Galeria Lochy”)
 - ~ „Historia Polski i stosunków polsko-niemieckich” – ekspozycja prezentowała wybrane wydarzenia historyczne, które miały i mają znaczenie dla Polski oraz relacji polsko-niemieckich od średniowiecza po czasy najnowsze („Galeria za Regałami”)
 - ~ „W Poznaniu na wygnaniu” – wystawa książek ze zbiorów MBP, w 30. rocznicę śmierci Kazimierzy Iłakowiczówny („Galeria za Regałami”)
- „Mistrz Pięknego Czytania” – finał VII Miejskiego Konkursu Czytelniczego dla dzieci klas III i VI leszczyńskich szkół (zorganizowany wspólnie ze Szkołą Podstawową nr 4). Uczestnicy spotkali się z Ewą Nowak, pisarką, pedagogiem, terapeutką, autorką opowiadań oraz powieści dla dzieci i młodzieży
- Spotkanie z cyklu „Rodzinne Wieczory” z Ewą Nowak
- „Pierwszy krok w cyfrowy świat” – spotkania będące częścią międzynarodowej kampanii „Tydzień z Internetem”, która ma zachęcić do korzystania z sieci. Do udziału zaproszone zostały dzieci i osoby powyżej 50 roku życia
- Spotkanie autorskie z Jackiem Łukasiewiczem – krytykiem literackim, znawcą i historykiem literatury, poetą, emerytowanym profesorem Uniwersytetu Wrocławskiego, które poprowadził Mieczysław Orski – poeta eseista, krytyk literacki, redaktor naczelny miesięcznika „Odra”
- Spotkanie z cyklu „Rodzinne Wieczory” z Wojciechem Widłakiem – autorem książek dla najmłodszych czytelników, twórcą znanej serii o przygodach Pana Kuleczki
- „Biblioteka dla dużego i małego” – V edycja akcji czytelniczej adresowanej do dzieci, rodziców, dziadków, nauczycieli, opiekunów, terapeutów. W programie m.in.: „Literacki repertuar malucha”, czyli przegląd nowości wydawniczych, pomoc w wyborze książek dostosowanych do wieku i potrzeb dziecka, pomoc w korzystaniu z bibliotecznego katalogu on-line

Lipno (pow. Leszno)

- Rozstrzygnięcie konkursu z okazji Dnia Kobiet

- „Internet – czy umiem z niego bezpiecznie korzystać?” – zajęcia w ramach Tygodnia z Internetem
- Spotkanie autorskie dla dzieci z Wojciechem Widłakiem
- „Tydzień z Internetem” – zajęcia dla czytelników (Filia w Wilkowicach)

Luboń (pow. Poznań)

- „Kobieta – istota nieznana” – wernisaż rysunku i malarstwa Pawła Nowaczyka. Dedykacja muzyczna w wykonaniu dzieci grających na flażoletach pod kierunkiem Agnieszki Mikulskiej-Spalonej, SP nr 2 w Luboniu
- „Wiosenny piknik z książką” – spotkanie z Iwoną Walczak, Joanną Opiat-Bojarską i ich gościem Magdaleną Kawką
- „Motylarnia” – plastyczne działania na rzecz hospicjum (również w kwietniu)
- Spotkania w Klubie Miłośników Języka Francuskiego (również w kwietniu i maju)
- „Brunetki, blondynki...” – koncert w wykonaniu artystów Opery w Poznaniu: Krzysztofa Napieraty, Sebastiana Radeckiego i Pawła Szajka. Akompaniament: Agnieszka Skorupa
- Działania plastyczne dla dzieci „Kolorowe malowanie” pod okiem plastyka Przemysława Szydłowskiego (również w kwietniu i maju)
- „Fakt autentyczny, czyli kulą w płot” – spotkanie autorskie z Magdą Omilianowicz (sekcja teatralno-literacko-biblioteczna w ramach Lubońskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku)
- Śniadanie wielkanocne w Klubie Ludzi Niewidomych i Słabowidzących „Promyk”
- „Czarnoksiężnik z Krainy Oz” – spektakl dla dzieci (od 3 lat) w wykonaniu Teatru Art-Re z Krakowa
- „Bajczytanki Pani Hanki” – spotkanie autorskie z pisarką dla dzieci Hanną Niewiadomską
- Wernisaż X Jubileuszowej edycji Konkursu Fotograficznego „Osobliwości przyrodnicze w fotografii”.
- Spotkanie Klubu Szachowego (również w kwietniu i maju)
- Spotkanie z cyklu „Świat na wyciągnięcie ręki” z podróżniczką Kamilą Andrzejewską
- „Otuleni historią” lekcje historyczne dla najmłodszych. Tematem lekcji była historia wagi.
- „Twoje zdrowie w Twoich rękach!” – prezentacja w wykonaniu Barbary Małasiewicz
- „Jak Ania Złoźnica została zajęczkiem wielkanocnym” – spektakl dla dzieci (od 3 lat) w wykonaniu Teatru Arlekin z Białegostoku

Łubowo (pow. Gniezno)

- „Koziołek Niematolek” – teatryk dla klas VI

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- Spotkanie autorskie dla przedszkolaków z Izabelą Klebańską

Nowy Tomyśl

- Klub Miłośników Podróży Przez kontynenty:
 - ~ „Przez Puszcze i Bagna – przyroda wschodniej Polski” – spotkanie z Grzegorzem Leśniewskim
 - ~ „Góry świata – ekstremalnie” – spotkanie z Michałem Królem
- Dyskusyjny Klub Książki: „Wielkanoc w literaturze” – spotkanie z Hanną Billert, etnografką z Muzeum na Gościńcu
- Z cyklu biblio-wyszukiwarka.talentow.pl:
 - ~ „Portret socjologiczny” – wystawa fotografii reportażowej Dagmary Burzyńskiej (Galeria na Piętrze)
 - ~ „Voyage, voyage...” – Krystian Kwiatkowski (śpiew), Arek Łapiński (gitar), Robert Skatecki (instrumenty perkusyjne)
- Z cyklu Pisarz nas gości: w ramach obchodów Roku Tuwima – spotkanie z Agnieszką Frączek, autorką książek dla dzieci (Oddział dla Dzieci)
- Spotkanie w ramach projektu: Link do przyszłości z Pawłem Stempniakiem, specjalistą public relations, ekspertem komunikacji w nowych mediach, twórcą własnych aplikacji mobilnych (Oddział dla Dzieci)
- Tydzień z Internetem: „Pierwszy krok w cyfrowy świat z Latarnikiem Polski Cyfrowej”

Oborniki

- „42 fragmenty życia” – wystawa fotografii Grzegorza Jankowskiego
- Spotkanie autorskie z poznańskimi pisarkami Joanną Opiat-Bojarską, Iwoną Walczak i Joanną Jodełką. Wiosenny piknik z książką
- „Damy światowej poezji” – wieczór poetycko-muzyczny
- „Motywy Wielkiej Nocy w literaturze i sztuce” – wykład Zbigniewa Adamczewskiego
- „Julian Tuwim – alchemik słowa” – V Powiatowy Konkurs Recytatorski
- Z zajęczkiem poznamy wielkanocne zwyczaje

Opatów (pow. Kępno)

- „Twórczość Marii z Fredrów Szembekowej” – wystawa (Filia Łęka Opatowska)
- Wystawa obrazów lokalnej malarki K. Macioszczyk (Filia Siemianice)

Opatówek (pow. Kalisz)

- „Polonezem przez Europę” – spotkanie z uczestnikami charytatywnego rajdu samochodów z epoki PRL-u Złombol. – w ramach projektu „Pasjonowanie codzienności” w konkursie „Aktywna Biblioteka” PRB (we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Kultury)
- Prezentacja w języku angielskim o ciekawostkach, historii i słynnych ludziach związanych z Opatówkiem dla młodzieży z siedmiu krajów w ramach programu Comenius
- „Z Opatówka na Kilimandżaro” – spotkanie z Dariuszem Żywiółowskim z Opatówka, pasjonatem podróży i biegów długodystansowych – w ramach projektu „Pasjonowanie codzienności” w konkursie „Aktywna Biblioteka” PRB
- „Ciasteczkowy baranek” – zajęcia dla dzieci: pogadanka o wiosnie, zwyczajach wielkanocnych, wspólne pieczenie ciasteczek (we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Kultury)

Ostrowite (pow. Sępca)

- Ozdoby z drewna – warsztaty
- Konkurs plastyczny, literacki oraz fotograficzny – z okazji 150-lecia powstania styczniowego

Ostrów Wielkopolski

- Ostrowskie Spotkania Literackie – spotkanie autorskie z pisarzem Krzysztofem Wargą
- Światowy Dzień Poezji w Bibliotece – spotkanie z poetą Edwardem Pasewiczem i Piotrem Śliwińskim, krytykiem literackim.
- Zajęcia kulturalno-edukacyjne z przedszkolakami na temat wiosny i świąt wielkanocnych (Filia nr 7)

Ostrzeszów

- Spotkanie fotograficzne miłośników fotografii oraz Stowarzyszenia „Wieża”

Pakość (pow. Rawicz)

- Wystawa wielkanocna prac mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Osieku

Perzów (pow. Kępno)

- Poszukiwanie wielkanocnego jajka – zabawa dla przedszkolaków

Pępowo (pow. Gostyń)

- „Migawki z Norwegii” – prezentacja Haliny Radoły dla młodzieży

Pleszew

- „Walentynkowa niespodzianka” – spotkanie z przedszkolakami (Filia Zawidowice)
- Powiatowy Konkurs Recytatorski „Rok Juliana Tuwima” dla uczniów szkół podstawowych.
- „Bajkoterapia” – zajęcia biblioterapeutyczne dla dzieci (Filia Taczanów Drugi)
- Spotkanie autorskie z Jerzym Bralczykiem i redaktorem Michałem Ogórkim

Powidz (pow. Stępca)

- Spotkanie z Andrzejem M. Dąbrowskim autorem książki „Dla najjaśniejszej. Jak kochać Ojczyznę – rozprawka patriotyczna”, dla czytelników i klubowiczów z DKK
- „Zbuduj swoje szczęście” – wykład Andrzeja M. Dąbrowskiego dla klas I-III gimnazjum

Rawicz

- Spotkanie z balladą – koncert Oli Kielb
- Spotkanie autorskie z Małgorzatą Braunek i Arturem Cieślarem
- Galeria Jednego Obrazu: „Mnich” – J. Szubstarska

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Kółko Astronomiczne „Kasjopeja” – zajęcia teoretyczne i obserwacje astronomiczne (także w kwietniu i maju)
- Realizacja projektu „Doświadczalnia” – zajęcia plastyczne

Rychtal (pow. Kępno)

- Spotkania z przedszkolakami:
 - ~ zapoznanie z biblioteką, pracą bibliotekarza, z zasadami korzystania z księgozbioru, wykonanie przez dzieci zakładki do książek
 - ~ „Droga książki od autora do czytelnika”, wspólne tworzenie książki „Dominik szuka przyjaciela”
 - ~ zapoznanie z książkami przyrodniczymi, szukanie oznak wiosny

Rydzyna (pow. Leszno)

- Międzynarodowy Dzień Książki, „Światowy Dzień Książki i Praw Autorских” – wystawy
- „Motywy wielkanocne” – konkurs plastyczny (Filia w Moraczewie)
- „Motywy wiosenne” – konkurs rysunkowy (Filia w Moraczewie)
- Piknik z okazji powitania wiosny – gry i zabawy (Filia w Moraczewie)

Słupca

- „Mój bajkowy przyjaciel” – wystawa pokonkursowa
- „Wiosna budzi kolorami” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego i wystawa pokonkursowa

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Wystawa fotografii nagrodzonych w konkursie „Cztery pory roku” zorganizowanym przez Słupecką Organizację Turystyczną
- W cyklu Spotkania Ludzi Ciekawych Świata wykład Krzysztofa Kryzy na temat „Tropirlandy – wyspy na wschód od Papui Nowej Gwinei
- Zajęcia biblioterapeutyczne dla mieszkańców DPS w Strzałkowie z cyklu „Wiara, siła, męstwo to nasze zwycięstwo” (również w kwietniu i maju)
- Zajęcia komputerowe dla mieszkańców DPS w Strzałkowie (również w kwietniu i maju)
- Zajęcia z cyklu „Planeta Biblioteka” dla dzieci z przedszkola i szkoły podstawowej (również w kwietniu i maju)

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- „Światowy Dzień Poezji” – wystawa

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Śmigielaczek” – zajęcia w Grupie Zabawowej dla dzieci w wieku od 1 do 3 lat
- Klub Maluszka – zabawy integracyjne dla dzieci od 3 do 5 lat: Zajętek w Klubie, Spotkanie z logopedą; Tropienie kształtów na podstawie książki Urszuli Kozłowskiej – „Tropiciele kształtów”
- „Przeczytałem, przeczytaj i Ty” – prezentacja recenzji przeczytanych książek – lekcja biblioteczna
- „Zgadnij z Czuciu” – zgaduj-zgadula (Filia w Starym Bojanowie)
- Koncert życzeń – impreza dla seniorów w ramach kampanii Tydzień z Internetem (Filia w Czaczu)
- Wielkanocne pisanki – zajęcia plastyczne dla przedszkolaków i klasy 0 (Filia w Czaczu)
- „Czy znasz książki o Zuźce D. Zoźlik?” – konkurs czytelniczy dla klas I – III (Filia w Czaczu)

Święciechowa (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie dla młodzieży z Ewą Nowak

Trzcianka

- Rok 2013 Rokiem Powstania Styczniowego:
 - ~ „W krwawym polu srebrne ptaszę... O czym mówią pieśni Powstania Styczniowego” – wystawa

- ~ Prelekcja Marka Rezlera
- Tydzień z Internetem – Zagrajmy w eksperymenty – proste i efektowne (eksperymenty dotyczące pięciu ludzkich zmysłów: wzroku, słuchu, smaku, węchu dotyku)
- Biblioteka otwarta jak księga: „Lokomotywa pana Tuwima” – cykl interaktywnych lekcji bibliotecznych dla szkół podstawowych
- Rok Juliana Tuwima: miejsko-gminny konkurs dla grup przedszkolnych na inscenizację do twórczości Tuwima oraz wystawa
- Pierwszy Dzień Wiosny: kolorowy przemarsz ulicami miasta i topienie marzanny

Turek

- Warsztaty literackie – prowadzenie Lech Lament
- Warsztaty teatralne dla uczniów szkół podstawowych
- „Powstanie Styczniowe – pamiętamy” – rozstrzygnięcie konkursu na portfolio
- Biblioteczny Klub Filmowy. Projekcja filmu „Pręgi” – prelekcja Ewelina Derucka
- „Spotkanie z bajką” – zajęcia biblioterapeutyczne dla uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Turku (Czytelnia dla Dzieci i Młodzieży)
- Link do Przyszłości. Młodzi. Internet. Kariera (Czytelnia Komputerowa)
- Zajęcia z elementami biblioterapii w Świetlicach Terapeutycznych, Środowiskowym Domu Samopomocy, Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym (Filia Nr 2):
 - ~ Wiosna budzi się w nas – nasze wiosenne marzenia
- Wystawa: „Gabriel Garcia Marquez – w 85. rocznicę urodzin”
- Program 50+:
 - ~ Spotkanie autorskie z Moniką Sawicką
 - ~ Powstanie Styczniowe w Wielkopolsce – wykład Piotr Gołdyn
 - ~ Tydzień z Internetem – warsztaty

Wągrowiec

- Szkolenie komputerowe dla Seniorów w ramach programu Polska Cyfrowa Równych Szans
- Świąteczne warsztaty plastyczne – techniką quislingu
- Spotkanie autorskie ze Zbigniewem Dmitrocią
- Przedstawienie w wykonaniu teatru „Nocna zmiana” inspirowane dziełem Zbigniewa Dmitrocy „Księża czarownic”
- Tydzień z Internetem

Wijewo (pow. Leszno)

- „Mieszkańcy Wijewa na fotografii ślubnej lata 1920-2012” – wystawa

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Wesołe pisanki” – konkurs plastyczny dla dzieci 6-letnich
- Wystawa prac plastycznych Aleksandry Henke, miejscowej artystki (również w kwietniu i maju)

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Dekoracje wielkanocne”- zajęcia plastyczne (Filia w Krzycku Wielkim)
- „Najładniejsza kartka wielkanocna”- konkurs plastyczny (Filia w Krzycku Wielkim)
- „Kolorowanki, wycinanki o tematyce wielkanocnej”- zajęcia plastyczne (Filia w Bukówcu Górnym)
- Podsumowanie konkursu plastycznego dla klas I- III „Kartka wielkanocna”
- Spotkanie autorskie dla dzieci z Ewą Nowak

Zagórów (pow. Sępólno)

- Szkolenia komputerowe dla seniorów prowadzone przez Latarniczki Polskiej Cyfrowej (pracownicy biblioteki) w ramach projektu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji – Polska Cyfrowa Równych Szans (również w kwietniu)
- „Tydzień z Internetem 2013”
- Inauguracja programu „Muuvit. Ruszaj się i odkrywaj świat” – współpraca z organizacją pozarządową Volunteers for Sport w ramach Programu Rozwoju Bibliotek
- Warsztaty z techniki decupage (Filia w Trąbczynie)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Usiądź na moim miejscu” – spotkanie w ramach akcji „Tydzień z Internetem 2013” (Filia Baszków)
- „Poradnia zdrowia” – spotkanie w ramach akcji „Tydzień z Internetem 2013” (Zduny, filie: Baszków i Konarzew)
- „Godzinami o kobietach z kobietami w Szufflandii” – spotkanie z paniami ze Zduńskiego Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy”
- „Fantazje na każdą okazję” – kółko plastyczne
- „Zegary odmierzają czas” – spotkania dla mieszkańców DPS
- Kursy komputerowe dla osób 50+ (Zduny, Filia Baszków)
- „Dzień kobiet w bibliotece” – spotkanie dla mieszkanki Konarzewa (Filia Konarzew)
- „Sławne – znane – podziwiane” – wystawa o kobietach (Filia Konarzew)
- „Ozdoby wielkanocne” – warsztaty plastyczne dla dzieci (Filia Konarzew)

K w i e c i e ń

Baranów (pow. Kępno)

- Wystawa twórczości Zofii Kossak-Szczuckiej z okazji 45. rocznicy śmierci (Słupia)
- „Poznajmy historię i zabytki naszych okolic” – wystawa książek, folderów, broszur związanych z naszym regionem (Słupia)

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Ogłoszenie konkursu plastycznego dla klas III-VI szkół podstawowych i gimnazjalistów na plakat promujący Rok Juliana Tuwima (współorganizator Biblioteka Szkoły Podstawowej w Bojanowie)
- „Bojanowo i miejscowości gminy Bojanowo na mapach” – wystawa starych map pochodzących z prywatnej kolekcji Witolda Mikołajczyka

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Klub Seniora z wizytą w Bibliotece – prezentacja multimedialna o placówce
- „Migawki z Norwegii” – prezentacja Haliny Radoły dla młodzieży i dorosłych połączona z wystawą fotografii „Migawki z krainy fiordów”
- Spotkanie autorskie dla dzieci z Joanną Krzyżanek połączone z warsztatami kulinarno-literackimi
- Spotkanie z bajkopisarską i ilustratorką książek dla dzieci Edytą Zarębską
- Wystawa pokonkursowa „Ilustracje do wierszy Tuwima”

Brudzew (pow. Turek)

- II Brudzewski Festiwal Katolicki

Brzeziny (pow. Kalisz)

- „Rycerza Tomisława opowieści o czasach zamierczłych” – spotkanie z Tomaszem Kruczkim, autorem książek dla dzieci, pedagogiem, muzykiem, członkiem grup rekonstrukcyjnych i wielbicielem średniowiecza
- „O duchu, który się bał” czyli literatura fantastyczna dla dzieci
- „Wiosna Panie Bocianie” – poszukiwanie wiosny w bibliotece
- Kolejna wizyta „Pożeraczy liter” w bibliotece

Czempiń (pow. Kościan)

- Jak zrobić dobry makijaż – spotkanie z kosmetyczką
- Spotkanie z Elżbietą Krygowską-Butlewską, ilustratorką książek dla dzieci
- Wszystko o czekoladzie – zajęcia dla dzieci z okazji Światowego Dnia Czekolady

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- Noc z Andersenem

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- Czytelnik niepełnosprawny w bibliotece – spotkanie promujące czytelnictwo oraz zachęcające do korzystania z Internetu
- Spotkanie z pisarzem Romanem Pankiewiczem
- Moja zakładka – minikonkurs plastyczny na najładniejszą zakładkę

Gniezno

- „U Andersena na urodzinach” – imprezy zorganizowane z okazji Międzynarodowego Dnia Książki dla Dzieci im. H.CH Andersena w ramach Akcji Cała Polska czyta dzieciom
- Spotkanie autorskie z Krzysztofem Szymoniakiem połączone z promocją I i II tomu esejów okołofotograficznych pt. „Fotografioty” oraz wernisaż wystawy fotograficznej Gniezno Antywidokówki, czyli 29 prac Szymona Słupnika
- Ludzie i ich pasje – spotkanie z redaktorką Kamilą Kasprzak
- „Kobieta w literaturze. Literatura i kontrowersje” – wystawa z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich, połączona z wykładem Irminy Kosmali oraz recytacją wierszy Juliana Tuwima przez aktorów teatru G@J z Zespołu Szkół Ekonomiczno-Odzieżowych w Gnieźnie na zasadzie wideokonferencji poprzez komunikator internetowy
- „A niech to Czykolada” – impreza dla przedszkolaków z okazji Dnia czekolady w ramach Akcji Cała Polska czyta dzieciom
- „Właśnie w tym miejscu lubię czytać książki” – pokonkursowa wystawa fotograficzna z Radwiliszek
- „Tajemnice Szlaku Piastowskiego” – podsumowanie konkursu historycznego z gawędą redaktora naczelnego portalu Piastowska Korona – Karola Sobierskiego

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „Islandia – trzeci żywioł” – spotkanie autorskie z podróżnikiem Romanem Pankiewiczem
- „Poezja religijna” – konkurs recytatorski dla kl. IV-VI

Gostyń

- Prelekcja Andrzeja Aleksandraka „Najciekawsze kaniony w Stanach Zjednoczonych Ameryki” – dla GUTW
- Spotkanie autorskie dla dzieci z Joanną Krzyżanek połączone z warsztatami kulinarno-literackimi
- Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich – występy Grupy Teatralnej „Kęs” i Ogniska Muzycznego przy GOK Hutnik pt. „Niesamowite historie” – dla dzieci w Żytowiecku oraz czytelników dorosłych

- Wystawy: „Naturalisko”; „Hobby naszych czytelników”; „Kosmos znany i nieznan”; „Exlibris” – pokonkursowa, współpraca z Sanepidem
- „Pokoloruj Gostyń” – promocja książki wydanej przez BPMiG i Muzeum

Grabów (pow. Ostrzeszów)

- Wystawa „Grabów dawniej i dziś”

Jarocin

- Spotkanie autorskie z Markiem Niedźwieckim – wspólna inicjatywa Biblioteki i Stowarzyszenia Jarocin XXI
- „Pisarze na wiosnę” – Joanna Olech (Oddział dla Dzieci, filie Cielcza i Witaszyce)
- Dostęp do informacji publicznej – otwarte spotkanie dla mieszkańców z Szymonem Osowskim
- Spotkanie z Jadwigą Podeszwą, regionalistką, autorką książki „Tam, gdzie na wsi Miasteczko” (Filia nr 2 i Stowarzyszenie Edukacyjne „Trójka”)
- Wystawy: „Z Babiej dookoła...”; „Odjazdowy Bibliotekarz – III edycja” (Filia nr 1 „Pod Ratuszem”)

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem pod hasłem: „Spotkanie z Islandią” z udziałem uczestników Uniwersytetu III Wieku
- Światowy Dzień Książki – zapoznanie z procesem powstawania książki i historią pisma

Kalisz

- Spotkanie z Piotrem Gołdynem, autorem książki „Sławomir Czerwiński (1885-1931). Minister oświaty, przyjaciel Kalisza” z serii „Kaliszanie
- Spotkanie w bibliotece z uczestnikami konkursu „Ilustracje do Królowej Śnieżki i siedmiu krasnoludków” (Filia nr 2)
- „Mieszkamy w mieście pełnym zabytków” – prelekcja i prezentacja zdjęć dla uczniów liceum (Filia nr 9)
- Wystawy:
 - ~ „Przewodnik po Kaliszu 1913 roku”
 - ~ „Czarodziejskie sztuczki” – dziecięce prace plastyczne (Filia nr 1 Oddział dziecięcy)
 - ~ „50. rocznica śmierci Kazimierza Ajdukiewicza” (Filia nr 3)
 - ~ „1 kwietnia – Światowy Dzień Ptaków” (Filia nr 5)
 - ~ „Czy wiecie kto to był Jan Czochralski?” – wystawa publikacji z okazji Roku Jana Czochralskiego (Filia nr 7)
 - ~ „Zabytkowy Kalisz” – z okazji Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków (Filia nr 9)

- ~ „Raz na zielono” – z okazji Dnia Ziemi (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
- ~ „Pisarze dzieciom” – wystawa książek z autografami autorów (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
- ~ „50. rocznica śmierci Poli Gojawiczyńskiej” (Filia nr 16)

Kępno

- Spotkanie w ramach projektu „Link do przyszłości. Młodzi. Internet. Kariera”:
 - ~ z Jakubem Grabowskim, właścicielem firmy marketingowej
 - ~ z Michałem Soleckim, działaczem samorządowym
- Seminarium bibliotekarzy z terenu powiatu kępińskiego. Warsztaty pt.: „Promocja biblioteki. Pokaż jaką moc ma twoja biblioteka”, prowadziły instruktorki z Działu Instrukcyjno-Metodycznego WBPiCAK w Poznaniu: Małgorzata Janiak i Anna Sabiłło
- Spotkanie Stowarzyszenia Pomocy Chorym Onkologicznie „Zielony Parasol”
- Warsztaty plastyczne dla uczniów z Zespołu Szkół Specjalnych w Słupiu oraz wystawa prac

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „85-lecie Biblioteki Narodowej” – wystawa
- „Spotkania z historią” – mali historycy w bibliotece

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- Wystawy:
 - ~ Człowiek i jego pasje. Wystawa fotografii z Objazdowej Galerii Wielkopolskiej Fotografii (również w maju)
 - ~ „W królestwie książek” – wystawa z okazji Międzynarodowego Dnia Książki dla Dzieci
- Spotkanie z ilustratorką Elżbietą Krygowską–Butlewską – warsztaty plastyczne dla dzieci
- „Pomieszkać w chwili, czyli o książce, którą pisało życie” – spotkanie autorskie Krystyny Tyszarskiej-Skołudy
- „Książki naszych dzieci” – spotkanie z przedszkolakami
- Koncert zespołu folklorystycznego „Złote Kłosy” z Bonikowa. Przyśpiewki ludowe i tradycje wielkanocne
- Spotkanie z Tomaszem Kruczkiem, pisarzem, bardem, miłośnikiem historii średniowiecza
- Z okazji Dnia Ziemi – warsztaty plastyczne pt. „Pro-eco” z możliwością wykorzystania surowców wtórnych
- Wykład Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej: Jan Skuratowicz „Dwory i pałace Wielkopolski z przełomu XIX i XX wieku”

- Z cyklu Czwartki z przedszkolakami: „Zagubieni w bajkach”
- Zajęcia biblioterapeutyczne w Ośrodku Pomocy Społecznej w Kościanie
- „Zwiastuny wiosny” – poranki literackie dla klasy „0”
- „Kościan znany i nieznan” – pogadanka

Biblioteka Publiczna Gminy

- „Na wiejskim podwórku...” – spotkanie z dziećmi kl. „0” szkoły podstawowej dotyczące tematu zwierząt żyjących w gospodarstwach wiejskich. Dzieci oglądały wystawkę książek o zwierzętach, następnie maluchy wysłuchały przeczytaną przez bibliotekarkę historię o przygodach wesołej krowy Matyldy, potem brały udział w kalamburach
- Dekoracje z papieru – zajęcia dla dzieci i młodzieży (Filia w Racocie)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Tych lat nie odda nikt” – popołudnie z twórczością Władysława Szpilmana z okazji 70. rocznicy powstania w getcie warszawskim
- „Julian Tuwim – Czarodziej słów” – spotkanie dla przedszkolaków z okazji Dnia Książki
- „3-latki po raz pierwszy w bibliotece” – z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich

Krotoszyn

- Biesiada Poezji:
 - ~ „Tuwim bez cokołu: tajemnice i sekrety, wzloty i upadki” – spotkanie z eseistką i reportażystką Joanną Siedlecką
 - ~ „Tuwim po krotoszyńsku” – 20 lat później, czyli archiwalne fragmenty spektaklu Sceny Prezentacji KOK-u „Tuwim”, interpretacja wierszy: Wojciech Szuniewicz, Krzysztof Gostyński.
- Warsztaty dziennikarskie z Joanną Siedlecką dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych
- Oddział dla dzieci i młodzieży:
 - ~ 23 Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich – zajęcia z dziećmi na temat książek
 - ~ Goście w bibliotece – Przedszkole Kołłątajek
 - ~ Biblioteka w gościnie – Przedszkole Kołłątajek
- Biblioteka – miejsce przyjazne dla człowieka – dla przedszkolaków
- „Koszmary Karolek i kłątwa mumii” – konkurs czytelniczy (Filia nr 1 Krotoszyn)
- „Ptaki przylatujące wiosną do Polski” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego w Oddziale Przedszkolnym (Filia nr 2 Kobierno)

- Książka obrazkowa M. Richard „Zabawa w chowanego”. Zabawy logiczne i ruchowe (Filia nr 3 Orpiszew)
- Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich – spotkanie w bibliotece. Poznanie praw autorskich twórców książek, programów komputerowych, płyt CD. Praca z komputerem – wyszukiwanie w Internecie książek znając ISBN (Filia nr 3 Orpiszew)
- Konkursy: „Franklin chce mieć zwierzątko” i „Koszmary Karolek...” (Filia nr 5 Chwaliszew)
- Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich – pogadanka na temat „Dlaczego warto czytać książki”, „Kto czyta – żyje wielokrotnie” – powiedzenie przewodnim tematem spotkania (Filia nr 6 Benice)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Komputer i Internet 50+” – warsztaty komputerowe
- „Wielcy Polacy”, „Jan Paweł II – pontyfikat miłości i pokoju” – wystawy
- „Jak żyli i mieszkali nasi przodkowie” – spotkanie regionalne (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Uroki i walory przyrodnicze naszej gminy” – spotkanie Klubu Miłośników Książki (Filia w Garzynie)
- „Jan Paweł II” – konkurs czytelniczy dla dzieci (Filia w Garzynie)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Malowane granie. Grane malowanie” – wystawa obrazów i szkiców Brona Saegera – grafika, malarza, absolwenta Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Poznaniu, założyciela zespołu bluesowo-rockowego Boogie Bron Band („Galeria Lochy”, „Galeria Recto Verso”)
 - ~ „Czarodziej wyobraźni” – wystawa ilustracji książkowych Jana Marcina Szancera, ze zbiorów Oficyny Wydawniczej G & P („Galeria za Regałami”; również w maju)
- Konkurs plastyczny na ilustrację do ulubionej książki, zorganizowany z okazji Międzynarodowego Dnia Książki dla Dzieci
- Promocja książki Dariusza Papieża „Dom Czwartego Przykazania” z udziałem Łukasza Gołębiewskiego i Piotra Stróżyńskiego. Podczas wieczoru wystąpił zespół „Karawana Eskimosów”
- Turniej recytatorski „W hołdzie Janowi Pawłowi II”. W konkursie zorganizowanym przez Gimnazjum nr 4 zaprezentowali się uczniowie klas I-III szkół gimnazjalnych
- Obchody Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich, zorganizowane wspólnie z Centrum Doskonalenia Nauczycieli – Publiczną Biblioteką Pedagogiczną

gogiczną w Lesznie oraz Zarządem Oddziału Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. W programie:

- ~ Elżbieta Krygowska-Butlewska (Mila – Wydawnictwo i Edukacja), „Przez okno ilustracji”
- ~ Michał Janeczek, „Czy starodruki są nadal cenne?”
- ~ „Poezja Juliana Tuwima” – występ uczniów Zespołu Szkół Ekonomicznych w Lesznie
- ~ Iwona Gubańska, „Tuwim dla wszystkich – i małych i dużych”
- ~ Leszek Zaleśny, „Prawo w kontekście bibliotek szkolnych i pedagogicznych”
- ~ prezentacja wydawnictw: Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Stanisława Grochowiaka, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Amosa Komeńskiego, Wyższej Szkoły Humanistycznej im. Króla Stanisława Leszczyńskiego, Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, a także wystawy przygotowane przez CDN – PBP
- „Ptaki, ptaszki, ptaszydła” – warsztaty literacko-plastyczne dla dzieci z Elżbietą Krygowską-Butlewską
- Spotkanie z Jackiem Kubiakiem i projekcja jego filmu dokumentalnego „Poezja i maszyny. Hipolit Cegielski 1813-1868”

Lipno (pow. Leszno)

- „Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich” – zajęcia dla dzieci (GBP, Filia w Wilkowicach)

Luboń (pow. Poznań)

- „Randka w ciemno” – spektakl w wykonaniu Katarzyny Węglickiej i Tadeusza Falany, aktorów teatru Mój Teatr z Poznania
- Spotkanie w Klubie Ludzi Niewidomych i Słabowidzących „Promyk” (również w maju)
- „Zatrzymaj się i żyj. Bezpieczny przejazd” – spotkanie dla dzieci (od 3 lat) ze Strażą Ochrony Kolei w Poznaniu
- „Czerwony kapturek” – spektakl dla dzieci (od 3 lat) w wykonaniu Teatru Art-Re z Krakowa
- „Wiosna kwieciami usłana” – wernisaż wystawy tkaniny artystycznej Małgorzaty Kozaryn. Dedykację muzyczną wykonał Kajtek Szal
- „Filmowe wrota do dziewiętnastowiecznej literatury” – wykład dotyczący literatury oraz filmu, który prowadził Marcin Jauksz (sekcja teatralno-literacko-biblioteczna Lubońskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku)
- „Łza ziemi” – spektakl dla dzieci (od 3 lat) w wykonaniu Teatru Frajda z Torunia

- „Tło zamachu” – prelekcja o ks. Streichu, którą prowadził ks. Bartosz Federowicz
- „Ali Baba i czterech rozbójników” – spektakl dla dzieci (od 3 lat) w wykonaniu Teatru Małe Mi z Warszawy

Łubowo (pow. Gniezno)

- Wystawa unikatowych książek i materiałów historycznych oraz prelekcje „Hipolit Cegielski – wielkopolanin zasłużony” i „Poznajmy nasz region” przygotowane przez Tadeusza Panowicza, regionalistę i bibliofila – przy współpracy z WBPiCAK

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- „Ilustrujemy wiersze Juliana Tuwima” – konkurs plastyczny
- „Z Tuwimem weselej” – konkurs literacki

Nowy Tomyśl

- Klub Miłośników Podróży Przez kontynenty: „Antarktyda – z wizytą w raju” – spotkanie z Mikołajem Gołachowskim
- Klub Małego Odkrywcę: „Tam gdzie ptaki noszą fraki” – spotkanie z Mikołajem Gołachowskim (Oddział dla dzieci)
- Z cyklu: biblio-wyszukiwarka.talentow.pl: „Sen głupiego marzyciela. Zbiór baśni i bajek” – piano koncert Jacka Szofera
- Z cyklu: Spotkania niebanalne: „Kawa na ławę...” z Bogdanem Rymanowskim
- Z cyklu: Młode miasto – stare tradycje – inauguracja regionalnego projektu
- „Tkaniny, malarstwo, rysunek” – otwarcie wystawy prac Marii Gostylli Pachuckiej (Galeria na Piętrze)

Oborniki

- Międzynarodowy Dzień Książki – spotkania z przedszkolakami
- Spotkanie autorskie z Katarzyną Enerlich
- „Tajemnice astronomii – jak dostać się do nieba” – wykład Kazimierza Paprzyckiego (Uniwersytet Trzeciego Wieku)
- Wystawa fotograficzna z okazji 10-lecia istnienia Koła Turystycznego przy Zespole Szkół w Kowanówku
- „Prawo konsumenckie – zagadnienia prawno-społeczne” – wykład Piotra Mazurkiewicza (Uniwersytet Trzeciego Wieku)
- „Islandia – trzeci żywioł” – spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem
- Warsztaty Marcina Głowińskiego dla uczniów szkół podstawowych w oparciu o serię Biuro Detektywistyczne Lassego i Mai

Opatów (pow. Kępno)

- „90. rocznica śmierci Jaroslava Haska” – wystawa książek i gazetka dotycząca twórczości czeskiego pisarza

Opatówek (pow. Kalisz)

- Spotkanie z Januszem Antczakiem pochodzącym z Opatówka burmistrzem Wielunia, promocja Szlaku Bursztynowego, prezentacja działalności badawczej i wydawniczej w Wieluniu
- „Dziewczyna z ludu Wikingów” – piknik historyczny z Katarzyną Werbelską z Opatówka, zajmującą się rekonstrukcjami historycznymi – w ramach projektu „Pasjonowanie codzienności” w konkursie „Aktywna Biblioteka” PRB
- Wernisaż wystawy Władysława Kościelniaka „Pejzaż i architektura”

Ostrowite (pow. Słupca)

- Warsztaty quislingu
- Spotkanie z podróżnikiem Romanem Pankiewiczem

Ostrów Wielkopolski

- „Ostrowska Biblioteka Cyfrowa”: Obudź się, czytaj z nami...” – konferencja popularnonaukowa
- Promocja tomiku poezji „Nietrwała kompozycja. Wiersze religijne i metafizyczne” w ramach obchodów XI Ostrowskich Dni Kultury Chrześcijańskiej – spotkanie autorskie z poetą Markiem Czuku
- Międzynarodowy Dzień Książki – spotkanie autorskie z księdzem Tadeuszem Isakowiczem-Zaleskim
- „Kaliskie w powstaniu styczniowym – śladami Edmunda Taczanowskiego” – prelekcja potomka generała, Antoniego Taczanowskiego w ramach obchodów 150. rocznicy wybuchu powstania styczniowego
- „Spotkanie z Islandią” w relacji Romana Pankiewicza – spotkanie z cyklu Ostrowskie Spotkania z Przyrodą
- „Ostrowskie Spotkania literackie” – spotkanie z mistrzem reportażu Wojciechem Tochmanem
- „Książki są fajne” – zajęcia kulturalno-edukacyjne (Filia nr 7)
- Przedstawienie „Czerwony kapturek” w wykonaniu Teatryku Duet z Krakowa (Filia nr 7)

Ostrzeszów

- XVI Powiatowy Konkurs Recytatorski „Poeci dzieciom – dzieci poetom”
- Wystawa „Książka dawniej i dziś”

Perzów (pow. Kępno)

- „Opowiem wam bajkę...” – rozstrzygnięcie konkursu plastyczno-literackiego związanego z twórczością Juliana Tuwima
- Spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem, autorem książki „Islandia – trzeci żywioł”

Pleszew

- „Chrońmy naszą planetę” – zajęcia z edukacji ekologicznej (Filia Kuczków i Piekarzew)
- Powiatowy Konkurs Pięknego Czytania „Czytanie jest sztuką”

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Prezentacja Haliny Radoły pt. „Migawki z Norwegii” – dla gimnazjalistów
- Tuwimowski konkurs plastyczny dla kl. IV i V szkoły podstawowej
- Minikonkurs z okazji „Dnia Mleka” i Roku Juliana Tuwima

Poniec (pow. Gostyń)

- „Islandia – trzeci żywioł” – spotkanie z Romanem Pankiewiczem

Rawicz

- VIII Konferencja „Kocham Moje Miasto”- „Sztafeta pokoleń w rawickim rzemiośle” (współorganizacja)
- Klub Melomana – „Muzyka Paryża”
- Rozstrzygnięcie V edycji konkursu plastycznego na „Kartkę wielkanocną”. Nagrodą niespodzianką dla uczestników był teatr „Petit” z Leszna w przedstawieniu pt. „Brzechwa poeta dziecięcej radości”
- Galeria Jednego Obrazu: „Tulipany” – H. Murkowska

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem
- Realizacja projektu „Doświadczalnia” – tradycje lokalne

Rychtal (pow. Kępno)

- Spotkanie z przedszkolakami – wzory zachowań w literaturze dziecięcej, wykonanie przez dzieci portretu bohatera książkowego
- „Mój ulubiony wierszyk” – konkurs recytatorski dla przedszkolaków
- „Twórczość Juliana Tuwima w oczach dzieci” – konkurs plastyczny

Rydzyna (pow. Leszno)

- „1 Maj” – rysowanie symboli związanych z obchodami dnia (Filia w Moraczewie)
- Zabawy edukacyjne z czasopismem dla dzieci „Kumpel” (Filia w Moraczewie)

Sompolno (pow. Konin)

- Powstanie styczniowe w okolicy Sompolna – prelekcja
- Pamiątamy... Światowy Dzień Ofiar Katynia – wystawa
- „Chcesz być mistrzem? Trenuj z głową – co dzień czytaj książkę nową...” – wystawa
- 150 rocznica wybuchu powstania styczniowego – wystawa pt. „Powstanie styczniowe w wyobraźni dzieci” oraz konkurs plastyczny
- „Wiosna, wiosna, ach to ty!” – impreza
- „Poległym na chwałę żywym na otuchę” – wystawa
- Sławna wnuczka sławnego malarza – 45 rocznica śmierci Zofii Kossak-Szczuckiej – wystawa (Filia Lubstów)
- Dzień Ziemi – „Lubicie przyrodę, słońce i las. Pozwólcie, aby i one lubiły WAS” – wystawa (Filia Mąkolno)

Strzałkowo (pow. Sępólno)

- Noc w bibliotece dla gimnazjalistów z udziałem Romana Pankiewicza
- W cyklu Spotkania Ludzi Ciekawych Świata prelekcja Romana Pankiewicza pt. „Matuszka Rossija”

Szczytniki (pow. Kalisz)

- Spotkanie autorskie z Tomaszem Kruczkim (we współpracy z WBPICAK w Poznaniu)

Śmigiel (pow. Kościan)

- Spotkanie autorskie z Tomaszem Kruczkim, pisarzem – dla dzieci z klasy IV
- Klub Maluszka – spotkanie z Dominikiem Samolem, ilustratorem książek dla dzieci; Gry i zabawy integracyjne; Wiosna w Klubie
- „Wiosna w Bullerbyn – kolory i dźwięki wiosny” – warsztaty czytelnicze dla dzieci klasy 0 i przedszkolaków
- „Konstytucja 3 Maja” – plakat – zajęcia plastyczne (Filia w Starym Bojanowie)
- „Opowiadanie babci” – konkurs czytelniczy (Filia w Starym Bojanowie)
- „Poznaj barwy otaczającego nas świata” – warsztaty biblioteczne dla przedszkolaków (Filia w Czaczu)

Trzcianka

- Spotkanie DKK – Twórczość Andrzeja Sulimy-Suryna
- Rok Juliana Tuwima:
 - ~ „Tuwim dzieciom” – wystawa
 - ~ Dzień Tuwima – plenerowa impreza czytelnicza
 - ≈ czytanie wierszy Juliana Tuwima w różnych miejscach miasta

- ≈ wspólne rysowanie wagoników i wyklejanie prac w różnych miejscach miasta
- ≈ ławeczka Tuwima – w Parku 1-go Maja
- XXIV Tydzień Kultury Chrześcijańskiej: „Błogosławiony ks. Jerzy Popiełuszko i Msze Święte za Ojczyznę” – spotkanie z ks. prałatem Tadeuszem Bożełko
- „5 minut dla książki. Czytamy pod chmurką” – impreza plenerowa w Parku przy Sarence – czytanie cytatów dotyczących książek i czytania

Turek

- Warsztaty literackie – prowadzenie Lech Lament
- Biblioteczny Klub Filmowy. Projekcja filmu „Śniadanie u Tiffanego” – prelekcja: Ewelina Derucka
- XIV Biesiada Poetycka Turek 2013 „Cała radość życia w tworzeniu”
 - ~ rozstrzygnięcie XIV Konkursu Poetyckiego im. Włodzimierza Pietrzaka
 - ~ kiermasz wydawnictw MiPBP w Turku
- Rozstrzygnięcie Konkursu Mistrz Pięknego Czytania
- Podsumowanie plebiscytu „Lista Przebojów Książkowych dla Nastolatków”
- „Spotkanie z bajką” – zajęcia biblioterapeutyczne dla uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Turku (Czytelnia dla Dzieci i Młodzieży)
- Rozstrzygnięcie konkursu multimedialnego „Zdrowy jak Tur” (Czytelnia Komputerowa)
- Zajęcia z elementami biblioterapii w Świetlicach Terapeutycznych, Środowiskowym Domu Samopomocy, Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym (Filia Nr 2):
 - ~ Bawimy się wiosną – kalambury, zagadki
 - ~ Dbajmy o naszą planetę – jak chronić środowisko naturalne
- Program 50+:
 - ~ Wybitne postacie związane z Turkiem – Bartosz Stachowiak
 - ~ Miejsca sprzyjające zdrowiu i aktywnemu wypoczynkowi w Turku i powiecie – Witold Wojciechowski
- Wystawa: „Mieczysław Smorawiński – wspomnienie o Generale”

Wągrowiec

- Spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem – „Islandia – trzeci żywioł”
- Dzień Integracji Międzyzakoleń
- 5 minut dla książki – „Czytanie pod chmurką”
- Wystawa „Oblicza regionu w literaturze i sztuce”

Wijewo (pow. Leszno)

- „Malowane wiersze Tuwima” – konkurs plastyczny

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Wesołe pisanki” – wystawa prac konkursowych
- „Czy rozwiążesz tę zagadkę” – turniej czytelniczy dla uczniów klas III szkół podstawowych
- „Nie wiesz – zapytaj w bibliotece” – konkurs plastyczny dla gimnazjalistów

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Wykonujemy ozdoby wiosenne” – zajęcia plastyczne (Filia w Krzyczku Wielkim)
- „Pięknie recytujemy wiersze dla dzieci” – gminny konkurs recytatorski dla dzieci z klas I-III
- Warsztaty literacko-plastyczne dla dzieci z Elżbietą Krygowską-Butlewską

Zagórów (pow. Sępólno)

- Wirtualna podróż do Londynu z Karoliną Przydrygą – prezentacja multimedialna
- „20 lat minęło...” – wystawa fotografii i prac uczestników z okazji jubileuszu Warsztatów Terapii Zajęciowej
- Wirtualna podróż do Paryża z Katarzyną Nowicką – prezentacja multimedialna
- Spotkanie z instruktorem karate Radosławem Napierałą oraz udział grupy w treningu karate
- Wirtualna podróż do Finlandii i spotkanie z Tomaszem Szyszko i Katarzyną Połom – prezentacja multimedialna
- „Całuję Cię w talent” – impreza słowno-muzyczna na scenie GOK poświęcona obchodom Roku Juliana Tuwima

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „O finansach... w bibliotece” – kurs e-learningowy dla osób 50+ (Zduny, Filia Baszków)
- Spotkanie interaktywne z pisarką Gają Kołodziej
- „Radość z książek ogarnia świat” – spotkanie z okazji Światowego Dnia Książki dla Dzieci i Młodzieży

Maj

Baranów (pow. Kępno)

- Wystawa twórczości Heleny Mniszkówny z okazji 135. rocznicy urodzin i 70. rocznicy śmierci (Słupia)

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „La Dolce Vita” – spektakl o uzależnieniu w wykonaniu Teatru Profilaktyczno-Edukacyjnego „Moralitet” z Krakowa
- Wieczór z Tuwimem – recital poetycki poświęcony twórczości Juliana Tuwima w wykonaniu aktora Zbigniewa Walerysia
- „Żółw i zając” – spektakl dla dzieci w wykonaniu Teatru Art-Re
- „Tuwim, jakiego nie znamy” – spotkanie poetyckie dla klas gimnazjalnych poświęcone twórczości poety z udziałem aktora Zbigniewa Walerysia
- Rozstrzygnięcie konkursu na plakat promujący Rok Juliana Tuwima i wystawy pokonkursowe w bibliotece i szkole
- „O książkach to i owo” – spotkanie dla klas „0”

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Rajd rowerowy – „Odjazdowy Bibliotekarz” dla czytelników (bookcrossing, kalambury, ognisko)
- Konkurs wiedzy o twórczości Juliana Tuwima – dla szkół podstawowych
- Zajęcia Akademii Młodego Czytelnika
- Podsumowanie II etapu projektu pt. „Stare fotografie – zatrzymane czas” – wystawa zdjęć z wydarzeń w gminie Borek w latach 1946-1960
- Wystawy:
 - ~ „Kreatywni czytelnicy” – twórcze pasje czytelników
 - ~ „Borek Wielkopolski w obiektywie”

Bralin (pow. Kępno)

- Literackie warsztaty dla młodzieży prowadzone przez pisarkę Beatę Ostrowicką
- Spotkanie autorskie z Tomaszem Kruczkim – pisarzem, pedagogiem, muzykiem i animatorem kultury, promocja najnowszej książki „Bitwa o gród Sędziwoja”: prezentacja multimedialna oraz pokaz kolekcji białej broni i strojów średniowiecznych

Brzeziny (pow. Kalisz)

- „Tajemnica zaginionych liter” – przedstawienie Teatru „Maska” z Krakowa w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek – dla dzieci z okolicznych szkół i przedszkoli
- „Wyprawa niesłychana Benedykta i Jana” – spotkanie autorskie z Łukaszem Wierzbickim, pisarzem, redaktorem i podróżnikiem
- „Wielkie prace małej pszczoły...” – spotkanie edukacyjne z właścicielem miejscowego gospodarstwa pszczelarskiego Bogusławem Szeredą

- „Rodzice – architekci dzieciństwa (cyt. I. Koźmińska). Znaczenie książki i czytania w rozwoju dziecka” – spotkanie z pisarką, pedagogiem terapeutką Ewą Nowak z udziałem rodziców, nauczycieli, studentów pedagogiki

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- Tydzień Bibliotek:
 - ~ „Dwie Dorotki” – przedstawienie teatralne Teatru Art-Re z Krakowa
 - ~ Spotkanie poetycko-muzyczne z Jerzym Strukiem

Czempiń (pow. Kościan)

- Spotkanie z Piotrem Mozykiewiczem, znawcą gór i jaskiń – dla gimnazjalistów
- Wystawa prac młodych artystów plastyków: Weroniki Czernikowskiej, Zuzanny Braszak i Kamila Gołębki
- Wystawa prac Justyny Tomczak – obrazy haftowane techniką haftu krzyżowego
- Coś dla zdrowia i urody – kolagen. Spotkanie z farmaceutą
- Poetyckie igraszki z wierszami Tuwima – zajęcia dla dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych
- Spotkanie z Augustynem Ponikowskim, wnukiem Gustawa Raszewskiego, pierwszego kościańskiego starosty

Czermin (pow. Pleszew)

- Recital aktora scen warszawskich Mirosława Kowalczyka w programie „Kabaret 20-lecia międzywojennego w humorze i piosence”

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- Spotkanie autorskie ze Szczepanem Kopaczewskim – promocja nowego zbioru wierszy „Kora dębu”
- Noc Bibliotek pt. „Wierszy moc w Tuwima noc”
- „Wieczne bajanie” – wizyta artystów z Paoloart Studio
- „Muzyczna lokomotywa” – spotkanie z Izabelą Klebańską
- Zajęcia dla dzieci – projekt „Zabawa i nauka z bajkami” w ramach programu Bank Dziecięcych Uśmiechów dofinansowanego przez Fundację WBK

Dobra (pow. Turek)

- Warsztaty tuwimowskie – prowadzenie Jarosław Górski

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- „Książka i życie” – zajęcia dla młodzieży gimnazjalnej mające na celu uświadomienie roli książki w życiu człowieka
- Dzień Matki „A ja wolę moją mamę” – konkurs plastyczny na najładniejszy portret mamy

- Regionalny Konkurs Wiedzy – XI Edycja Regionalnego Konkursu Wiedzy z cyklu „Ziemia Dobrzycka Moja Mała Ojczyzna” ph. „Dziedzice Dobrzycy” (konkurs dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjum; wystawa materiałów dotyczących dawnych właścicieli Dobrzycy)

Gniezno

- Cykl imprez zorganizowanych w ramach X Tygodnia Bibliotek:
 - ~ Imieniny ulicy Stanisława Staszica, czyli jak oświecić się w bibliotece
 - ~ Majówka z książką, czyli czytamy... oglądane, dotykane, czytane – warsztaty o książce dla dzieci
 - ~ „Ranyjulek” – podsumowanie projektu czytelniczego z okazji Roku Juliana Tuwima oraz wręczenie Prezydentowi Miasta Gniezna specjalnej książki pt. „Dzieci Julianowi Tuwimowi z ilustracjami do wierszy wykonanymi przez przedszkolaków”
 - ~ „Tak dla Bibliotek” – I Gnieźnieńskie Spotkanie Bibliotekarzy
 - ~ „Kwiaty w moim ogrodzie” – wernisaż wystawy fotograficznej Pawła Kostusiaka

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Cykl spotkań z przedszkolakami oraz uczniami klas I-II „Biblioteka przestrzeni dla kreatywnych – Rola ilustracji w książkach” – mini warsztaty plastyczne (Oddział dla Dzieci, filie Kościelna Wieś i Tursko)
- Spotkanie autorskie z Krzysztofem Petkiem, autorem książek dla dzieci i młodzieży (Oddział dla Dzieci, Filia Kościelna Wieś)
- „Poezja Przedszkolaka” – konkurs recytatorski (Filia Tursko)

Gostyń

- Spotkanie z Robertem Marcinkowskim – starostą gostyńskim oraz Jerzym Kulakiem – burmistrzem Gostynia z okazji Dnia Bibliotekarza dla bibliotekarzy i emerytów uświetnione spektaklami w wykonaniu Grupy Teatralnej „Kęś” i Ogniska Muzycznego przy GOK – Hutnik pt. „Niesamowite historie”
- Występy i laurki od grupy przedszkolnej „Motyle” z Przedszkola nr 1 dla bibliotekarzy w dniu ich święta
- Udział w „Gostyńskiej Nocy z Techniką” w ramach Nocy Muzeów – prezentacja archiwalnych fotografii z portalu www.gaso-gostyn.pl
- Wystawy:
 - ~ „Znaki pocztowe” Polskiego Związku Filatelistów
 - ~ Motocykli w holu na parterze
 - ~ „Modele samochodów strażackich” Mateusza Niedzielskiego
 - ~ Zabawek i książek dla dzieci w Oddziale Dziecięcym
 - ~ „Motoryzacja dawniej i dziś w literaturze”

- Spotkanie z pisarzem Tomaszem Kruczkim – dla dzieci (Filia w Daleszynie)
- Spektakl Teatru Maska z Krakowa pt. „Magiczna Księża” – dla dzieci (Filia w Kunowie)

Grabów (pow. Ostrzeszów)

- „Jak miło i ciekawie w Bibliotece – 65 lat Biblioteki Publicznej w Grabowie nad Prosną” – wystawa
- „Sam czytam, sam tworzę książkę” – spotkanie z czytelnikami, zajęcia interaktywne (Filia w Bukownicy)
- „Afryka Kazika” – spotkanie autorskie z Łukaszem Wierzbickim

Jarocin

- „Pisarze na wiosnę” – Eliza Piotrowska (Filia nr 2 i Filia w Golinie)
- Literacki debiut jarociniarki Reginy Gruchalskiej – spotkanie autorskie połączone z promocją książki „Rymowane historyjki dla chłopczyka i dziewczynki” dla nauczycieli i bibliotekarzy
- Rajd „Odjazdowy Bibliotekarz”, którego trasa prowadziła śladami Powstania Wielkopolskiego na Ziemi Jarocińskiej; Partnerzy rajdu to: Sklep rowerowy MRBike w Jarocinie, Szkoła Podstawowa nr 2 w Jarocinie, Zespół Szkół w Wilkowie, Grupa Rekonstrukcyjna Powstańców Wielkopolskich w Mieszkowie i Straż Miejska w Jarocinie
- Wystawa „Rok jarocińskich powstańców” (Filia nr 1 „Pod Ratuszem”)

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Spotkanie autorskie z Tomaszem Kruczkim dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej
- Inscenizacja wierszy Juliana Tuwima – wysłuchano m.in. „Lokomotywy”, „Okularów”, „Słonia Trąbalskiego”, „Zosi Samosi” i innych utworów tego autora. Recytacje zostały przygotowane przez dzieci z aktywu bibliotecznego, a wysłuchały je dzieci, które przyszły do biblioteki, a następnego dnia – przedszkolaki – 5-latki, „maluchy” i „zerówka” (Filia w Dubinie)

Kalisz

- „Dążyć do dobra” – widowisko plenerowe poświęcone Helenie Modrzejewskiej i rodzinie Chłapowskich (współorganizacja)
- „Biblioteka przestrzeni dla kreatywnych” – Dzień Bibliotekarza i X Ogólnopolski Tydzień Bibliotek – spotkanie byłych i obecnych pracowników w KTW
- „Odjazdowy Bibliotekarz” – rajd rowerowy z okazji Dnia Bibliotekarza
- „Ptaki wędrowne” – prelekcja Andrzeja Małego dla uczniów szkoły podstawowej (Filia nr 4)

Wystawy:

- ~ „Cyprian Kamil Norwid – 130. rocznica śmierci” (Filia nr 2)
- ~ „Czytamy książki Teodora Goździkiewicza” (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
- ~ „30. rocznica śmierci Jerzego Andrzejewskiego” (Filia nr 16)

Kępno

- Zebranie Walne Stowarzyszenia Pomocy Chorym Onkologicznie „Zielony Parasol”
- Warsztaty jogi dla członków Dyskusyjnego Klubu Książki. Konferencję, której tematem była tradycja jogi poprowadził Max Wojciech Czenszak, dyplomowany nauczyciel jogi, terapeuta, podróżnik, fotograf, założyciel YogaShala
- W ramach Akcji Cała Polska czyta dzieciom w Powiatowej Bibliotece odbyło się głośne czytanie dla dzieci – wiersze o jeżach. Lektorami byli: Karolina Paprocka z Komendy Powiatowej Policji w Kępnie, Maciej Sroka lekarz weterynarii i Zbigniew Domal z Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Kępnie. Do Biblioteki zawitał w ten dzień „leśny jeż”, który opowiedział dzieciom o sobie, a także pozwolił dotknąć swoich igieł
- Zakończenie projektu pn.: „Bądź aktywna/y”. Projekt realizowany przez Stowarzyszenie Pomocy Chorym Onkologicznie „Zielony Parasol”

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie autorskie ze Zbigniewem Kołbą, autorem książki „Krioterapia”
- Udział członków stowarzyszenia „Słoneczny Promyk” w VII Regionalnym Festynie Sportowo-Rekreacyjnym dla Seniorów „Sport Receptą na Zdrowie”
- Udział członków „Słonecznego Promyka” w zwiedzaniu XIX-wiecznego zespołu pałacowo-parkowego w Zakrzewie w ramach II edycji Piastowskiego Festiwalu Wodnego „Z historią na fali”

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Czy znasz swoją gminę” – konkurs dla dwóch grup wiekowych; czytelnicy i plastycy
- „Przedszkolaki w świecie bajki” – spotkania z przedszkolakami

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- „Książka dobra na wszystko” – wystawa prac dzieci z Samorządowego Przedszkola nr 2 w Kościanie
- „Kim będę – zawody w literaturze” – poranek literacki dla przedszkolaków
- W świecie książek – uroczyste pasowanie uczniów klas pierwszych w Kościanie na czytelnika biblioteki połączone ze spektaklem „Zaczarowany świat bajek” w wykonaniu uczniów z Koła Bibliotecznego w Starych Obo-

rzyskach pod kierunkiem Alicji Koteckiej oraz „Sprzeczką krótką prosto z ogródka” w wykonaniu uczniów z Zespołu Szkół nr 2 w Kościanie pod kierunkiem Małgorzaty Hofman

- Pociągowe zabawy z Tuwimem z okazji Roku Juliana Tuwima
- VII Majowa Biesiada Literacka z udziałem Agaty Róży Łakatosz i Jerzego Grupińskiego. „Jak Cyganie wędrowali...” Opowieść o cygańskich wróżbach, obyczajach, zaklęciach, toastach – prezentacja tekstów literatury mówionej (impreza plenerowa)
- „Papierowe cuda wianki” – warsztaty dla dzieci i młodzieży
- Zagubieni w Tuwimowych bajkach – zabawy plenerowe w Parku Miejskim im. Kajetana Morawskiego
- Nadobrzańskimi ścieżkami Adama Tomaszewskiego, czyli nordic walking dla wszystkich. Bezpłatne zajęcia z wykwalifikowanym instruktorem
- Bookcrossing czyli lektura na wyciągnięcie ręki
- „Nagle – gwizd! Nagle świst!” – przedstawienie dla dzieci
- „Witajcie w naszej bajce” – poranek literacki dla przedszkolaków
- „Książka – obraz wyobraźni” – film animowany Morrisa Lessmore „Latające książki” dla uczniów szkół podstawowych
- Warsztaty twórcze „Sztuka ozdabiania – decoupage, scrapbooking”
- Zwierzęta w literaturze dla dzieci – poranek literacki dla przedszkolaków
- „Do dzieła!” – warsztaty plastyczne dla uczniów klas I-III
- „Tygrysek ze Stumilowego Lasu” – spotkanie z aktorem Piotrem Witoniem dla dzieci z Klubu Trąbka Bombka
- „Pan Kleks” – spotkanie z aktorem Piotrem Witoniem
- „O mężczyźnie, który pomylił swoją żonę z kapeluszem”. Tunel rzeczywistości, tunel Ego – jak mózg i kultura (literatura) tworzą doznawany przez nas obraz świata. Wykład Joanny Malinowskiej
- Warsztaty Biblioteka Pomysłów. Promocja Biblioteki
- Zajęcia biblioterapeutyczne w Ośrodku Pomocy Społecznej w Kościanie
- Spotkanie z Arletą Frąckowiak z cyklu „Człowiek z pasją” – dla uczniów szkół podstawowych
- „Jak zielona gąsienica stała się kolorowym motylem”
- Biblioteka i jej zbiory, działalność i oferta kulturalno-edukacyjna (zajęcia dla osób bezrobotnych) – we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy
- „Wanda Chotomska – przyjaciółka dzieci” – pogadanka

Biblioteka Publiczna Gminy

- Tydzień Bibliotek w Kiełczewie – spotkania z uczniami kl. II i III szkoły podstawowej. Uczniowie kl. II rozwiązywali krzyżówki i łamigłówki mate-

matyczne dotyczące obchodzonego przez Bibliotekę święta. Uczniowie kl. III wykonywali plakaty, obrazujące dawne metody powstawania książki

- „Ona mi pierwsza pokazała księżyc...” – spotkanie z okazji Dnia Matki z dziećmi z kl. II z miejscowej szkoły podstawowej. Dzieci wysłuchały opowiadania ze zbioru pt. „Nasza mama czarodziejka” Joanny Papuzińskiej oraz wykonały laurki dla swoich mam
- „Zaczarowany świat bajek” – przedstawienie w wykonaniu członków Koła Bibliotecznego Szkoły Podstawowej w Starych Oborzyskach
- „Papież z dalekiej Polski” – konkurs miejsko-gminny
- Zajęcia plastyczne z młodzieżą w celu wykonywania opakowań na prezenty z okazji Dnia Matki (Filia Biblioteczna w Racocie)
- Zajęcia plastyczne w Bibliotece – dzieci wykonywały laurki na Dzień Matki (Filia w Turwi)
- Spotkanie seniorów – dyskusja na temat „Jaka jest różnica między książką a filmem” (Filia w Turwi)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Julian Tuwim – czarodziej słów” – zagadki słowne do wierszy Juliana Tuwima
- Spotkanie z Romanem Pankiewiczem autorem książki „Islandia trzeci żywioł”
- Otwarcie wystawy prac Eugenii Chojnackiej i spotkanie z autorką w ramach cyklu „Czyt i nie tylko...”

Kraszewice (pow. Ostrzeszów)

- Tydzień Bibliotek:
 - ~ „Magiczna Księga Czarodziejki Arielki” – przedstawienie teatralne dla przedszkolaków
 - ~ „Plenerowy Tuwim Dzieciom” – czytanie wierszy Juliana Tuwima przez wójta gminy, dyrektora szkoły podstawowej, kierownika świetlicy środowiskowej; recytowanie wierszy Tuwima przez dzieci; mini spektakl „Rzepka” w wykonaniu dzieci; zabawy integracyjne (Filia Kuźnica Grabowska)

Krobia (pow. Gostyń)

- Wieczór poetycki „Strofy o Matce”
- „Cała Polska czyta dzieciom – wiersze Tuwima”

Krotoszyn

- Finisaż wystawy radiodbiorników Grzegorza Dudka „Radio-retro. Tak się zaczynało” – wręczenie Dyplomu Honorowego Czytelnika KBP
- III Rajd Rowerowy „Odjazdowy Bibliotekarz” na szaniec powstańcy 1919 r.
- VII Powiatowy Dzień Bibliotekarza i Bibliotek – wykład Rokszany Jędrzejewskiej-Wróbel pt. „Dobra książka dla dzieci – co toaczy?”

- Wystawa fotograficzna „Child” 2012, 8 Międzynarodowego Biennale Fotografii Artystycznej „Dziecko” (wypożyczona z WBPiCAK)
- Wystawa plakatów udostępniona przez Instytut Goethego z okazji 15-lecia Krotoszyńskiego Towarzystwa Współpracy Polsko-Niemieckiej
- Oddział dla dzieci i młodzieży:
 - ~ „Biblioteka czyta dzieciom” – podsumowanie konkursu plastycznego „Najładniejsza kartka wielkanocna”, wręczenie dyplomów Aktywnego Czytelnika, przedstawienia „Zdrowy Czerwony Kapturek”, „Kopciuszek” – Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi w Krotoszynie
 - ~ Biblioteka partnerem dla kreatywnych – warsztaty dla dzieci
 - ~ Kreatywność – wyobraźnia – zaczarowany świat książek – zajęcia dla przedszkolaków
 - ~ Biblioteka akademią kreatywności zajęcia dla przedszkolaków
 - ~ Warsztaty dla przedszkolaków o emocjach z Roksaną Jędrzejewską-Wróbel
 - ~ Spotkanie Klubu Mam – „Podróżujemy pociągiem Tuwima”
 - ~ „Wiosna w różnych kolorach” – spotkanie z Jadwigą Plutą, logopedą z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej
 - ~ Ważne sprawy małych ludzi – Przedszkole nr 7; Smerfuś
 - ~ Biblioteka w gościnie – Świat owadów – Szkoła Filialna Grębów
- „Lubimy czytać” – spotkanie oraz konkurs plastyczny (Filia nr 1 Krotoszyn)
- „Co w trawie piszczy” – zajęcia w oddziale przedszkolnym w ramach Tygodnia Bibliotek – ciekawostki dotyczące mieszkańców łąki, oglądanie okazów owadów – quiz przyrodniczy (Filia nr 2 w Kobierno)
- „Jak zostać strażakiem?” – wizyta w remizie strażackiej OSP Kobierno – zajęcia pokazowe (Filia nr 2 w Kobierno)
- „Nasze Mamy” – zajęcia plastyczne w oddziale przedszkolnym – wykonanie portretów mam (Filia nr 2 w Kobierno)
- Dzień Niezapominajki. Spotkanie w plenerze. Czytanie bajki „Niebieska dziewczynka”. Książki z kwiatkiem w tytule (Filia nr 3 Orpiszew)
- „Gazety wojenne” – repliki (wygląd, zawartość, język, znaczenie) – spotkanie z gimnazjalistami (Filia nr 3 Orpiszew)
- „Przyłapani na czytaniu” – konkurs plastyczny (Filia nr 5 Chwaliszew)
- Tydzień Bibliotek – spotkanie biblioterapeutyczne „Jacuś bałaganiarz” (Filia nr 5 Chwaliszew)
- „Niezapominajkowe spotkanie na szkolnej polanie”. Zgodnie z tradycją w święto „Polskiej Niezapominajki” – konkurs na najpiękniejszy wianek z kwiatów, rozmowy o konieczności ochrony ojczystej przyrody. Starsi uczniowie czytali dzieciom bajki niezapominajki (Filia nr 6 Benice)

- Rozstrzygnięcie konkursu na „Najładniejszą kartkę z wierszem dla Mamy” (Filia nr 6 Benice)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Odjazdowy Bibliotekarz” – wycieczka rowerowa do Rydzyny (Filia w Pawłowicach)
- „Harce i hece w pawłowickiej bibliotece” – noc w bibliotece dla dorosłych (Filia w Pawłowicach)
- Warsztaty komputerowe „Komputer i Internet 50+”
- „Lokomotywa i takie tam inne...” (Julian Tuwim) – spektakl dla przedszkolaków i klas I-III
- „Miniatury wydawnicze” – wystawa (GCK i Filia w Pawłowicach)
- „O książce kilka razy naj...” – wystawa (GCK i Filia w Pawłowicach)
- „Z bajką prawda się odkryła” – impreza dla dzieci
- Zabawy dla dzieci z wierszami Juliana Tuwima (Filia w Garzynie)
- „Tobie mamę przynoszę kosz pełen kwiatów” – spotkanie Klubu Miłośników Książki (Filia w Garzynie)
- „Pawłowicki strój ludowy”, „Wielkie Pranie” – spotkania regionalne dla dzieci (Izba Regionalna w Pawłowicach)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Malowane granie. Grane malowanie” – wystawa obrazów i szkiców Brona Saegera („Galeria Lochy”)
 - ~ Wystawa obrazów uczestników „Międzynarodowych Spotkań Artystycznych POMOST Leszno-Rydzyna 2013”. Ekspozowane były prace 10 autorów, wśród nich: Jarosław Krukowski, Wojciech Dańko, Matthias Jurke, Wiesław Matysik, Lech Abłażej, Monika Ratajczak, Maciej Piotrowski, Helga Maria Radochońska, Jurij Makarenko, Tomasz Awdziejczyk („Galeria Lochy”)
 - ~ „Portret Wojska Polskiego” – pokonkursowa wystawa prac plastycznych nagrodzonych i wyróżnionych w konkursie organizowanym przez Leszczyńskie Stowarzyszenie Dzieciom Niepełnosprawnym („Galeria Recto Verso”)
 - ~ „Zdzisław Smoluchowski 1930-2003” – wystawa z cyklu „Album Leszczyński” poświęcona animatorowi kultury, działaczowi społecznemu, regionaliście, który przez większość swojego życia związany był z Leszkiem („Galeria za Regałami”)
- X Ogólnopolski Tydzień Bibliotek „Biblioteka przestrzenią dla kreatywnych:
 - ~ „Przygody Kota Filona” – interaktywny spektakl dla dzieci w wykonaniu Teatru „DUET” z Krakowa

- ~ Dzień Bibliotekarza i Bibliotek (Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Króla Stanisława Leszczyńskiego)
 - ≈ Wręczenie Nagrody im. Heleny Śmigielskiej, którą otrzymała Janina Małgorzata Halec
 - ≈ Wręczenie Honorowej Nagrody Liścia Miłorzębu, którą otrzymało Archiwum Państwowe w Lesznie jako wydawca książki Mirona Urbaniaka, „Leszczyńskie koszary z lat 1901-1905 na planach budowlanych”
 - ≈ Prezentacja publikacji „Z pamięcią o nich: sylwetki bibliotekarzy”, wydanej przez leszczyński Oddział SBP
 - ≈ Koncert w wykonaniu gitarzysty Witka Łukaszewskiego i zespołu Grand Piano
 - ~ „Klub Seniora PKPS w Bibliotece” – wykłady, w których udział wzięli członkowie Klubu Seniora, działającego przy Zarządzie Miejskim Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej
 - ~ Prezentacja książki „Wielkopolski alfabet pisarek” z udziałem Ewy Krawkowskiej i Lucyny Marzec. Spotkanie było też okazją do uczczenia jubileuszu 20-lecia twórczości Krystyny Grys
 - „Portret mojej mamy” – konkurs plastyczny dla dzieci, zorganizowany z okazji Dnia Matki
 - „Julian Tuwim na wesoło” – cykl zajęć dla przedszkolaków
 - Spotkanie z Jarosławem Mikołajewskim – autorem książek, tłumaczem, dziennikarzem, dyrektorem Instytutu Polskiego w Rzymie w latach 2006-2012
 - „Rozmowy o sztuce” z udziałem artystów z Litwy, Niemiec, Ukrainy, Białorusi i Polski. W programie: prezentacja prac uczestników Międzynarodowych Spotkań Artystycznych POMOST Leszno-Rydzyna 2013, recital dawnych i współczesnych pieśni białoruskich oraz ukraińskich w wykonaniu Edwarda Gałustowa, dialog poetycki w oparciu o teksty Wiesława Małysika i Lecha Abłażeja
- Lipno (pow. Leszno)
- „Wilk i zając” – przedstawienie dla dzieci w wykonaniu Teatru Art-Re z Krakowa (Filia w Wilkowicach)
- Luboń (pow. Poznań)
- „Miłość Ci wszystko wybaczy” – program literacki w wykonaniu aktora Zbigniewa Walerysia
 - „Przygody kota Filona” – spektakl dla dzieci (od 3 lat) w wykonaniu Teatru Duet z Krakowa
 - „Inny, ten sam świat” – wernisaż Krzysztofa Tomczaka

- „Skąd się bierze książka” – spotkanie z wydawcą i ilustratorem książek Elżbietą Krygowską-Butlewską (w ramach LUTW, sekcja teatralno-literacko-biblioteczna)
- Koncert w wykonaniu Galiny Kukliny (sopran, Teatr Wielki w Poznaniu) oraz Olgi Lemko (akompaniament, Akademia Muzyczna w Poznaniu)
- „Pompon w rodzinie Fisiów” – spotkanie autorskie z pisarką książek dla dzieci Joanną Olech
- „O Michałku Nieśmiałku i jego piesku Wigorku” – spektakl dla dzieci (od 3 lat) w wykonaniu Teatru Arlekin z Białegostoku
- „Otuleni historią” – lekcje historyczne dla najmłodszych. Tematem lekcji była historia książki
- „Pora na dziecko?” – spotkanie, które prowadził nauczyciel metod rozpoznawania płodności
- XV Turniej Szachowy z okazji Dnia Dziecka
- „Atanazy Raczyński – poznański arystokrata, pruski dyplomata i znawca sztuki europejskiej oraz jego wkład w rozwój badań i historyczno-artystycznego piśmiennictwa w Portugalii” – wykład prowadzony przez Dorotę Molińską
- „Coś dla zdrowia i urody – kolagen” – spotkanie poświęcone kolagenowi
- Z cyklu „Świat na wyciągnięcie ręki: Albania – piękna i nieznaną” – spotkanie z podróżnikiem Andrzejem Paślowskim

Malanów (pow. Turek)

- Warsztaty tuwimowskie – prowadzenie Jarosław Górski

Niechanowo (pow. Gniezno)

- „Święta wojna” – przedstawienie Teatru Moralitet z Krakowa
- Spotkanie autorskie z Izabelą Klebańską
- VII edycja konkursu ortograficznego o Pióro Wójta Gminy zorganizowane z okazji Dni Niechanowa

Nowy Tomyśl

- Tydzień Bibliotek:
 - ~ „Talent wschodzi w bibliotece”: z cyklu biblio-wyszukiwarka.talentow.pl: „Galeria rękodzieła artystycznego” – prezentacja wyrobów hand made'u połączona z kiermaszem i warsztatami
 - ~ „Działam w bibliotece – spróbuj razem ze mną” – happening z udziałem Biblioentuzjastów
 - ~ „Gdzie poeci spotykają Muzy?” – program muzyczny: „Piekło i raj” według Jaromira Nohavicy. Wykonawcy: Elżbieta Kuczyńska – śpiew, Marcin Nowak – gitara (Nowotomyskie Piętro Wyrzów Literackich)

- ~ „Oko na wolontariat...”: „Dom czwartego przykazania” – spotkanie autorskie z Dariuszem Papieżem
- ~ „Poeta na scenę...”: „Tuwim nie dla dzieci” – spektakl Teatru Paragraf (-2) z Siedlca
- ~ Warsztaty z projektowania bibliotecznej przestrzeni dla gimnazjalistów (A. Antoniewicz-Kaszczyńska) i dla przedszkolaków (Ewa Łodyga)
- ~ „Smakuję w bibliotece”: Kulinarne wyzwania Joanny Krzyżanek z udziałem przedszkolaków i Porankowej Rodzinki
- ~ „Bawmy się w bibliotece”: Majówka z książką – „Morscy Ekoprzyjaciele gwarantują przygód wiele”
- ~ „Biblioteka i bibliotekarze wobec nowych wyzwań” – X Powiatowe Forum Bibliotekarzy z udziałem Doroty Kostowskiej, specjalisty ds. szkoleń w Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. W programie także prezentacja jednego z debiutów w ramach nowego cyklu: bibliowyszukiwarka.talentow.pl
- ~ „Nie tylko roc/k w bibliotece”: „One love” – koncert zespołu YELRAM
- Jubileusz 40-lecia pracy artystycznej Ryszarda Pozdrowicza (Galeria na Piętrze)
- Spotkanie po 60. latach – spotkanie maturzystów MATURA ROCZNIK 1953 połączone z prezentacją tomiku wierszy Antoniny Czebatul-Leżeńskiej „Wierszoterapia”
- Klub Miłośników Podróży Przez kontynenty”: „Albania – piękna nieznanoma” – spotkanie z Andrzejem Paślowskim
- „Jan Paweł II wśród dzieci” – wystawa pocztówek ze zbiorów kolekcjonera Zdzisława Okonka (Galeria na Płocie; Oddział dla Dzieci)

Oborniki

- „A ja mam psa, czyli pieski, psiaki i kundelki w literaturze dziecięcej” – cykl lekcji bibliotecznych dla przedszkolaków i uczniów młodszych klas
- II Obornicki Maj z Piosenką:
 - ~ Spotkanie autorskie z Andrzejem Grabowskim – dla dzieci
 - ~ „Pokocham... Refleksje na temat miłości w poezji współczesnej” – spotkanie autorskie z Jolantą Nowak-Węklarową dla młodzieży
 - ~ „Miłość listem pisana i nie tylko...” – wieczór poetycko-muzyczny. Gość: Anna Elżbieta Zalewska.
 - ~ Święto poezji dla dzieci – promocja tomików Marty Józefczyk i Barbary Zielińskiej
- „Stazione di Venezia” – wystawa fotografii Pawła Kosickiego, w ramach Festiwalu Fotocooltura

Opatów (pow. Kępno)

- Wystawa książek dla dzieci autorstwa Juliana Tuwima i Aleksandra Fredry (Filia Siemianice)

Opatówek (pow. Kalisz)

- Wystawa „Pejzaż i architektura” oraz prezentacja sylwetki i twórczości Władysława Kościelniaka dla uczniów z Zespołu Szkół im. Stanisława Miłkołajczyka w Opatówku
- Prezentacja makiety zamku w Opatówku, pogadanka o historii Opatówka dla uczniów ze Szkoły Podstawowej w Opatówku
- Dzień Dziecka w bibliotece – wyświetlanie filmu „Sekret Eleonory” (udostępnionego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej i Stowarzyszenie Nowe Horyzonty), gry i zabawy

Osieczna (pow. Leszno)

- Spotkanie dla przedszkolaków z Wiesławem Drabikiem

Ostrów Wielkopolski

- „Ilustracje do wierszy Juliana Tuwima” – powiatowy konkurs plastyczny
- „Historie Niepokonanych” – spotkanie autorskie z dziennikarzem TVP Krzysztofem Ziencem

Ostrzeszów

- Wystawa prac plastycznych członków Uniwersytetu III Wieku
- „Wyszukiwanie w Sieci” – warsztaty dla seniorów
- „Julian Tuwim dzieciom” – spotkania dla dzieci
- „Lustro Biblioteki” – spotkanie z Barbarą Morawiec

Pakoślav (pow. Rawicz)

- Wystawa „Rok 2013 Rokiem Juliana Tuwima”
- „Czarodziej Słowa – Rok 2013 Rokiem Juliana Tuwima” (Filia w Chojnie)
- Czytanie wierszy Juliana Tuwima dzieciom z przedszkoli w Chojnie i w Sowach. Czytali: wójt gminy Pakoślav Kazimierz Chudy, wicewójt Łukasz Burkiewicz, dyrektor GBP Halina Kusz (Filia w Chojnie)
- „Magiczna Księga” – spektakl wystawiony przez Teatr Edukacji i Profilaktyki „Maska” z Krakowa dla dzieci klas I-III i przedszkolaków
- Spotkanie z aktorem Zbigniewem Walerysiem poświęcone przybliżeniu twórczości Juliana Tuwima dla uczniów gimnazjum
- Spotkanie z konsultantką „Oriflame” i pokaz sztuki zdobienia przedmiotów techniką decoupage

Perzów (pow. Kępno)

- Projekt „Naokoło Perzowa”: gry uliczne oraz konkurs wiedzy o gminie Perzów
- „Noc Bibliotek” – spotkania prowadzili instruktorzy z Ostrowskiej Szkoły Zumby

Piaski (pow. Gostyń)

- Spotkanie z pisarzem Tomaszem Kruczkim – dla dzieci
- Prezentacja Haliny Radoły pt. „Migawki z Norwegii” – dla gimnazjalistów (Filia w Szelejewie)

Pleszew

- Plebiscyt czytelniczy „Najpoczytniejsza książka 2012 roku”
- „Noc Detektywów” – wieczorno-nocna impreza przygotowana przez autora książek podróżniczych Krzysztofa Petka.
- „Fotografia cyfrowa bez tajemnic – sztuka retuszu i efektów specjalnych” – warsztaty dla młodzieży
- „Camera obscura – tajniki fotografii otworkowej” – warsztaty dla młodzieży
- Spotkanie z Arturem Andruszem, dziennikarzem, satyrykiem w Bibliotecznym Saloniku Kulturalnym
- Konkurs plastyczny na ilustrację do ulubionej książki (Filia Taczanów Drugi)
- Impreza edukacyjna z okazji obchodów Dnia Europejskiego (Filia Taczanów Drugi)
- „Śladami Juliana Tuwima” – zajęcia literacko-plastyczne (Filia Zawidowice)
- „Festyn z biblioteką w tle” – współorganizacja festynu rodzinnego (Filia Taczanów Drugi)
- „Odjazdowy Bibliotekarz” – rajd rowerowy
- „Ulubiona książka gimnazjalisty” – konkurs oratorski

Poniec (pow. Gostyń)

- Prezentacja Haliny Radoły pt. „Migawki z Norwegii” – dla dorosłych

Powidz (pow. Sępca)

- Tydzień Bibliotek:
 - ~ „Pociąg do Tuwima” – Lokomotywa rysowana kredą przez uczniów klas „0”
 - ~ Spotkanie z Krzysztofem Koziołkiem połączone z wykładem na temat kryminału polskiego i kryminału skandynawskiego pt. „Kryminalna zbrodnia w kuchni, czyli przepis na kryminał nieco mroczny, mocno krwisty, a czasami topograficzny”
 - ~ Warsztaty z Kaliną Jerzykowską pt. „Łapanie za słówka, czyli Tuwimowe zabawy językowe”

Rawicz

- Warsztaty manualno-plastyczne „Dyzio Marzyciel”
- Klub Melomana „Muzyka klasyczna inaczej”
- Lekcja ilustrowana wierszami „Bliżej Tuwima” – z udziałem aktora Zbigniewa Walerysia
- Spotkanie autorskie z Krzysztofem Kryzą „Świat na wyciągnięcie ręki – podróże po Afryce”
- Warsztaty manualno-plastyczne „Mnóstwo pomagania w „Rzepce” do schrupania”
- Spotkanie autorskie oraz warsztaty literackie „Emocje w procesie twórczym” prowadzone przez Monikę Sawicką
- Spotkanie z „żywym” teatrem „Petit” z Leszna w przedstawieniu pt. „Lokomotywa i takie ...”
- Lekcja historii – spotkanie autorskie z Tomaszem Kruczkim „Bitwa o Gród Sędziwoja”
- „Tajemnicze literki” – przedstawienie teatru „Maska” z Krakowa
- „Tajemnica zaginionych liter czyli śledztwo w Bibliotece”
- „Złota Kaczka” – przedstawienie teatru „Art-Re” z Krakowa
- „Skrzaty ze starej szafy” – przedstawienie teatru „Moralitet” z Krakowa
- „Podróż lokomotywą Juliana Tuwima” – warsztaty manualno-plastyczne
- Galeria Jednego Obrazu: „Zamek w Rydzynie” – H. Murkowska

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- „Odjazdowy Bibliotekarz” – rajd
- Realizacja projektu „Doświadczalnia – edukacja muzyczna”
- Obchody Dnia Bibliotekarza i Bibliotek, inauguracja Roku Kulturalnego 2013, otwarcie wystawy poświęconej prof. Janowi Czochralskiemu
- Spotkania z cyklu „Kreatywni rozdrażewianie”:
 - ~ Kamil Szymendera „Gołębie pocztowe”
 - ~ Natalia i Joanna Łąkowskie „Największe szczęście w świecie na końskim leży grzbiecie”
 - ~ Andrzej Woźniak i Tadeusz Nowaczyk „Górkim szlakiem”
 - ~ Monika Zefirian „Benzyna we krwi – o pasji do motoryzacji”
- „ArtScience” pokaz eksperymentów chemicznych w Zespole Szkół Podstawowych w Rozdrażewie
- Spotkanie z astronomem Ireneuszem Włodarczykiem (Filia w Nowej Wsi)
- Spotkanie z Pawłem Tomaszewskim, biografem prof. Jana Czochralskiego

Rychtal (pow. Kępno)

- Pogadanka dla mieszkańców na temat profilaktyki nowotworów – prowadzona przez pracownika Kliniki Onkologicznej w Poznaniu

Rydzyna (pow. Leszno)

- „Wesoła chatynka” – głośne czytanie bajek i konkurs rysunkowy
- Gry i zabawy edukacyjne z czasopismem „Abecadło” (Filia w Moraczewie)

Słupca

- „Podróż moich marzeń” – rozstrzygnięcie powiatowego konkursu literackiego
- Spotkanie autorskie z Andrzejem Stasiukiem
- Warsztaty „Promocja biblioteki. Pokaż, jaką moc ma Twoja biblioteka”

Sompolno (pow. Konin)

- „Niech każdy miłość własną kraju... miłości poświęci” – 221 rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja wystawa
- „W poszukiwaniu zaginionych liter” – teatryk
- „Polska powstaje, dzwon wolności brzmi” – impreza słowno-muzyczna
- „Do kraju tego tęskno mi...” – 130 rocznica śmierci Cypriana Kamila Norwida – wieczór poezji
- Promocja książki „Sławomir Czerwiński” – prezentacja autora Piotra Gołdyna
- Wystawa „Czarodziej wyobraźni Jan Marcin Szancer” – wystawa ilustracji ze zbiorów Wydawnictwa G&P
- „Dziękuję ci mammo za ciepło domowego ogniska” – wystawa (Filia Mąkolno)

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Jedź zdrowo, żyj zdrowo” – wystawa prac plastycznych dzieci z Przedszkola „Kubuś Puchatek”

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Z wizytą u najmłodszych czytelników biblioteki – burmistrz i sekretarz Sulmierzyc czytają bajki. Upominek od burmistrza – bajeczka dla każdego uczestnika spotkania
- „Dziecięca wyobraźnia” – spotkanie oraz warsztaty plastyczne dla uczniów klas II i III szkoły podstawowej; prowadząca Katarzyna Giorgiou, autorka tomiku wierszy dla dzieci

Szczytniki (pow. Kalisz)

- Spotkanie autorskie z Łukaszem Wierzbickim (współpraca z WBPiCAK w Poznaniu)

Śmigiel (pow. Kościan)

- Klub Maluszka – gry i zabawy integracyjne
- Tydzień Bibliotek „W Krainie Baśni i Bajek”: impreza edukacyjno-integracyjna pn. „Książeczki z Tuwimowej półeczki”; Korowód Przebierańców; Konkurs plastyczny „Podróż do Tuwimowa”; „Przy kawie o zdrowiu, mo-

dzie i urodzie oraz ploteczki z górnej półeczki – spotkanie dla Pań 50+; Internetowe potyczki

- „Sekret Eleonory” – pokaz filmu dla dzieci i dyskusja na temat przedstawionych w filmie problemów (Filia w Starym Bojanowie)
- „Glejza i szuszwol, czyli godomy po naszymu” – spotkanie z Zofią Dragan z Bukówca Górnego, znawczynią gwary wielkopolskiej (Filia w Czaczu)
- Mali ilustratorzy – warsztaty biblioteczne na temat ilustracji w książkach oraz wysłuchanie opowiadań, do których dzieci zrobiły książeczki obrazkowe (Filia w Czaczu)

Święciechowa (pow. Leszno)

- Spotkanie dla młodzieży z podróżnikiem Krzysztofem Kryżą

Trzcianka

- Święto Flagi Rzeczypospolitej:
 - ~ recytacja wierszy patriotycznych Elżbiety Panert-Mumot
 - ~ koncert muzyczny
- Tydzień Bibliotek – Biblioteka przestrzeni dla kreatywnych:
 - ~ Fantastyczna Noc w Bibliotece:
 - ~ „Kultowa postać Batmana na przestrzeni lat” – prezentacja Wojciech Nelec
 - ~ Magic The Gathering – turniej kolekcjonerskiej gry karcianej
 - ~ gry komputerowe i planszowe
 - ~ projekcje filmowe
 - ~ zabawy inspirowane literaturą fantasy
 - ~ wystawy książek
 - ~ pokaz walki na szable
- „Hipolit Cegielski 1813-1860” – spotkanie z Markiem Rezlerem
- „Tropem historii” – biblioteczna gra miejska
- Święto Polskiej Niezapominajki:
 - ~ korowód grup zerowych ulicami miasta, posadzenie drzewka przed Urzędem Miejskim
 - ~ spotkanie z przedstawicielem Nadleśnictwa Trzcianki
- Rozstrzygnięcie Powiatowego Konkursu Poetyckiego im. Andrzeja Sulimy-Suryna:
 - ~ wręczenie nagród
 - ~ koncert literacko-muzyczny Kuby Michalskiego Podróż
 - ~ „Obrazy pamięcią utkane” – wystawa poświęcona poecie
- Kurs komputerowy – „Senior potr@fi”
- Promocja biblioteki – pokaz jaką moc ma twoja biblioteka – warsztaty edukacyjne dla bibliotekarzy powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego

Tuliszków (pow. Turek)

- Warsztaty tuwimowskie – prowadzenie Jarosław Górski

Turek

- Warsztaty literackie – prowadzenie Lech Lament
- Spotkanie Bibliotecznego Klubu Filmowego. Projekcja filmu „Obsługiwałem angielskiego króla” – prelekcja Ewelina Derucka
- Warsztaty teatralne – prowadzenie Ewelina Derucka
- Ogólnopolski Tydzień Bibliotek ph. „Biblioteka przestrzenią dla kreatywnych” – Czytelnia dla Dzieci i Młodzieży
 - ~ Wystawa „Fiknijmy Koziołka!”
 - ~ Warsztaty tuwimowskie – Jarosław Górski
 - ~ Rozstrzygnięcie powiatowego konkursu literacko-plastycznego na komiks ph. „Nowe przygody Koziołka Matołka” + warsztaty plastyczne: Joanna Chalecka (ex libris)
 - ~ Zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci – głośne czytanie bajek przez zaproszonych gości połączone z tworzeniem dalszych losów bohaterów oraz wykonywaniem ilustracji do przeczytanych tekstów
 - ~ Finał „Rodzinnego czytania”: wręczenie nagród laureatom oraz spotkanie przedszkolaków z Łukaszem Wierzbickim – autorem książek dla dzieci
 - ~ „Wychowanie przez czytanie” – wykład Marzanny Kuszyńskiej z Fundacji „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”
 - ~ Warsztaty plastyczne (głośne czytanie wierszy Juliana Tuwima, wykonywanie pracy przestrzennej – tuwimowskiej lokomotywy)
 - ~ „Spotkanie z bajką” – zajęcia biblioterapeutyczne dla uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Turku
- Program 50+:
 - ~ Pogłębianie samoświadomości – warsztaty prowadzone przez Ewę Maćkowiak
 - ~ Spotkanie autorskie z Jarosławem Klonowskim
- Zajęcia z elementami biblioterapii w Świetlicach Terapeutycznych, Środowiskowym Domu Samopomocy, Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym (Filia nr 2):
 - ~ Książka w życiu człowieka
 - ~ Ja i ekologia – ekologiczny alfabet

Wągrowiec

- Tydzień Bibliotek:
 - ~ „Czytanie w banie”
 - ~ „Biblioterapia na wesoło” – gry i zabawy

- ~ „Wongrowieckie liry wuja Jacha” – promocja Powiatowej Biblioteki Publicznej połączona z konkursem
- ~ „Popołudnie z poezją miłosną” – spotkanie autorskie z Jolantą Nowak-Węklar
- ~ Objazdowa biblioteka – promocja Powiatowej Biblioteki Publicznej
- Warsztaty plastyczne „Kartka dla mamy”

Wijewo (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie dla młodzieży z podróżnikiem Romanem Pankiewiczem
- Spotkanie autorskie dla dzieci z Joanną Papuzińską

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Nie wiesz – zapytaj w bibliotece” – wystawa prac konkursowych
- „Kochajmy bajki” – konkurs plastyczny dla 6-latków i wystawa prac konkursowych
- „Święta wojna” – spektakle teatralne o tematyce uzależnień i agresji w wykonaniu aktorów Teatru Moralitet z Krakowa dla uczniów klas V i VI szkół podstawowych
- Spotkania autorskie z Anną Nowak dla uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych
- Spotkania autorskie z Anną Onichimowską dla uczniów klas pierwszych gimnazjów w Witkowie i Mielżynie
- Spotkanie dla osób starszych na temat krioterapii ze Zbigniewem Kołbą, autorem książki „Krioterapia. To warto wiedzieć”

Władysławów (pow. Turek)

- Warsztaty tuwimowskie – prowadzenie Jarosław Górski

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Laurka na Dzień Mamy” – zajęcia plastyczne (Filia w Krzycku Wielkim)
- Spotkanie autorskie z podróżnikiem Romanem Pankiewiczem dla dzieci i młodzieży (Filia w Bukówcu Górnym)

Zagórów (pow. Słupca)

- Wirtualna podróż do Paryża grupy zuchów ze Szkoły Podstawowej z Zagórowa oraz grup WTZ i OREW z Michalinowa – prezentacja multimedialna
- Wirtualna podróż do Londynu – prezentacja multimedialna
- Wirtualna podróż do Finlandii – prezentacja multimedialna
- Spotkanie z podróżnikami Kingą i Zygmuntem Majewskimi i wirtualna podróż po Holandii – prezentacja multimedialna

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie z Arturem Andruszem
- „Odjazdowy Bibliotekarz” – rajd rowerowy dla bibliotekarzy i miłośników książek i bibliotek (Zduny, Filia Baszków)
- Foto spacer szlakiem Otwartych Zabytków (Zduny, Baszków)
- „Przyrodniczy raj na Oceanie Indyjskim” – prezentacja multimedialna Andrzeja Aleksandrzaka (filie Baszków i Konarzew)
- „Żółw i zając” – spektakl teatralny dla dzieci (Zduny, Baszków, Konarzew)
- „La Dolce Vita” – spektakl teatralny dla młodzieży o uzależnieniach (Zduny, Filia Baszków)
- „Julian Tuwim czarodziej żywego słowa” – konkurs recytatorski
- „Baśnie nad baśniami” – konkurs pięknego czytania
- „Wagary z Julianem Tuwimem” – spotkanie z mieszkańcami Domu Pomocy Społecznej
- „Przyroda wokół nas” – konkurs recytatorski dla przedszkolaków
- Krystyna Śmigielska w bibliotece – spotkanie z młodzieżą ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego (Filia Konarzew)

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM
ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

BIBLIOTEKI // Polska Głos Wielkop. (Wyd.1, 2). – 2013, nr 69, s. 27;
nr 75, s. 28

Imprezy w bibliotekach woj. wielkopolskiego organizowane m. in. przez WBPiCAK w Poznaniu: „Po sąsiedzku” – autorska wystawa Piotra Borowskiego, gminny projekt fotograficzny.

BIBLIOTEKI // Polska Głos Wielkop. (Wyd.1, 2). – 2013, nr 92, s. 27

Imprezy w bibliotekach woj. wielkopolskiego organizowane m. in. przez WBPiCAK w Poznaniu: jubileusz 50-lecia Zespołu Folklorystycznego „Wielkopole”; Wojewódzki Przegląd Wystaw Fotograficznych 2012 roku „Pejzaż” – wystawa pokonkursowa Miejskiego Domu Kultury w Turku.

BIBLIOTEKI // Polska Głos Wielkop. (Wyd.1, 2). – 2013, nr 98, s. 26

Imprezy w bibliotekach woj. wielkopolskiego organizowane m. in. przez WBPICAK w Poznaniu: Wojewódzki Przegląd Wystaw Fotograficznych 2012 roku „Pejzaż” – wystawa pokonkursowa Miejskiego Domu Kultury w Turku.

BIBLIOTEKI // Polska Głos Wielkop. (Wyd.1, 2). – 2013, nr 102, s. 24

Imprezy w bibliotekach woj. wielkopolskiego organizowane m. in. przez WBPICAK w Poznaniu: Wojewódzki Przegląd Wystaw Fotograficznych 2012 roku „Pejzaż” – wystawa pokonkursowa Miejskiego Domu Kultury w Turku; wycieczka „Przyroda Doliny Baryczy” zorganizowana przez Pracownię Kajoznawczą.

BIBLIOTEKI // Polska Głos Wielkop. (Wyd.1, 2). – 2013, nr 114, s. 21

Imprezy w bibliotekach woj. wielkopolskiego organizowane m. in. przez WBPICAK w Poznaniu: Ogólnopolskie Konfrontacje Kapel Dudziarskich.

BILL Gates funduje, biblioteki rosną! / Marcin Kostaszuk // Polska Głos Wielkop. – 2013, nr 79, s. 10

M.in. o Programie Rozwoju Bibliotek, któremu patronuje WBPICAK w Poznaniu.

CODZIENNOŚĆ przemieniona / Iwona Smolka // Twórczość. – 2013, nr 3, s. 83-85

Recenzja książki Krystyny Dąbrowskiej „Białe krzesła” wydanej przez WBPICAK w Poznaniu.

DNIAŁO na dnie mnie / Jarosław Petrowicz // Nowe Książki – 2013, nr 2, s. 85

Recenzja tomu poezji Tomasza Pułka „Cennik” wydanego przez Wydawnictwo WBPICAK w Poznaniu.

JAK zwykle nie próżniają // Sprawy Powiatu. – 2013, nr 3, s. 7

Działalność PiMBP w Pile oraz przygotowania do obchodów Wojewódzkiego Dnia Bibliotekarza i Bibliotek – współpraca pińskiej biblioteki i WBPICAK w Poznaniu.

KONTESTATOR na salonach / Rafał Rżany // Nowe Książki – 2013, nr 2, s. 84

Recenzja tomu poezji Artura Szlosarka „Ołówek rzeźnika” wydanego przez Wydawnictwo WBPICAK w Poznaniu.

MIŁOŚĆ własna / Anna Kałuża // Twórczość. – 2013, nr 2, s. 109-111

Recenzja książki „Gody” Krzysztofa Siwczyka wydanej przez WBPICAK w Poznaniu.

OD WALCERKA po krakowiaka, czyli 50 lat Wielkopolan / Marek Zaradniak // Polska Głos Wielkop. – 2013, nr 94, s. 6

Jubileusz 50-lecia Zespołu Folklorystycznego „Wielkopolanie”.

PORÓWNANI / RJ // Monitor Wielkop. – 2013, nr 4, s. 7

XXV Wielkopolskie Porównania Filmowe zorganizowane przez WBPICAK w Poznaniu, Centrum Kultury „Zamek” i Centrum Sztuki Dziecka.

SILESIIUS dla poznanianek ; literatura / SDR // Polska Głos Wielkop. – 2013, nr 112, s. 17

Nagrodę Silesius otrzymała m.in. Ilona Witkowska (kategoria debiut) za tomik poetycki „Splendida realta” wydany przez WBPICAK w Poznaniu.

ŚWIĘTE i prowokatorcki / Lucyna Marzec ; rozm. przepr. Natalia Mazur // G a z . Wybor. – Poznań. – 2013, nr 57, s. 6-7

Rozmowa z autorką „Wielkopolskiego alfabetu pisarek” wydanego przez WBPICAK w Poznaniu.

TAŃCE dzielnic według Wielkopolan: wiaty, przodki, walczerki / Marek Zaradniak // Polska Głos Wielkop. – 2013, nr 92, dod. Pasaż Poznański s. 3

Jubileusz Zespołu Folklorystycznego „Wielkopolanie”.

TAŃCZĄ od lat / RJ // Monitor Wielkop. – 2013, nr 4, s. 7

Jubileusz 50-lecia Zespołu Folklorystycznego „Wielkopolanie”.

W PILE świętowali wielkopolscy bibliotekarze / Jur // Tyg. Nowy (Ziemia Pilska). – 2013, nr 20, s. 5

Wielkopolski Dzień Bibliotekarza i Bibliotek zorganizowany przez PiMBP w Pile i WBPICAK w Poznaniu.

WIELKOPOLSKI Dzień Bibliotek / AGK // Polska Głos Wielkop. – 2013, nr 108, s. 12

Obchody Dnia Bibliotekarza i Bibliotek zorganizowane w Pile przez tamtejszą PiMBP oraz WBPICAK w Poznaniu.

ZAPROSZENIE / Janusz Ambroży // Przem. na Szlaku Piast. – 2013, nr 3, s. 7

Zaproszenie przez dyrektora BPM Gniezna na wernisaż wystawy „Dziecko 2012” z zasobów Objazdowej Galerii Wielkopolskiej Fotografii WBPICAK w Poznaniu.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę im. Arkadego Fiedlera „Bursztynowy Motyl”** w 2013 roku otrzymał *Michał Kruszona* za książkę „Czarnomorze. Wzdłuż wybrzeża, w poprzek gór”.
- **Nagrodę im. Witolda Hulewicza** 2012 otrzymali *Bogdan Tuszyński, Józef Kowalewski, Lech Ludorowski* i *Marek Kwiatkowski*.
- **Nagrodę im. Józefa Łukaszewicza** w 2013 roku otrzymali: *Hanna Grzeszczuk-Brendel* za książkę „Miasto do mieszkania”; *Magdalena Mrugalska-Banaszak* za książkę „Miejska ikonosfera na drukach reklamowych z widokami Poznania (1835-1839)”. Nagrodzono także publikacje Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT realizujące program Trakt Kulturowo-Cesarski w Poznaniu.
- **Nagrodę im. Ksawerego i Mieczysława Pruszyńskich** za 2012 rok otrzymała *Wiktoria Śliwowska*.
- **Nagrodę Poetycką Silesius** 2013 otrzymali: *Krystyna Miłobędzka* za całokształt twórczości; *Marcin Baran* za książkę „Niemal całkowita utrata płynności” (książka roku) oraz *Ilona Witkowska* za tomik „Splendida realta” (debiut roku).
- **Nagrodę Poznańskiego Przeglądu Nowości Wydawniczych** – Zima 2012/2013 otrzymali: *Anna Czerwińska-Rydel* za książkę „Po drugiej stronie okna: opowieść o Januszu Korczaku” [Warszawa: Wydawnictwo Muchomor]; *Grażyna Jagielska* za książkę „Miłość z kamienia: życie z korespondentem wojennym” [Kraków: Wydawnictwo Znak] oraz *Iwona Luba* za książkę „Berlin: szalone lata dwudzieste, nocne życie i sztuka” [Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN].

B. Zmarli

- **Teresa Torańska** (02.01.2013), dziennikarka, publicystka i pisarka.
- **Cezary Chlebowski** (9.05.2013), pisarz i publicysta, historyk.